

ማስረጃዎችን አመዛዝኖ በምርጫው ሂደትም ሆነ ማጠናቀቅያ ላይ የማያዳግም ሕጋዊ እርምጃ የሚወስድበት ሁኔታ መፍጠር ይቻላል።³⁴ በማለት ኢሕአዴግ የምርጫ ስትራቴጂውን ያጠቃልላል። ኢሕአዴግ በ2002 ምርጫ ቅደመ ዝግጅት ይህን ሰነድ ለካድሬዎችና ለአባላቱ ማሰራጨቱ ምርጫውን ፍጹም ፀረ-ዴሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ ለማሸነፍ ቆርጦ መነሣቱን ያመለክት ነበር። ኢሕአዴግ የመድረክንና የእያንዳንዱ አባል ድርጅቱን ስም ለማጥፋት የቀየሰው ስልት ሽፍጥን መሠረት ያደረገ፣ ከፖለቲካ ልዩነቶች ይልቅ የሕዝቡን ሥነ-ልቦና በፍርሀትና በጥላቻ በመስለብ ላይ ተመሥርቶ ድጋፍ ለማግኘት ያለመ፣ በአጠቃላይ በማንኛውም መንገድ ሥልጣንን ለመቆጣጠር የሚያስችለው ነበር።

መድረክ የኢሠፓ ቅሪት ነው የሚለውን የኢሕአዴግ አገላለጽ ጠንቀቅ ብለን ብንመለከተው እንኳን ከመድረክ ይልቅ በኢሕአዴግ፣ በአመራሩም ጭምር፣ የተሰገሰጉት የኢሠፓና የኢሠፓኮ አባላት ቁጥር ይበልጥ ነበር። ለነገሩ በአሁኑ ጊዜ ኢሠፓ በኢትዮጵያ ፖለቲካ አደጋ አይደለምና መድረክንም ራሱንም በዚህ ሊወነጀል አይገባም። በዚህ አጋጣሚ ከ1983 ዓ.ም. በኋላ ባሉት ሁለት ሦስት ዓመታት ኢሠፓ አገራዊ አደጋ እንደማይፈጥር ተረጋግጦ አባላቱ እንደ ማንኛውም ኢትዮጵያዊ ዜጋ በፖለቲካ እንቅስቃሴ እንዲሳተፉ ሕገ መንግሥቱ መብት እንደሰጣቸው ማስታወሱ ጠቃሚ ነው። ይህ ሆኖ ሳለ በዜጎች ፖለቲካዊ ስብእና ላይ ጉዳት ማድረስ ሕገ መንግሥቱን መጻረር ነው። ኢሠፓ ዐፈናን፣ የዴሞክራሲያዊ መብቶች መጣስን፣ የሰብአዊ መብቶች መረገጥን፣ የሚያመለክት ከሆነ ያለጥርጥር በወቅቱ የተሰጠው የኢሠፓ ስያሜ የሚሰማው ለመድረክ ሳይሆን ለኢሕአዴግ ለራሱ ነበር።

ጠባብነትና ትምክሕተኝነትም ከተቃዋሚዎች ይልቅ ኢሕአዴግን የሚገልጹ ባሕርይዎች ናቸው። ኢሕአዴግ በየጊዜው አባል ድርጅቱ በሆነው በኦሕዴድ ላይ ያደርግ የነበረው ግምገማ ጠባብነቱን የሚያጋልጥ ነበር። በህወሓት ውስጥም ጠባብነት ተከሰተ መባሉ አልቀረም። በተመሳሳይ ሁኔታ ብአዴኖች በአማራ በትምክሕተኝነት ዝንባሌ ዘወትር ይከሰሱ ነበር። በአጭሩ ኢሕአዴግ የነዚህ ሁለት አስከፊ አስተሳሰቦችን ቅይጥ ተሸክሞ የሚሄድ ድርጅት እንደሆነ እንቅስቃሴው ሁሉ ይመሰክራል። ጠባብነት ማለት ለተወለዱበት ብሔር ብሔረሰብ ቅድሚያ በመስጠት አገራዊ ጥቅምን ማሳከስ ነው ከተባለ እያንዳንዱ የኢሕአዴግ አባል ድርጅት ከአገራዊ ራዕይ እጅግ የራቀ ነውና ጠባብነት የሚለው ስያሜ ይስማማዋል። ኢሕአዴግ የሚቃወሙትን ድርጅቶች ጠላት የሚል ስም ቢሰጣቸውም ተቃዋሚዎች፣ በተለይም መድረክ፣ ኢሕአዴግን ከኢትዮጵያ እንደመነጨ የአገርን ጥቅም እንደማያስጠብቅ አምባገነን ኃይል ያዩታል እንጂ ጠላት አይሉትም። መድረክ ኢሕአዴግን ጠላት ቢያደርገው ኖሮ የሚከተለው ስትራቴጂም የመጠፋፋት (Zero Sum Game) እንጂ የፋክክር አይሆንም ነበር። ያም ሆነ ይህ ኢሕአዴግ የሚጫወተው የመጠፋፋት ፖለቲካ ከአስራ ዘጠነኛውና ከካታኛው ክፍለ ዘመን የኢትዮጵያ ፖለቲካ ሳይላቀቅ ሥልጣኑን ለማጠናከር እንደወሰነ ያሳያል።

ተቃዋሚ ፓርቲዎች ይህን የኢሕአዴግን ዝግጅት ያለ ምንም ጎፍረት በልሳኑ ያመለከተውን የፖለቲካ ምኅዳሩን የማጥበብ አቅጣጫ ካዩ በኋላ ሁኔታው እጅግ አስቸጋሪ እንደሚሆን ተገንዝበው ምርጫው ከመኪያሄዱ በፊት አሁንም ከገዢው ፓርቲ ጋራ ለመደራደር አበክረው ጠየቁ። ለድርድሩ ከሁሉም በላይ በርትቶ የተንቀሳቀሰው የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ አንድነት መድረክ ነበር። መድረክ ባገኘው አጋጣሚ ሁሉ በኢትዮጵያ ነጻ፣ ፍትሐዊና ተአመኒነት ያለው ምርጫ እንዲካሄድ መደራደር እንደሚፈልግ ገልጾ ገንቢ ሚና ሊኖራቸው ይችላሉ ያላቸውን የዲፕሎማቲክ ማህበረሰብ አባላትም ሊያሰባሰብ

³⁴ ዝጊ ከማሁ፣ ገጽ 28

ሞክሯል። ሆኖም ገዢው ፓርቲ የመድረክን ፍላጎት በሚገባ ተገንዝቦ ነበርና እንቅስቃሴውን ለማክሸፍ ተዘጋጀ።

ኢሕአዴግ ከምዕራባውያን ዲፕሎማቶች ይቀርብለት የነበረው ከተቃዋሚዎችጋ የመደራደር ጥያቄ እየበረታበት ሲሄድ በደፈናው አልደራደርም ከማለት ይልቅ እሺ እደራደራለሁ ብሎ ነገሩን ለማበላሸት መንቀሳቀስ ጀመረ። በዚህ መሠረት ከእንግሊዝ አምባሳደርና ከኤምባሲው ባለሥልጣናትጋ በመነጋገር የድርድሩን ይዘትና አኪያሄድ በተመለከተ ከተወያየ በኋላ የወቅቱ የእንግሊዝ አምባሳደር የነበሩት እና የፖለቲካ ኃላፊዎቻቸው ጋቢን ኩክ ከመድረክ መሪዎችጋ ለመነጋገር አሊምፒያ አጠገብ ከሚገኘው «ፈኒክስ ሬስቶራንት» ቀጠሮ ያዙ። በቀጠሮው ቀን፤ የእንግሊዝ ኤምባሲው ባለሥልጣናት፤ ከእንግሊዝ አገር የመጡ እንግዶችን አስከትለው መጡ። በዚህ አጋጣሚ ጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ከተቃዋሚዎች ጋራ ለመደራደር እንደተስማሙና የድርድሩ አጀንዳም በምርጫ ሥነ-ምግባርና በተያያዥ ጉዳዮች ላይ እንደሚያተኩር ገልጸውልን ለመነሻ የህንድን፤ የደቡብ አፍሪካንና የጋናን የሥነ ምግባር ኮዶች ጠቅሰውልን የሁሉንም ሞዴሎች ቅጅ ከሰጡን በኋላ የጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ምርጫ የጋናው እንደሆነ ጠቆሙን። ድርድሩ የሚኪያሄደው ከመድረክ ጋራ ብቻ ሳይሆን ከሌሎች ተቃዋሚዎችምጋ እንደሆነ ገለጹልን። ከዚያም ወዲያው መልስ እንድንሰጣቸው ፈለገ። እኛም ጉዳዩን ሳንመክርበት መልስ እንደማንሰጣቸው አስታወቀናቸው በጥቂት ቀናት ውስጥ መልሳችንን እንደምናሳውቃቸው ነግረናቸው ተለያየን።

ከእንግሊዝ ኤምባሲ ባለሥልጣናት የሰማነውን ለመድረክ ሥራ አስፈጻሚ ካቀረብን በኋላ በጉዳዩ ዙሪያ ሰፊ ውይይት አኪያሄደን አቋማችን በእንግሊዝ ኤምባሲ በኩል እንዲተላለፍልን በጽሑፍ አቀረብን። በዚህ ጽሑፍ መድረክ በአጽንዖት ያነሣው ጉዳይ የድርድሩ እምብርት የምርጫው ሥነ-ምግባር ኮድ ሳይሆን የፖለቲካ ምኅዳሩ የሚመለከት መሆኑን ነበር። በተለይ በተቃዋሚዎች ላይ ይደርስ የነበረው ወከባና ጫና እንዲወገድ ተገቢ ያልናቸውን የድርድር ርእሶች ለይተን፤ 1ኛ/ የዴሞክራሲ መብቶች፤ በተለይ የመናገር፤ የመሰብሰብና የመደራጀት መብቶች መከበር፤ 2ኛ/ የሰብአዊ መብቶች መከበር፤ በተለይ ደኅንነቶች፤ የኢሕአዴግ ካድሬዎችና የጸጥታ ኃይሎች ያለአግባብ በአባላቸው ላይ የሚያደርሱትን እስር፤ ድብደባና ጥቃት እንዲያቆሙ፤ 3ኛ/ የሕግ የበላይነት መከበርን፤ 4ኛ/ ለተቃዋሚዎች ስለሚደረገው የፋይናንስ ድጋፍ መዛባትን፤ 5ኛ/ የመንግሥት ሚድያ ፍትሐዊ አጠቃቀምን፤ አቀረብን። በነዚህ ርእሶች ዙሪያ ድርድር እንዲኪያሄድ ከጠየቅን በኋላ እንደሚሳረጊያ፤ በምርጫ ኮዱና በሌሎች ምርጫ ነክ ሰነዶች ላይ እንደምንደራደርም ገለጽን።

ፍላጎታችን ለኢሕአዴግ አመራር ከተላለፈ በኋላ ኢሕአዴግ ያቀረብነውን የመደራደሪያ አጀንዳ እንደማይቀበለውና የፖለቲካ ምኅዳሩ ጉዳይ በምርጫ ኮዱ አጀንዳ ተካቶ ሊታይ እንደሚችል ተገልጾልን ድርድሩ የሚኪያሄደው ከመድረክጋ ብቻ ሳይሆን ኢሕአዴግ ጥሪ ከሚያደርግላቸው ከሌሎች ፓርቲዎችምጋ እንደሆነም ተነገረን። እንደኛ አመለካከት ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ እንዳይደረግ ዋነኛው ማነቆ ፖለቲካዊ ምኅዳሩ እንጂ የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮዱ አልነበረምና ስለምኅዳሩ ለመደራደር ካልቻልን ጉዳዩ ፋይዳ የለውም ብለን ያቀረበናቸው ጥያቄዎች ትኩረት እንዲሰጣቸው አጥብቀን ተማጽንን። ሌሎች ፓርቲዎች ይጋበዙ መባሉም ተገቢ እንዳልሆነ ገለጽን። መድረክ ለድርድሩ ይጠራሉ የተባሉት ፓርቲዎች ምን ዓይነት እንደሆኑ በሚገባ ያውቅ ነበር። ለምሳሌ ኢዴፓ በፓርላማ በቆየበት ጊዜና ከዚያም በኋላ በሦስተኛ ጎራ የመሰለፉን አቋምና ከኢሕአዴግጋ የነበረውን ጥብቅ ቁርኝት እናውቅ ነበር። ቅንጅትም የዋናውን ድርጅት ስም ተሽከሞ ቅንጅት ዳግም እንዳያንሰራራ በኢሕአዴግ መልካም ፈቃድ የተፈጠረ መሆኑንም እናውቅ ነበር። የአቶ መስፍን ሸፈራው ፓርቲም ሌላ መስካሪ ሳያሻው ኢሕአዴግ ራሱ የቤተሰብ ድርጅት

እንደሆነና ምንም ፋይዳ እንደሌለው ከመሰከረለት በኋላ በቁጥጥሩ ሥር አውሎት ነበር። ከሞላ ጎደል ነጻነቱን በማስጠበቅ የተሻለው ድርጅት መኢአድ ነበር። መኢአድም ቢሆን በጊዜው እንደኢሕአዴግ ጌጥ እየተሰለፈ እንደነበር ጥርጣሬ ነበረን። በመሆኑም ከመኢአድ በስተቀር ከሌሎች ከኢሕአዴግ ጎን ከተሰለፉ ተቃዋሚ ፓርቲዎች ላብረን ተቀምጠን መደራደሩ ፋይዳ እንደሌለው ተገንዝበን ነበር።

ይህን አቋማችንን አገናኝ ለነበሩት የእንግሊዝ ዲፕሎማቶች በተደጋጋሚ ብናስታውቃቸውም ሁሉንም ነገር በግንባር ቀርባችሁ ተናገሩ የሚል ጫና ስላሳደሩብን ጥሪያቸውን አክብረን በድርድሩ መክፈቻ ስብሰባ ተገኝተን ያለንን አቋም ግልጽ አደረግን። እንደገመትነውም ኢሕአዴግ ሁል ጊዜ እንደሚያደርገው ሁሉ በዋናው አጀንዳ ከመነጋገር ይልቅ ሌሎች ፓርቲዎች በስብሰባው ቢሳተፉ ምንድን ነው ችግሩ የሚለውን አጀንዳ መዞ አውጥቶ ከጋበዛቸው ፓርቲዎች ጋራ ሊያጋጩን ከመሞከሩም በላይ የፖለቲካ ምኅዳርን የተመለከተም ይሁን ሌላ ጥያቄ ካላችሁ በተለየ መድረክ እንነጋገርበት አለን። ኢሕአዴግ አስቀድመን በምርጫ ሥነ-ምግባር ኮዱ እንነጋገር ሲል በመነሻነት እንድንነጋገርባቸው የተሰጡንን የተለያዩ አገሮች የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮዶች ረቂቅ እንኳን አብረን እንድንወያይባቸው ዕድል ሳይሰጠን ራሱ የመረጠውን የጋናውን የምርጫ ኮድ ወደ አማርኛ ተርጉሞ እንድንወያይበት አስራጩ። ይህ አኪያሄድ በአገሪቱ ሕገ መንግሥትና በፓርቲዎች የምዝገባ አዋጅ መሠረት ሁላችንም ከኢሕአዴግ እኩል ነን በምንለው ፓርቲዎች ዘንድ ተቀባይነት አልነበረውም። በተለይ መድረክ የኢሕአዴግ አኪያሄድ የሸፍጥና የማጭበርበር ሆኖ ስላገኘው በስብሰባው አልሳተፍም ብሎ ወጣ። ለስብሰባው ከመድረክ ተወካለው ከሄዱት መኻል ከዘጠኝ ዓመት በፊት መቀሌ ላይ መለሰን እያጭበረበርክ ነው ያሉትና ስብሰባውን ጥለው የወጡት አረጋሽ አዳነና አውዓሎም ወልዱ ነበሩና አሁንም ሌሎች የመድረክ አባላት ያስተጋቡትን ደግፈው ወጡ። የያኔው ስልቱ ይሠራልኛል ብሎ የገመተው ኢሕአዴግ «ይኸውላችሁ እንደልማዳቸው ስብሰባውን ረግጠው ወጡ» በማለት መድረክን ለማጥላላት ሞክሮ ነበር። በበኩላችን ኢሕአዴግ ጉዳዩን ረጋ ብሎ እንዲያየውና ተደራድረን እንድንሠራ አበከረን ጠየቅን። ሆኖም ከዲፕሎማቶች ይሁንታ በማግኘቱና ከመድረክ በስተቀር አራቱ ፓርቲዎች ከኢሕአዴግ ለመደራደር በመወሰናቸው ኢሕአዴግ መጀመሪያውኑ በቀረጸው አጀንዳ ገፋበት። ከጅምሩ በወቅቱ የስምንት ፓርቲዎች ስብስብ የነበረውን መድረክን አግልሎ ከተቃዋሚ ፓርቲዎች ጋራ እየተደራደርኩ ነው ማለቱ፤ ኢሕአዴግ የተደራደረው «ከራሱ ጥላ» ጋራ ነበር ለማለት ያስችላል።

የኢሕአዴግ ፍላጎት አገራችን ውስጥ ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ እንዲኪያሄድ የሚያስችል ቅድመ ሁኔታ መፍጠር ሳይሆን የፖለቲካ ምኅዳሩን ጥርቅም አድርጎ መዝጋት እንደሆነ በሚገባ ተገንዝበን ነበር። አሕአዴግ ባቀናጀው ድርድር የተሳተፉትን የአራት ፓርቲዎች ይሁንታ ካገኘ በኋላ በምርጫ ቦርድ አማካይነት የተቀሩት ፓርቲዎች በስምምነቱ ላይ እንዲፈርሙለት ጥሪ አደረገ። ጥሪው በምርጫ ቦርድ ይተላለፍ እንጂ አወያይና አጀንዳ አቅራቢ ሆነው የቀረቡት ኢሕአዴግና ተባባሪዎቹ ነበሩ። ስብሰባው ተጠርቶ ውይይት ከመኪያሄዱ በፊት የመድረክ ተወካዮች የዚሁ የሁሉም ፓርቲዎች ስብሰባ አስተባባሪና መሪ ማን እንደሆነ ለማወቅ ጥያቄ አቅርበው ኢሕአዴግ ፓርቲዎች ጠርቶ ለማወያየትና ውሳኔ ለማስተላለፍ ሕግ እንደማይፈቅድለት አስገንዘቡ። የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮድ የመቅረጽና የማወያየት ሕጋዊ መብት ያለው የምርጫ ቦርድ ብቻ ነበር። ሆኖም ምርጫ ቦርዱ በወቅቱ መድረክ ላነሣው ጥያቄ የሰጠው መልስም፤ «ምርጫ ቦርድ ማንኛውም ፓርቲ ስብሰባ እንዲጠራለት ከጠየቀ ስብሰባ ይጠራል። ኢሕአዴግ ይህ ስብሰባ እንዲጠራለት ስለጠየቀም የፓርቲዎቹ ስብሰባ ተጠርቷል፤» የሚል ነበር። ስብሰባው ከተከናወነ በኋላም ከመድረክ በስተቀር እያንዳንዱ ፓርቲ የተላለፉትን ውሳኔዎች መቀበሉን በፈርማው አረጋገጠ። የሚገርመው ነገር በምርጫ ቦርድና በሕግ ፊት ኢሕአዴግና ሌሎች ተቃዋሚ ፓርቲዎች

እኩል መሆናቸው ተረብቶ በስብሰባው የተሳተፉት ተቃዋሚ ፓርቲዎች ኢሕአዴግ ባዘጋጀው ወጥመድ በፈቃዳቸው መያዛቸው ነው። ኢሕአዴግ ይህን ድራማ ካጠናቀቀ በኋላ የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮዱን የአገሪቱ ሕግ ሆኖ እንዲጸድቅ ወደተቆጣጠረው ፓርላማ መርቶ ያለ ምንም ችግር እንዲጸድቅ አደረገ። በድርድሩ የተሳተፉትም ይሁኑ ያልተሳተፉት ፓርቲዎችም በሕጉ እንዲገዙም ተደረገ። ከኢሕአዴግ ጋራ ተደራድረናል ብለው የምርጫ ኮዱን እውን ያደረጉት አራት ፓርቲዎችም እንደውለታ ተቆጥሮላቸው በየምርጫ ጣብያውና በአገር ዐቀፍ ደረጃ በሚቋቋመው አቤቱታ ሰሚ ኮሚቴ እንዲሳተፉ ተፈቀደላቸው።

የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮዱ ኢሕአዴግ በምርጫው ሂደት የፈለገውን ሁሉ እንዲያደርግ ሕጋዊ ማዕቀፍ ሲሰጠው በተግባር በተቃዋሚዎች ላይ እንጂ፤ በኢሕአዴግ ላይ አስገዳጅነት አልነበረውም። የኢሕአዴግ ሤራ በአንድ በኩል የተዋጣለት የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮድ መሠረት በማድረግ ምርጫ ያኪያሄደና ያሸነፈ ፓርቲ መስሎ የምዕራባውያን ድጋፍ ለማግኘት በሌላ በኩል ደግሞ ተቃዋሚዎችን እጅ ተወርቆ አስሮ ምርጫውን በፈለገው አቅጣጫ ለመምራት የተቀየሰ ነበር። ሕጉ እንኳን እውነተኛ ተቃዋሚዎችን ሊያገለግል በዐምስት ጣታቸው ፈርመው ለኢሕአዴግ መጠነኛ ዲፕሎማሲያዊና ፖለቲካዊ ጠቀሜታ ያስገኙለትንም አልጠቀመም ነበር። ውሎ አድሮ በመድረክ ላይ የደረሰው በነዚህ ፓርቲዎችም ላይ መድረሱ አልቀረም። በተለይ መኢአድ ብዙ ኪሳራ ከደረሰበት በኋላ በፈረመው ስምምነት እስረኛ ሆኖ በራሱ ሕግ እንኳን በማይገዛው ኢሕአዴግ ክፉኛ ለማማረር በቅቷል።

8.2 የምርጫው ሂደት ክስተቶች

ኢሕአዴግ በምርጫ ሥልጣን የተጎናጸፈ ፓርቲ ነው ለመባል ወደ ምርጫ ገባ እንጂ ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ ለማኪያሄድ ቁርጠኝነት እንዳልነበረው ከ1997 ዓ.ም. አንሥቶ የወሰዳቸው እርምጃዎችና ያሳያቸው ባሕርያት በግልጽ ያመለክታሉ። በጠመንጃና በደም ያገኘውን ሥልጣን በካርድ አላጣውም የሚል ግብዝ አመለካከት እንደነበረውም ከምርጫው ወራት በፊት በድርጅታዊ ልሳኑ ይፋ አድርጎ ነበር።

አሁን አሁን ዴሞክራሲያዊ፣ ፍትሐዊና ነጻ ምርጫ እንዲኪያሄድ የግድ የሚሉ መስፈርቶች በዓለም ዓቀፍ ደረጃ ተቀባይነት አግኝተዋል። በምርጫ ታዛቢነት የተካኑና በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የኖሩ ሁሉ እነዚህ የማያሻሙ መስፈርቶች ካልተሟሉ ዴሞክራሲ አለ ብሎ መናገር ከንቱ እንደሆነ ይናገራሉ። ከነዚህ መስፈርቶች መካከል ነጻና ገለልተኛ የምርጫ አስተዳዳሪዎች፣ ነጻና ገለልተኛ ድምጽ ቆጣሪዎች፣ ነጻና ገለልተኛ የአገር ውስጥና የውጪ የምርጫ ታዛቢዎች፣ ነጻና ገለልተኛ የምርጫ ቦርድ፣ ነጻ ሆነው የሚንቀሳቀሱ ተቃዋሚ ፓርቲዎች፣ ነጻና ገለልተኛ የጸጥታ ኃይሎች፣ ነጻና ገለልተኛ ፍርድ ቤቶች፣ ነጻና ገለልተኛ የመንግሥት ሚዲያዎች፣ ይገኙባቸዋል። ልብ በሉ በሁሉም ምርጫን ዴሞክራሲያዊና ፍትሐዊ ለማድረግ በሚያስፈልጉት መስፈርቶች ነጻና ገለልተኛ የሚሉት ቃላት ተደጋግመዋል።

ከዚህ አንጻር የ2002 የምርጫ እንቅስቃሴ ተጀምሯል ተብሎ ከተነገረ በኋላ ኢሕአዴግ በነዚህ መስፈርቶች ሲመዘን እንዲያው በስሕተት አንዱን እንኳን አላሟላም። ቢያንስ ምርጫ ቦርዱ ገለልተኛ እንዲሆን ተቃዋሚዎች ጭምር የሚሰማሙባቸው የምርጫ ቦርድ ሹማምንት መሾም አለባቸው የሚለውን ሐሳብ ኢሕአዴግ አልተሰማማበትም ነበር። ኢሕአዴግ ራሱ መርጦ የሾማቸውና ተጠሪነታቸውም ኢሕአዴግ ለሚቆጣጠረው ፓርላማና ካቢኔ የሆኑ የምርጫ ቦርድ አባላት ሰይሞ ነበር። የምርጫ ቦርዱ ተጠሪነት ለሾመው አካል ማለትም ለኢሕአዴግ ሆነና የሚወስናቸው ውሳኔዎችም ገዢውን ፓርቲ የሚጠቅሙና ተቃዋሚዎችን

የሚያስከፋ ሆኑ። በተቀናቃኝ ፓርቲዎች አመኔታ ያጣ የምርጫ ቦርድም ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ ሊያረጋግጥ ከቶ አይችልምና በ2002 ዓ.ም. ምርጫ የታየው ውዥንብር ተከሰተ።

ምርጫው ሲቃረብ በየአካባቢው ከቀበሌ እስከ ኅጥ ድረስ በምርጫ ቦርድ የተመደቡት አብዛኛዎቹ የምርጫ አስፈጻሚዎችም የኢሕአዴግ ወይም የደህንነት አባላት ሆነው ተገኙ።³⁵ እነዚህ ዕጩ ተፎካካሪንና መራጨን ሕዝብ የሚመዘግቡት፤ የምርጫ ካርድ የሚቀበሉትና የምርጫ ኮሮጆ የሚያንቀሳቅሱት ግለሰቦች ገለልተኛ እንዳልነበሩና ኢሕአዴግን ለመርዳት የማያደርጉት ነገር እንዳልነበር መገመት አያቅትም። እነዚህ አስመራጮች ገለልተኛ አለመሆናቸውን ገልጸን ብንከስም አሁንም የኢሕአዴግ አባላት ለመሆናቸው ምን ማስረጃ አላችሁ? ብለው ሊሞግቱን ሞከሩ። «ሌላ ጊዜ የኢሕአዴግ መለዎ ለባሾች ናችሁ፤ በምርጫው ጊዜ ግን ይህን መለዎአችሁን አውልቃችሁ ከፓርቲው የተሰናበታችሁ ሆናችኹ ገለልተኛ መሰላችኹ ምርጫውን አስተዳድሩ፤» ተብለው በኢሕአዴግ እንደተመከሩም አያጠራጥርም ነበር። ገለልተኛ የምርጫ ቦርድና ገለልተኛ የምርጫ አስፈጻሚ በሌሉበት ገለልተኛ የሕዝብ ታዛቢዎች አይኖሩምና ከታዛቢዎቹ ዘጠና ዐምስት ከመቶ ያህሉ የኢሕአዴግ አባላት ነበሩ። ይህን ያወቅነውም ቢያንስ በገጠር የተሰማሩት ታዛቢዎች ባለፈው ምርጫ የቀበሌና የወረዳ የኢሕአዴግ ተመራጮች ሆነው ሲንቀሳቀሱ እንደነበሩ የሚያረጋግጥ ማስረጃ አግኝተን ነው። የቀሩት ወደ ዐምስት ከመቶ የሚሆኑትም ከተወሰኑ የአዲስ አበባ ታዛቢዎች በስተቀር በአንድ ወይም በሌላ መልኩ የኢሕአዴግ ተባባሪዎች ነበሩ። በዚህ ዙሪያም ለምርጫ ቦርድ ስምታ ብናቀርብም ተቀባይነት አላገኘንም።

በወቅቱ ተቃዋሚዎች ትንሽ ተስፋ አድርገው የነበረው በምርጫው ቀን በየምርጫው ጣብያ የሚወክሉን የራሳችንን ታዛቢዎች ማሰማራት እንችላለን በሚለው ነበር። ኢሕአዴግ ሆን ብሎ ያበዛቸውን ድምጽ መስጫ ጣብያዎችን ተቃዋሚዎች ለመሸፈን አይችሉም የሚል ስሌት ነበረው። ተቃዋሚዎች ግን ታዛቢዎች ለማሰማራት ተዘጋጅተው ይህን ኢሕአዴግ አስቀድሞ ዐውቆ እንዳያስፈራራቸውና ነገር እንዳያበላሽባቸው የድምጽ መስጫው ቀን ከመድረሱ እስከ አንድ ወይም ሁለት ቀን በፊት ታዛቢዎቻቸውን ለምርጫ አስፈጻሚዎቹ አሳሳወቁም ነበር። ያም ሆኖም ግን ኢሕአዴግ የተቃዋሚ ታዛቢዎችን የሚከታተሉ ሰዎች አዘጋጅቶ ነበርና ሰማቸው ገና ይፋ እንደሆነ አንድ በአንድ እየጠራ፤ «በዚህ ምርጫ ተቃዋሚዎችን ወክላችሁ ታዛቢ ከሆናችሁ ሕይወታችሁ ያልፋል፤ በዚህ ሰፈር አትኖሩም፤ ልጆቻችሁን አታሳድጉም፤ ስለዚህ ታዛቢነቱ ቢቅርባችሁ ይሻላችኋል» እያለ አስፈራራቸው። ብዙዎቹ ታዛቢዎች ነጻና እውነተኛ ምርጫ ይኪያሄዳል ብለው ገምተው ስለነበር የዚህ ዓይነቱ ዛቻና ማስፈራሪያ ሲደርስባቸው ታዛቢነቱን እርግፍ አርገው ትተው ተበተኑ። ጫናውንና ዛቻውን ተቋቁመው የምርጫውን ቀን ሂደት የተከታተሉም ጥቂት ነበሩ። ለምሳሌ ዓረና በትግራይ ካሰማራቸው 1,225 የሚሆኑ የፓርቲው ታዛቢዎች መጨረሻ ላይ የቀሩት 220 ብቻ ነበር። ከ 1,000 በላይ የሚሆኑት የዓረና ታዛቢዎች በደረሰባቸው ማስፈራሪያና ዛቻ ምክንያት በታዛቢነት ሊቀጥሉ አልቻሉም ነበር።³⁶

ዛቻውንና ማስፈራሪያውን ተቋቁመው የቀጠሉት ታዛቢዎች በድምጽ አሰጣጡ ሂደት የተመለከቷቸውን አስገራሚ ክስተቶች ለዋናው የዓረና ጽሕፈት ቤት ሲያስተላልፉ፤ «ኮሮጆው የተሰቀለው ሳናየው ነበር፤ ከኮረጆው አጠገብ ሆነው መራጨ ማንን መምረጥ እንዳለበት የሚያስገድዱ አስመራጮች ነበሩ፤ በምስጢር ድምጽ በሚሰጥበት ክፍል ሳይቀር ተሸሽገው የተቀመጡ የምርጫ ካርዱን የሚፈትሹ ሰዎች ነበሩ፤ የትኛውን የምርጫ ምልክት

³⁵ በምርጫው ዓረናን ወክለው የተወዳደሩ ዕጩዎች ያጣሩትና ለምርጫ ቦርድ ተወካዮች አቤቱታ ቀርቦ መልስ ያልተገኘለት ጉዳይ
³⁶ ምርጫው ከተጠናቀቀ በኋላ ሂደቱን አስመልክቶ ለዓረና አመራር ከቀረበው ዘገባ የወሰድኩት

መምረጥ እንዳለባቸው የሚጠቁሙ የድርጅት አባላት ነበሩ፤ ምንም ሊታመኑ የማይችሉ ክስተቶች እያየን ስለሆነ ምርጫ አለ ብለን አንፈርምም፤» ይሉን ነበር። በአንዳንድ ቦታዎችም ለምሳሌ በመቀሌ ዓይደር አካባቢ በሚገኝ አንድ ቀበሌ ማታ ላይ መብራት አጥፍተው ታዛቢዎችን አስፈራርተዋቸው ነበር። ይህ ሁሉ ሲሆን ታዛቢዎቹ ከኛጋ በስልክ ይነጋገሩ ነበርና በመጨረሻ ኮሮጀው እንደተዘረፈ አስታወቁን። በቆላ ተምቤን ታዛቢዎችን በጥይት ተኩስ ጭምር የማስፈራራት ክስተት ነበር። ዕጩ ተወዳዳሪዎችን አሥራት አብርሃም እንኳንስ በምርጫው ሊሳተፍና ከአካባቢው አምልጦ የወጣውም በስንት ጉድ ነበር።

ምርጫውን እንዲታዘቡ «ከሲቭል ማኅበራት» የተሰማሩት የአገር ውስጥ ታዛቢዎችም ከነጻና ገለልተኛ ማኅበራት የተወጣጡ ሳይሆኑ ቀደም ሲል ከገለጽኳቸው በገዢው ፓርቲና በመንግሥት ከሚሸከረከሩት በተለምዶ «ጎንጎዎች» ተብለው ከሚታወቁት የመምህራን፣ የሠራተኛ፣ የወጣት፣ የሴት፣ የንግድ፣ ወዘተ... ማኅበራት የተመለመሉ ነበሩ። እነዚህ የሲቭል ማኅበረሰብ ወኪሎች ነን ባዮች ምርጫውን አስመልክተው ሊያነጋግሩን ወደ ዓረና ጽሕፈት ቤት ሲመጡ በተለይ የመምህራን ማኅበር ወኪል ነኝ ባዩ ቀደም ሲል የኢሕአዴግ አባል ሆኖ ዐውቀው ነበርና፤ «እውነት አሁን እናንተ ከድርጅት አባልነት ነጻ የሆናችሁና ገለልተኛ የሲቭል ማኅበረሰብ አባላት ናችሁ?» ብዬ ስጠይቀው መልስ ለመስጠት ተቸግሮ ነበር። በነጻነትና በገለልተኝነት ያልተደራጀ ማኅበር ነጻና ገለልተኛ ሊሆን አይችልምና በምርጫው ማግስት ምርጫው ነጻና ፍትሐዊ እንደነበር በታዛቢነታቸው መስክረው ያረጋገጡት እነዚህ የኢሕአዴግ ማኅበራት ነበሩ።

በየአካባቢው የነበሩ ታጣቂዎችም ገለልተኛ ለመሆን አልቻሉም ነበር። ለምሳሌ ዓረና ዓድዋ ላይ ስብሰባ ጠርቶ ሕዝቡን በሚያወያይበት ጊዜ ገዢው ፓርቲ አሥርን ያስገባቸው ካድሬዎችና ደገንነቶች ስብሰባውን ለመበተን ሲንቀሳቀሱ የተመደቡት ፖሊሶች ሊያስቆሟቸው አልቻሉም ነበር። እንዲያውም የደገንነት ሹሞቹ ሕግ ለማስከበር የሚሞክሩትን ፖሊሶች አስፈራርተዋቸው በፍርሀት ተውጠው ነበር። ትግራይ ውስጥ በአብዛኛዎቹ በተወዳደርንባቸው የምርጫ አካባቢዎች ዕጩዎቻችን ቅስቀሳ ሲያደርጉ ፖሊሶችና ደገንነቶች ከእስር እስከ ማስፈራራት የሚደርስ ጫናና ወከባ ያደርሱባቸው ነበር። በዚህ የምርጫ ሂደት አንድ የእጅ ቦንብ የተጣለበትና ሌላ ደግሞ በስለት ተወግቶ ሕይወቱን ያጣ የዓረና ዕጩ ተወዳዳሪዎች ነበሩ። የእጅ ቦምብ የተወረወረበት ዕጩ በውቅሮ ማራይ ለሕዝብ ተወካዮች በተወዳደረው በአቶ አያሌው በየነ ላይ ሲሆን በቅጥረኞች እጅ በስለት ተወግቶ የተገደለው ደግሞ የዓረና አባልና በዓዲ አሕፈሮም ወረዳ ለሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ዕጩ ተወዳዳሪ የነበረው ጀግናው አረጋዊ ገብረ ዮሐንስ ነበር። የስድስት ልጆች አባት የነበረው አረጋዊ ከዓረና መሥራቾች አንዱ ሲሆን ይኖርበት በነበረው በሽሬ የድርጅቱን ዓላማዎች ለማስፈጸም ብርቱ እንቅስቃሴ እያደረገ በትውልድ ወረዳው በዓዲ አሕፈሮምም ለመመረጥ ደፍሮ ይንቀሳቀስ ነበር። ይህን የተገነዘቡት የገዢው ፓርቲ አባላትና የመንግሥት ባለሥልጣናት እንቅስቃሴውን እንዲያቆም በተደጋጋሚ አስጠንቅቀውትና አስፈራርተውት ነበር። አረጋዊ የሚደርስበትን ዛቻና ማስፈራሪያ ጉዳይ ሳይቆጥረው ዓላማውን በጽናት ማስፋፋት በመቀጠሉ ከሕግ ውጭ ሞት ተበይኖበት በዐምስት ቅጥረኞች በደረሰበት አስቃቂ ጥቃት ሕይወቱን አጥቷል። ቦምብ ተወርውሮበት ከሞት የተረፈው አያሌው በየነም በውቅሮ ማሪያም ዓረናን በመወከል ሰፊ እንቅስቃሴ ሲያደርግ ነበር። በእንቅስቃሴው የተደናገጡት የገዢው ፓርቲ አባላት በተደጋጋሚ ቢያስፈራሩትም ለዓላማው ጸንቶ በመቀጠሉ በምርጫ ወቅት በመኖሪያ ቤቱ ሁለት ቦምቦች ተወርውረውበታል። ከምርጫው በኋላ ኑሮውን በሽሬ እንዳሥላሴ አድርጎ ሲንቀሳቀስም ዐፍነው ወስደው ቁም ስቃይን ቢያሳዩትም አያሌው እንቅስቃሴውን በጽናት ቀጥሏል።

የታጣቁዎችን ገለልተኝነት ካነሳን ዘንዳ ከምርጫ ጋር ተያይዞ ሊነሣ የሚችለው በአገራችን በመቶ ሺዎች የሚቆጠሩት የሚሊሻዎች ጉዳይ ነው። በምርጫ ሕጉ መሠረት የፖለቲካ ፓርቲ ታጣቂ ኃይልን ማደራጀት ባይችልም ኢሕአዴግ እንዴት ታጣቂ ሚሊሺያዎችን በአባልነት ያቅፋል የሚለው ጥያቄ ሲነሣ ኢሕአዴግ እነዚህም ብረት ከማንገባቸው በስተቀር ሲቪል ናቸው፤ እንደ ጦር ኃይል ወይም እንደ ፖሊስ ቋሚ ሆነው የሚተዳደሩ አይደሉም፤ የሚል መልስ ይሰጥ ነበር። መልሱ የሌሊት ወፍ ከየትኛው የእንስሳት ክፍል ትመደባለች? ሲባል ከወፍችም ከአጥቢ እንስሳትም እንደሚባለው ነው። ሚሊሻዎች እንደተቋም የተደራጁ ታጣቂዎች እንደመሆናቸው የማንኛውም ፖለቲካ ፓርቲ አባል ከሆኑ በምርጫው ሂደትም በሌላ የተቃዋሚ እንቅስቃሴም ላይ ተጽዕኖ ማሳደራቸው አይቀሬ ነው። ሚሊሻዎች በምርጫ 2002ም ይሁን ከዚያም በፊት ኢሕአዴግን በመደገፍ በተቃዋሚ ፓርቲዎች ላይ የነበራቸው ተጽዕኖ ቀላል አልነበረም። ከሁሉም በላይ ግን በቀጥታ ታጣቂ ኃይልን የሚቆጣጠር ገዢ ፓርቲ ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ በማኪያሄድ ሊታማም አይችልም።

በምርጫ 2002 ሂደት ገለልተኛ ሊሆን ይገባው የነበረው የመንግሥት ሚድያም ገለልተኛ ሳይሆን ቀርቷል። ከምርጫው በፊትም ይሁን በምርጫው ሂደት የመንግሥት ሚድያ የገዥውን ፓርቲ ክንዋኔዎች በማጉላትና በመንግሥት የተሠራውን ሁሉ የኢሕአዴግ ብቻ በማድረግ ሕዝቡ ኢሕአዴግን እንዲመርጥ ተንቀሳቅሷል። ከዚህ ዐልፎም የተቃዋሚዎችን ስብሰባዎችና መግለጫዎች እያፈነና እያንኳሰሰ ኢሕአዴግ ያነጠሰውን ሁሉ ሲያስተላልፍና ሲያወድስ ፍጹም በኢሕአዴግ ቁጥጥር ሥር መዋሉን አረጋግጧል። ይህን ግዙፍ የመንግሥት ሚዲያ የሚገዳደር ነጻ ፕሬስ በሌለበት አገር በመንግሥት ሙሉ ቁጥጥር ሥር የነበሩት ቴሌቪዥን፣ ሬድዮና ጋዜጦች በምርጫው ሂደት ከፍተኛ ተጽዕኖ ማሳደራቸው የማይታበል ሐቅ ነበር። በአጠቃላይ ገለልተኛ ያልሆነው የመንግሥት ሚድያ ምርጫው ነጻና ፍትሐዊ እንዳይሆን ከፍተኛ አስተዋፅኦ አድርጓል።

ምርጫን ነጻና ፍትሐዊ እንዲሆን ነጻና ገለልተኛ ፍርድ ቤቶችም ጉልህ ሚና ሊኖራቸው ይገባ ነበር። በምርጫው ወቅት ለተቃዋሚዎች እጅግ አስቸጋሪ የነበረው ጮኸው ሰሚ ማጣታቸው ነበር። ዕጩዎቻችን፣ አባሎቻችንና ደጋፊዎቻችን በየቀኑ በድንጋይ ሲወገሩ፣ በጸጥታና በደህንነት ኃይሎች ማስጠንቀቂያ ሲሰጣቸው፣ ከሥራ ሲታገዱ፣ ቦንብ ሲወረወርባቸው፣ ሲገደሉ፣ የፍትሕ ሥርዓቱ ጭራሽ ሊታደጋቸው አልቻለም ነበር። እንዲያውም ብዙ ደጋፊዎቻችን፣ «ሕግ በማይከበርበት አገር እንዴት ተወዳድሮ ማቸነፍ ይቻላል? ሕገ ወጥ ድርጊት ቢፈጸምብንስ ለማን አቤት ልንልና መፍትሔ ልናገኝ ነው? ዓላማችሁን ብንደግፈውም ተግባራዊ እንዲሆን የፖለቲካ ምኅዳሩና የፍትሕ ሥርዓቱ ስለማይፈቅዱ ራሳችንን ለጥቃት አናጋልጥም» ይሉን ነበር። እውነትም የፍትሕ ሥርዓቱ ዋስትና በማይሰጥበት ሁኔታ ምርጫ ውስጥ ገብቶ ከመንበጫረቅ፣ ገለልተኛ መሆን ወይም ሥልጣንና ኃይል ያለውን ተቀብሎ መሄድ ያሻላል ሊያሰኝ ይችላል። ሆኖም ነጻነት ዋጋ ሳይከፈለበት እውን ስለማይሆን የሚከፈለውን እየከፈሉ ከመታገል ሌላ አማራጭ የለም። እነዚህ አስፈሪ ተቋማትም በሕዝብ የፖለቲካ ትግል የሚቸነፉ ናቸው። ከዚህ የተነሣም ዓረና በፍርድ ሥርዓቱ ተስፋ ስለቆረጠና ሁሉንም በእኩል የሚዳኝ የፍትሕ አካል አለ ብሎ ስለማያምን በየቀኑ የሚያጋጥሙትን በርካታ ችግሮች ወደ ፍርድ ቤት ለመውሰድ አልሞከረም። በዜጎች ለሚደርሱ ጥቃቶች መንግሥት ተግባሩ በማይከታተልበት ሁኔታ በሁሉም ወረዳዎችና ቀበሌዎች ክስ መሥርተን ፓርቲያችንን አማራጭ ሐሳብ ከሚያቀርብ የፖለቲካ ተቋም ይልቅ በሙግት የተጠመደ ልናደርገው አልፈለግንም። የሚደርስብንን ግፍና በደል ለሕዝቡ በማሳወቅ ሥርዓቱን ለመለወጥ መታገል የመረጥነው አቅጣጫ ነው።

ገለልተኛ የውጭ ታዛቢ ተብለው ከአውሮፓና ከአፍሪካ መጥተው የነበሩትም ቢሆኑ በምርጫ 2002 ያን ያህል ተጽዕኖ አልነበራቸውም። ታዛቢዎቹ የተሰማሩት ኢሕአዴግ

ምርጫውን ለማሸነፍ የሚያስችለውን ቅድመ ዝግጅት ካጠናቀቀ በኋላ ማለትም ምርጫ አስፈጻሚዎችና የምርጫ ታዛቢዎች ከተሰማሩና የመራጮች ምዝገባ ካለቀ በኋላ ምርጫው አንድ ወር ሲቀረው ነበሩ። ዋናዎቹ ትዝብት የሚያሻቸው ጉዳዮች ከተጠናቀቁ በኋላ ከመምጣታቸውም በላይ የተመረጡት የውጭ ታዛቢዎቹ በሙሉ ኢሕአዴግ የሚፈልጋቸው መሆናቸው ተረጋግጦ ነበር። ቁጥራቸውም እጅግ አነስተኛ ስለነበርም በአገሪቱ በነበሩት ከሁለት መቶ አስር ሺሕ በላይ የምርጫ ጣቢያዎች ሲበተኑ የት እንዳሉም አይታወቅም ነበር። አብዛኛውን የገጠር አካባቢና አነስተኛ ከተሞችንም ለማዳረስ አልቻሉም ነበር። እንዲህም ሆኖ እነዚህ ኢሕአዴግ ይስማሙኛል ያላቸው የውጭ ታዛቢዎች የታዘቡትን በሁለት ተከታታይ መግለጫዎች ቢያወጡም አዲስ አበባ መጥተው መግለጫቸውን እንዳይሰጡ ተከልክለው ነበር። በነበሩበት የምርጫ ክልል ሆነው ግን ምርጫው ዓለም ዐቀፍ ደረጃን እንደማያሟላ ገልጸው ነበር። ይህን መግለጫቸውን ኢሕአዴግ አጣሞ የውጭ ታዛቢዎች ፍትሐዊ ምርጫ እንደተከሰታ መስክረዋል ቢልም ይህን ማለቱ ዐይን ደረቅነቱን ከማስመስከር ሌላ ምንም ትርጉም አልነበረውም።

በዚህ ምርጫ ቢያንስ ሰላማዊና ሕጋዊ ምርጫ ይኖራል ከሚል ተነሥተው በምርጫው የተወዳደሩ ከሁሉም በላይ ነጻነታቸውን የተነጠቁና ለበርካታ ችግሮች የተዳረጉ ነበሩ። በበርካታ ተወዳዳሪዎች የኢሕአዴግ ካድሬዎችና የመንግሥት፣ የጸጉታና የደንገነት አባላት ሲያስፈራሯቸው፣ አንዳንዶቹንም በጥቅም ደልለዋቸው ነበር። መሬት ተሰጥቷቸው፣ ገንዘብ ተቀብለው፣ ሥራ ተቀጥረውና የቤተሰቦቻቸውን ዋስትና እናስጠብቃለን ብለው ራሳቸውን ከምርጫው ያገለሉ ነበሩ። እነዚህ ተወዳዳሪዎች ዱሮውንም ወደ ፖለቲካው የገቡት ለግል ጥቅማቸው ነበርና የመጨረሻ አሰላለፋቸው ከኢሕአዴግ ጎን መሆኑ እምብዛም አያስገርምም። የኢሕአዴግ ብርቱ ቅጣት ስለባ የሆኑት ግን ጠንክረው የቆሙትና ለዓላማቸው ሲሉ መሥዋዕት ለመክፈል የተዘጋጁት ነበሩ። አንዳንዶቹ ከደረሰባቸው ወከባና ማስፈራርያ የተነሣ አገር ጥለው ሸሸተው፣ የነበራቸውን የመንግሥት ሥራ ተነጥቀው፣ በስመ ሽብርተኝነት ለእስር ተዳርገው፣ ከፍተኛ ሥነ-ልቦናዊ ጫና ደርሰባቸው ተሰቃይተዋል። በተለይ ከምርጫው ቀን በፊት ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሚድያ ቀርቦ ሁለት መልእክቶች አሰላለፎ ነበር። አንደኛውን መልእክቱን ያስተላለፈው በትግርኛ ቴሌቪዥን ፕሮግራም ሲሆን የዓረና ተወዳዳሪዎቹን፣ ከአንድ የአገር መሪ ቀርቶ ከአንድ ጨዋ ኢትዮጵያዊ በማይጠበቅ ሁኔታ፣ ጭቃ፣ ጉድፍ፣ ግርድ፣ ወዘተ... ናቸው እያለ የስድብ ናዳ አውርዶባቸዋል። ቀጥሎም በባሕር ላይ ቢሸና ትርጉም እንደሌለው ሁሉ፣ ዓረናም በትግራይ ሕዝብ ላይ የሚያመጣው ለውጥ የለም ብሎ ሕዝቡ ስንጥቅ እንዳይፈጠርበት ጠንቅቆ እንዲጠብቅ አሳስቧል። ከዚያም፣ እነዚህ ጠላቶች ቆሻሾች ቢሆኑም የትግራይ ሕዝብ እርምጃ እንዳይወስድባቸው ተማጽኖ፣ በሰላማዊ መንገድ የሚወዳደርን ፓርቲ አትንኩ ሲል እርምጃ ውሰዱ ማለቱ እንደነበር የቅኔው ምስጢር ለሚገባው ሁሉ ግልጽ ነበር።

የመለስ ሁለተኛው መልእክት ደግሞ ከምርጫ በኋላ የመድረክ አመራር አባላትን አስራለሁ የሚለውሲሆን፣ ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ ይኖራል ብለው በከንቱ የኳተኑትን ሁሉ መላለቅያ አድርጓቸዋል። በዐፋኝና በአምባገነን ፖለቲካዊ ማዕቀፍ ለምርጫ እንወዳደራለን ብለው ራሳቸውን አስበሉ የሚለው አገላለጽም ሰላማዊ ትግል አይቻልም በሚሉ ወገኖች እንደማረጋገጫ ተወስዷል። እውነትም ጠቅላይ ሚኒስትሩ ሥልጣኔ አደጋ ላይ ወድቋል ብሎ ሲገምት እንኳን እስር፣ ሌላም እርምጃ ለመውሰድ ወደ ኋላ እንደማይል በዚህ አጋጣሚ አረጋግጧል። የመድረክ አመራር አባላትን ማሰሩን ለምን ከምርጫው በኋላ እንዳላከናወነው በውል ባይታወቅም በዋና ተቀናቃኙ በመድረክ አመራር ላይ ማተኮሩ ግን በኢሕአዴግ አስተዳደር ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ ሊኖር እንደማይችል በማያወላዳ መንገድ አረጋግጧል። ምርጫውን አጭበርብሮ እንዳሸነፈ እያወቀ ተቀናቃኞቹን ለማሰር የፎከረው ጠቅላይ ሚኒስትር ቢሸነፍ ኖሮ ምን ሊያደርግ ኖሯል ብሎ መጠየቁም ጠቃሚ ነው። ኢሕአዴግ

በ1997 ምርጫ ክፉኛ ሲሸነፍ ያደረገውን ሁሉ ቀደም ሲል አይተናል። በ2002ቱ ምርጫ ቢሸነፍ ኖሮ ደግሞ ከ1997ቱ የባሰ መዓት ሊያወርድ ይችል እንደነበር ከመሬት ተነሥቶ የመድረክን ፅጩዎችን አስራለሁ ሲል አስመስክሯል።

ምርጫው ነጻና ፍትሐዊ እንዳይሆን ኢሕአዴግ የአገር ውስጥ ሚድያዎችን ከመቆጣጠር አንሥቶ የውጭ ሚድያዎች ለማፈን መሞከሩ ደግሞ ሕዝቡ እውነቱን ዐውቆ ሥልጣኑ አደጋ ላይ እንዳይወድቅ እንደሠጋ ያመለክት ነበር። በምርጫው ወቅት ኢሕአዴግ ያልተገበረው የዐፈና ስልትና ያላኪያሄደው ወከባ አልነበረም። ወቅቱ ነጻና ፍትሐዊ ምርጫ የተኪያሄደበት ሳይሆን በተቃዋሚዎች ላይ ግልጽ ጦርነት የታወጀበት ነበር። ለነገሩ በዚህ ምርጫ ዋዜማ ሀውሳት/ኢሕአዴግ «አብ ዱፉም ዓልል» «በምሽጋቸው ላይ እልል በል» የሚለውን የትጥቅ ትግል የድል ዘፈን በተደጋጋሚ ያስዘፍን ነበር። ይህ የዋዛ ቢመስልም መልእክቱን በጥልቀት ለተመለከተው በተቃዋሚዎች ላይ እንደ ደርግ ጦርነት መታወጁ ግልጽ ነበር። በተለይ መቀሌ ላይ በሀውሳት አነሳሽነት የተኪያሄደውን ሕገ ወጥ ሰልፍ በወቅቱ በክልሉ ተወካይ ለነበረው የምርጫ ቦርድ አባልና ለዓለም ዐቀፍ ታዛቢዎች አስታውቀን ነበር። በዚህ ሰልፍ በተቃዋሚዎች ላይ የዐፈናና የወከባ ጦርነት ታውጆ የመንግሥትና የትእምት መኪኖች ወጥተው ነበር። የምርጫው ቀን ሊደርስ ቀናት ሲቀሩት ተዋጊ ጄቶች እንደበረሩና የከባድ መሣሪያ ተኩስ እንደተሰማም ይተወሳል። ይህ ሁሉ ግርግር ሕዝቡን ለማሸበርና ቀልቡን ለመሳብ፣ እንዲሁም ተቃዋሚዎችንና ደጋፊዎቻቸውን ለማስፈራራት ነበር። ታዲያ በዚህ አግባብ የተኪያሄደ ምርጫ በየትኛው መመዘኛ ነው ነጻ፣ ፍትሐዊና ዴሞክራሲያዊ ሊሆን የሚችለው?

8.3 የ2002 ድገረ ምርጫ የፖለቲካ ሁኔታ

ኢሕአዴግ ምርጫ 2002ን አንጸባራቂ በሆነ መንገድ አሸንፈዋልሁ ቢልም ይህን ያወጀውን የምርጫ ውጤት በተለይ መድረክና መኢአድ ሳንቀበለው ምርጫው በወከባና በዝርፊያ በመኪያሄዱና በመጭበርበር እንዲደገም ጠይቀን ነበር። በምርጫ ሕጉ መሠረት ምርጫውን ያልተቀበሉ የፖለቲካ ፓርቲዎች በፍርድ ቤት ክስ ሊመሠርቱ ይችሉ ስለነበር መድረክና መኢአድ በየበኩላችን ክስ መሠረትን። ነጻና ገለልተኛ የፍትሕ ሥርዓት በሌለበት ፍትሕ ባይገኝም ክሱ በታሪክ ማኅደርነት በሰነድ ቢቀመጥ ለአገሪቱ ፖለቲካዊ ሂደት ጠቃሚ ይሆናል የሚል እምነት ስለነበረን በሌለን ገንዘብ ጠበቃ አቁመን ተከራክረናል። እንደገመትነውም ፍርድ ቤቱ ምርጫው ነጻና ፍትሐዊ እንደነበርና አሸናፊው የኢሕአዴግ መንግሥት እንደሆነ በይኖ ክላችንን ውድቅ አደረገው።

ፍርድ ቤቱ ምርጫው ነጻና ፍትሐዊ ነበር ብሎ ቢበይንም፤ ይህ ላለመሆኑ መድረክ ከዘጠና ስምንት በላይ የማጭበርበር ተግባራትን የሚያመለክቱ ማስረጃዎችን አቅርቦ ነበር። ከነዚህ ማስረጃዎች መኻል የተወሰኑትን ለመጥቀስ ያኸል፤ 1ኛ/ ለመድረክ የተሰጡ ድምጾች ተጠቅልለው ሽንት ቤት የተወረወሩ ለመሆናቸው ከሽንት ቤት የወጡ በርካታ የምርጫ ካርዶችን እንደ ማስረጃ አቅርበን ነበር፤ 2ኛ/ ለኢሕአዴግ አባላትና ደጋፊዎች ካለአግባብ የታደሉ በርካታ የምርጫ ካርዶችን እንደ ማስረጃ አቅርበን ነበር፤ 3ኛ/ በምርጫው ሂደት መድረክ ከምርጫው ራሱን አግልጿል ተብሎ በሐሰት በመንግሥት ሚድያ የተላለፈውን ሰነድ አቅርበን ነበር፤ 4ኛ/ በሥራ ምክንያት ወደ ሌላ አካባቢ የሄዱን መራጮች እነሱ ባልተገኙበት በተመዘገቡባቸው የምርጫ ጣብያዎች እንደመረጡ ተደርገው የቀረቡትን የምርጫ ካርዶቻቸውን እንደ ማስረጃ አቅርበን ነበር፤ 5ኛ/ ከምርጫ ታዛቢነት በገዥው ፓርቲና ጸጥታ ኃይሎች የተባረሩትን በሺዎች የሚቆጠሩ ስሞችን አቅርበን ነበር፤ 6ኛ/ በምርጫው ቀንና ማግስት የተገደሉትን ስም ዝርዝር አቅርበን ነበር። ይህን በማስረጃ የተደገፈ ክላችንን መጀመሪያ ለብሔራዊ ምርጫ ቦርድ ብናቀርበውም፤ ቦርዱ

ሰላልተቀበለው ለፍርድ ቤት አቅርበው ነበር። ሆኖም፤ ብሔራዊ ምርጫ ቦርዱም ሆነ ፍርድ ቤቱ ገለልተኞች አልነበሩምና፤ ጉዳዩን ነጻ ሆነው ሳይመለከቱት ለኢሕአዴግ የሚያደላውን ውሳኔያቸውን ብቻ አስተላልፈዋል። ምርጫው የተጭበረበረና ዓለም ዐቀፍ ደረጃን ያልጠበቀ መሆኑ በይፋ ያስታወቀው የአውሮፓ ኅብረት ታዛቢዎች ቡድን ብቻ ሲሆን፤ የአውሮፓ ኅብረት ታዛቢዎች ቡድንም ቢሆን ከነበረው አጭር ቆይታና የታዛቢ ቁጥር ማነስ የተነሣ በተቃዋሚዎች ላይ የደረሰውን ጥቃትና ጫና በስፋት አልዘገበም ነበር።

በምርጫው ማግስት የተስተዋለው ሌላ ክስተት ኢሕአዴግ ጥፋተኛ ያላቸውን ተቃዋሚዎች ደግሰላቸው ከነበረው እስር «በሆደ ሰፊነቱና በመሐሪነቱ (Magnanimity)» ይቅር እንዳላቸው መግለጹ ነበር። የሚያስገርመው፤ ኢሕአዴግ በምርጫው ተወዳዳሪ መሆኑ ቀርቶ ራሱ ከሳሽ፤ ራሱ መስካሪ፤ ራሱ ወሳኝ፤ ሆኖ ተቃዋሚዎችን፤ በተለይ ደግሞ መድረክን፤ ለማሰር መወሰኑ ነው። ምርጫው ከመኪያሄዱ በፊት የመድረክን መሪዎች አስራለሁ ብሎ፤ ደጋፊዎቻቸው ላይ ከፍተኛ የሥነ-ልቦና ተጽዕኖ ካሳደረ በኋላ ለዚህ ስሕተቱ ይቅርታ ሳይጠይቅ መሐሪ መስሎ ለመታየት ክሱን አቆይቼዋለሁ ማለቱ ሌላው አስገራሚ ጉዳይ ነው።

ኢሕአዴግ ምርጫውን ዘርፎ አሸናፊ ሆኖለሁ ካለ በኋላ የዐምስት ዓመቱን የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ዐወጀ። ዕቅዱ ሕዝብ የአገራችን ምሁራንም ሳይመክሩበት ግዙፍ ግቦችን ከማስቀመጡም በላይ የትናንቶቹን መርሐ ግብሮች ፍጹም ሳይገመግም የታቀደ ነበር። ግብርና መር ኢንዱስትሪያል ልማት የሚለው የቀድሞው ፖሊሲ ምን ውጤት አሰገኘ? በዚህ ፖሊሲስ የግብርና ምርታማነት ምን ያህል ጨመረ? የትኞችስ ኢንዱስትሪዎች ተስፋፉ? የሚሉት ጥያቄዎች አሁንም መልስ አላገኙም። ሌላው ቀርቶ ፖሊሲው ሥራ አጥነት ለመቀነስ አስችሏል ወይ? የኑሮ ውድነትንስ አቃሏል ወይ? ሁል ጊዜ የሚወሳውን ድኽነትንስ በምን ደረጃ ቀንሷል? የሚሉት ጥያቄዎች መልስ አላገኙም። በመሆኑም የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅዱ ዘላቂነትና አብዛኛውን ሕዝብ ተጠቃሚ ለማድረግ የመቻሉ ጉዳይ አጠራጣሪ ነው።

ኢሕአዴግ የሕዝቡን ቀልብ ይስባሉ ያላቸውን ትላልቅ ዕቅዶች በመንደፍ የመሠረት ድንጋዦችን ቢጥልም፤ ተራውን ሰው የሚያስቃየውን የኢኮኖሚ ችግር እንኳንስ ሊፈታው፤ በውል አልተገነዘበውም። ለዚህ ዋና ማስረጃ የሚሆነው የዋጋ ንረትን ለመቋቋም የወሰደው እርምጃ ነው። በአንድ ወቅት የዋጋ ንረቱ ነጋዴዎች ምርት በመደበቃቸው የፈጠሩት ችግር ነው ተብሎ፤ እዚህ ግባ የማይባሉትን ጥቂት የአገራችንን መጋዘኖች መበርበርና መቆጣጠር እንደ መፍትሔ ተይዞ ነበር። የችግሩ ምንጭ ይህ አይደለም፤ ችግሩ በመሠረታዊ የገንዘብና የበጀት ፖሊሲዎች ዙሪያ ይፈተሽ፤ ሲባልም ኢሕአዴግ ሳይሰማ ቆይቶ በመጨረሻ ጥልቀት የጎደላቸው የተናጠል እርምጃዎችን ወሰደ። በዚህ መሠረትም የባንኮችን ተቀማጭ ገንዘብ ዝውውር የሚገድቡ፤ ባንኮች የመንግሥት ቦንዶችን እንዲገዙ የሚያስገድዱ፤ የንግድ ባንኮች የሚያበድሩት የገንዘብ መጠን የሚቀንሱ፤ ወዘተ... መመሪያዎችን ተግባራዊ በማድረግ ችግሩን ሳይፈታው ቀጠለ። እንዲያውም እነዚህ እርምጃዎች ጥልቀት ባለውና በተቀናጀ አግባብ ስላልተኪያሄዱ ውጤታማ ሊሆኑ ባለመቻላቸው የኢሕአዴግ ብልሹና ግብታዊ የኢኮኖሚ አስተዳደር ጎልቶ ወጥቷል።

ለዋጋ ግሽበቱ መፍትሔ ይሆናሉ ተብለው የተሞከሩት እርምጃዎች ሁሉ ውጤት አልባ ሲሆኑ በመጨረሻ ልክ እንደ ደርግ ጊዜ ለአንዳንድ ሸቀጦች የዋጋ ጣሪያ በማስቀመጥ የዋጋ ንረቱን ለመቆጣጠር ተሞክረ። ይህ አኪያሄድ የዋጋ ንረቱን ከመቆጣጠር ይልቅ ሸቀጦች ፍጹም ከገበያ እንዲጠፉና ጥቁር ገበያ እንዲስፋፋ ምክንያት ከመሆኑም በላይ የዋጋ ንረቱ የበለጠ እንዲያሻቅብ አደረገው። ይህን የተገነዘበው መንግሥት በቅጽበት የዋጋ ተመኑን እንደሻረው ገለጸ። ፖሊሲው በሕዝቡ ኑሮ ላይ በተለይ ደግሞ በነጋዴዎች ላይ ያደረሰውን

የሞራል መዳሸቅና የሀብት መውደም ሳያወሳ እንደ አመጣጡ ሹልክ ብሎ ጠፋ። ይህ ሆኖም ለዋጋ ግሽበቱ የተቀናጀና የተጠና ዘላቂ መፍትሔ ሊቀርብ ባለመቻሉ ሕዝቡ ባጠቃላይ በተለይ ደግሞ ድኻው የጎብረተሰብ ክፍል በምግብ እጥረትና በአጠቃላይ የኑሮ ውድነት እየተሰቃየ ይገኛል። በኑሮው ተስፋ የቆረጠ፣ ሞራሉ የተነካና ሕይወት የጨለመበት የጎብረተሰብ ክፍል እጅግ ተበራክቷል። ሕዝቡ ይህን የዕለት ችግሩን እንዲረሳና ተስፋ እንዳይቆርጥም በባቡር ሐዲድ ግንባታ፣ በዓባይ ግድብ ግንባታ፣ በመንገድና በሕንጻዎች ግንባታ ዕቅዶች ላይ የተመሠረተ የፕሮፓጋንዳ ምግብ እየተመገበ ነው። እነዚህ ሥራዎች መሠራት የለባቸውም ማለቴ ሳይሆን እንቅስቃሴዎቹ ድኻውን የጎብረተሰብ ክፍል ከሚጠቅሙ የልማት ተግባራትጋ ተጣጥመው መሄዳቸውን፣ የአገር ሀብት አለማባከናቸውን፣ ከሙስና ነጻ መሆናቸውን፣ የሕዝቡ ይሁንታ ማግኘታቸውን፣ ወዘተ... ማረጋገጥ ያስፈልጋል ማለቴ ነው። ልማት ሲባል ፍትሐዊ የሀብት ክፍፍልንና የሕዝብ ሁለመናዊ የኑሮ መሻሻልን ያከተተ መሆን አለበት። አለበለዚያ ሚልዮኖች በድኽነት ሲዳክሩ ጥቂቶች ሚልዮኔሮች ሆነው የሚንደላቀቁበት ሥርዓት ተፈጥሮ ጊዜውን ጠብቆ ሁኔታው መፈንዳቱ አይቀርም።

ኢሕአዴግ ፓርላማ ዘጠና ስድስት ነጥብ ስድስት ከመቶ መቀመጫዎችን አሸንፈዋል ባለበት፣ የክልል ምክር ቤቶችን ሙሉ በሙሉ በተቆጣጠረበት፣ ቁጥር ስፍር የሌላቸው የደገንነት አባላትን ባሰማራበት፣ ዐድማንና ዓመፅን በማያዳግም ሁኔታ የሚበትኑ በብዙ ሺሕ የሚቆጠሩ ፖሊሶች ባሠለጠነበት፣ አባላቱ ከስድስት ሚልዮን በላይ በደረሱበት፣ ወጣቱን በኢሕአዴግ ሊግ ባቀፈበት፣ የገጠሩን ሕዝብ በአንድ ለዐምስት ጠርናፊ መረብ ባደራጀበት፣ ተማሪውን ሳይቀር በዚህ የጠርናፊ የተጠርናፊ መረብ ለማስገባት በሞከረበት፣ የሚሰማው ፍርሀት እያየለ መሄዱ አይቀሬ ነው። እንኳን ተራው ሰው ፖለቲከኛው ሳይቀር የኢሕአዴግ ፍርሀት ትክክለኛ ምንጭ ምን እንደሆነ መገንዘብ አልቻለም ነበር። እርግጥ ኢሕአዴግን ሊያስደነግጡት የሚችሉ ውስጣዊና አካባቢያዊ ክስተቶች እንዳሉ አይካድም። ባለፉት ጥቂት ዓመታት ኢሕአዴግ ሥልጣኑን አደጋ ላይ ሊጥሉ የሚችሉ ችግሮችን ተጋፍጧል። በ1993 ዓ.ም. የካቲት ላይ የፓርቲውን መሠንጠቅ ተከተሎ፣ ሚያዝያ ላይ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች የቀሰቀሱት ዓመፅ የፈጠረው ቀውስ፣ በ1997 ዓ.ም. ኢሕአዴግ በምርጫው የደረሰበት ሽንፈት፣ ምርጫውን ተከተሎ የታየው ተቃውሞና ያለቀው ሕዝብ ኢሕአዴግን እጅግ አስጨንቆት ነበር። ደገንነቱን፣ ሠራዊቱን፣ ፖሊሱንና ካድሬውን ተቆጣጥሮ ሳለ የሕዝቡን ተቃውሞ ሊገታው ካለመቻሉ ትንሽ ሥንጥቅ ሲኖር ቶሎ መድፈኑን አማራጭ እንደሌለው አቅጣጫ ይዞት ነበር። በአገር ውስጥ የታዩት ተደጋጋሚ የሕዝብ ዓመፆች የፈጠሩበት ቀውስ ኢሕአዴግ ሁሌ ሥጋት እንዲጠናወተው አድርጎታል። ቀድሞ የነበረው በቀላሉ የመደናገጥ ሁኔታ አሁን ተባብሶ ሱሪውን በሁለት ቀበቶ ግጥም አድርጎ ቢታጠቅም እንዳይወልቅበት የሚፈራበት ሁኔታ ተፈጥሯል።

የውስጥ ሥጋቱ ምንጮች ከላይ የተጠቀሱት ሲሆኑ ይህ ይበልጥ እንዲባባስ ያደረገው ደግሞ በሰሜን አፍሪካ በተለያዩ አገሮች የተከሰተው የሕዝብ ዓመፅ ነበር። በእነዚህ አገሮች እንደማዕበል የተቀሰቀሰው የሕዝብ ዓመፅ ቀድሞ የማይደፈሩ አምባገነን መንግሥታትን በአጭር ጊዜ እንዲወገዱ አድርጓል። በዚህ ሳብያም የቴኒዝያ፣ የግብጽና የሊብያ አምባገነን መንግሥታት በወራት ጊዜ ውስጥ ፈራርሰዋል። በየመን፣ በባሕሬንና በሶርያም ድብልቅልቅ ያሉ ዓመፆች ተከስተዋል። ጆርዳን፣ ሞሮኮና አልጄሪያም በነፋሱ ተወዝውዘዋል። ሰላማዊ ሰልፎች ተበራክተው በተለይ የጆርዳኑ ንጉሥ ሐሴንና የሞሮኮው ንጉሥ ሐሰን በርካታ የተሃድሶ ለውጦችን ለማድረግ ቃል ገብተዋል። አማን፣ ሳውዲና ኢራቅም ከጉንተላው አላመለጡም። እነዚህ አገሮች ከኢትዮጵያ በቅርብ ርቀት የሚገኙ እንደመሆናቸው እንክርሱጋ የነደደው እሳት ቢያንስ ጭሱ ኢትዮጵያ ሰማይ ላይ ሲታይ በሥጋት የተዋጡትን መሪዎች ማስደንገጡ አልቀረም።

እነዚህ በዓመፅ የተናጡና አምባገነን ገዢዎቻቸውን ያሸቀነጠሩ አገሮች ያነሷቸው ምሬቶች በአገራችንም በከፋ ደረጃ የሚታዩ ነበሩ። በማጭበርበርና በወከባ የሚከናወኑ ምርጫዎች፣ የሕግ የበላይነት መጥፋት፣ የሰብአዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች መረገጥ፣ የአንድ ፓርቲ ፈላጭ ቆራጭነትና አምባገነንነት መስፈን፣ የተቃዋሚ ፓርቲዎች መዋከብና መንገሳታት፣ ሰፊ ሥራ አጥነት፣ የኑሮ ውድነት፣ የከፋ ሙስናና ብልሹ አስተዳደር፣ የሁሉም ዓመፅ የተነሣባቸው መንግሥታት የጋራ መለያዎች ናቸው። ባጠቃላይ ዜጎች ክብር አጥተው ተዋርደውና በገዛ አገራቸው ባይተዋር ሆነው ተስፋ የቆረጡባቸው ሥርዓቶች መሆናቸውም የጋራ ባሕርያቸው ነበር። በኢትዮጵያም እነዚህ ክስተቶች ከገዢዎች በስተቀር ሁሉንም የጎብረተሰብ ክፍል የጸጥታ ኃይሎችንም ጭምር አንገሸገሸዋል።

ይህ ሆኖ ሳለ መለስ እ.አ.አ. በ2012 ዓ.ም. ሪፖርት ደውደን ከተባለው ጋዜጠኛ ጋባደረገው ቃለ ምልልስ ስለቱኒዝያ ሲናገር «እድገት አቅጣጫቸው ትክክል አልነበረም። ጥቂቱ እድገታቸው አካባቢያቸውን ቢጠቅምም ዋናው የኢኮኖሚ መሠረታቸው ቱሪዝምና ሌሎችን ማቃጠር (pimping others) ነበር። የኢኮኖሚ ፖሊሲያቸው ... ለአፍሪካ የሚሆን አልነበረም። እድገት ነበር ቢባል እንኳን ያልተመጣጠነና ደኻና ሀብታሙን የሚያራርቅ ስለነበር ዘላቂ ሊሆን አልቻለም»³⁷ ብሎ ነበር። ይህ የቱኒዝያን ዘርፈ ብዙ ኢኮኖሚና በሰሜን አፍሪካ የተፈጠረውን ነውጥ መሠረታዊ ምክንያት ያላገናዘበ አነጋገር «በሌሎች አገሮች የተከሰተው ዓመፅ በአገራችን ሊከሰት ይችላል የሚል ሥጋት የለንም» የሚል አስተያየት ቢታከልበትም ለዓመፁ መነሻ የሆኑት ችግሮች በአገራችንም ሥር ሰደው ነበር ።

ኢሕአዴግ ላይ ላዩን ሁሉን ነገር በቁጥጥሩ ሥር እንዳዋለ ሊያስመስል ቢሞክርም ውስጥ ውስጡን ሥጋት እያብላላው ተጨማሪ ዐፋኝ ውሳኔዎችና ዐዋጆችን ለማውጣት ተገደደ። የፀረ-ሽብር ዐዋጁን ተንተርሶ የአገር ውስጥና የውጭ አገር የፖለቲካ ድርጅቶችን በአሸባሪነት የሚፈርድ ውሳኔ በተወካዮች ምክር ቤት ተላለፈ፤ ነባሩን የከተማ መሬት ይዞታም ወደ ሊዝ ሥርዓት መግባቱ ታወጀ። በምክር ቤቱ ውሳኔ መሠረት በፀረ-ሽብርተኝነት የተፈረጁት ከአገር ውስጥ አንግ፣ ኦብነግና ግንቦት ሰባት ሲሆኑ ከአገር ውጭ ደግሞ አልሸባብ ነበር። የዚህ ፍርጃ ዳራ በእነዚህ ድርጅቶች ላይ ብቻ ሳያበቃ በአገር ቤት ሰላማዊ እንቅስቃሴ የሚያኪያሂዱ ፓርቲዎችና ዜጎችም ጭምር ተጠቂዎች ሆነው ነበር። በቀጥታ የተኮነኑት ድርጅቶች ትጥቅ አንግበው የሚፋለሙ ነበሩና አሸባሪ መባላቸው ምንም ፋይዳ አልነበረውም። አንዳንዶቹም ዋናው እንቅስቃሴያቸው ከአገር ውጪ ስለነበር አዲሱ ሕግ የሚጎዳቸው አልነበረም። የጥቃቱ ሰለባ ሆነው ለእስርና ለስቃይ የተዳረጉት ከእነዚህ ድርጅቶች ትስስር አላቸው የተባሉት በርካታ ወገኖች ነበሩ። ይህ መመሪያ ከመውጣቱ በፊት በተቃዋሚ ፓርቲዎች ይደርስ የነበረው እስርም ተጧጡፎ በተለይ በመድረክ አመራርና አባላት ላይ አነጣጥሮ ነበር። የዚህ ዘመቻ ሰለባ ከሆኑት መካከል በአፌዴን ተወካይነታቸው የመድረክ ሥራ አስፈጻሚ የነበሩት አቶ በቀለ ገርባ፣ በአንድነት ተወካይነታቸው የመድረክ ሥራ አስፈጻሚ የነበሩት አቶ አንዱዓለም አራጌና የመድረኩ የምክር ቤት አባል የነበሩት የኦሕዝ የአመራር አባል አቶ አልባና ሌሊሳ ይገኙባቸዋል። አቶ በቀለ ገርባ ወጣት የአፌዴን ጸሐፊና በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የእንግሊዝኛ ቋንቋ መምህር፣ አቶ አንዱዓለምና አቶ አልባናም እንዲሁ ወጣት የአመራር አባላት ነበሩ። ከእነዚህ በተጨማሪ ሌሎች በርካታ የተቃዋሚ ፓርቲ የአመራርና ተራ አባላት እንዲሁም ጋዜጠኞች ታስረዋል። በአሸባሪነት ተጠርጥረዋል ተብለው የታሰሩት የመድረክ አመራር አባላት ለወራት ያህል ፍርድ ቤት ሳይቀርቡ በማዕከላዊ ምርመራ ታስረው ቆይተው ፍርድ ቤት ሲቀርቡ የማያውቋቸው ሰዎች ቀርበው በሐሰት መስክረውባቸው ጥፋተኞች ተብለዋል።

³⁷ Dowden, R. 2012. Meles Zenawi interview excerpts: “Unlike all previous governments our writ runs in every Village.” Posted on May 25, 2012 by AfricanArgumentsEditor.

ከዚህ በተጨማሪ በርካታ የተቃዋሚ ፓርቲ፣ በተለይ የመድረክ፣ አባላት በደገንነቶች፣ በካድሬዎችና በጸጥታ ኃይሎች ዛቻና ወከባ ደርሶባቸዋል። ለምሳሌ የዓረና አባላትን ድርጅታችሁ ዴሞህት ከተባለው በሻዕብያ ከሚደገፈውና ጠመንጃ ካነገበው ቡድንጋና ከግንቦት ሰባትጋ ግንኙነት ያለው መሆኑን አረጋግጠናል በማለት አስፈራርተዋቸው ከእስር እንደማያመልጡ ዝተውባቸዋል። በጥር 29 እና 30 2006 ዓ.ም. በምዕራብ ትግራይ ሐመራ የሚገኙ የጸጥታ አባላት የዓረና ሥራ አስፈጻሚ አባል የሆነውን አቶ መስለን ሽብርተኛ ነህ ብለው አስረውት አሰቃይተውታል። በሌሎች የመድረክ አባል ድርጅቶችም ላይ ተመሳሳይ ዘመቻ ተከፍቶ እጅግ ጠባብ የፖለቲካ ምኅዳሩ ጭራሽ ሊዘጋ እንደተቃረበ በገሀድ ታይቷል። ኢሕአዴግ በሥጋት ከመዋጡ የተነሣ በሰላማዊና በሕጋዊ አግባብ ተቃውሟቸውን ለማሰማት የሚሞክሩትን ሁሉ ለማጥፋት ቆርጦ መነሣቱም ግልጽ ሆኗል።

ኢሕአዴግ ከምርጫ 2002 በኋላ ሌላ ለሕዝቡ ያቀረበው ገጸ በረከተ የከተማ ነባር ይዞታ መሬትን ወደ ሊዝ ሥርዓት ማዘዋወሩ ነው። ይህ የኢሕአዴግ ውሳኔ ለይስሙላ መስናን ለመዋጋት ተወስዶ ተባለ እንጂ የመስናው ምንጭ ራሱ ሥርዓቱ ስለነበር ዐዋጁ መስናውን ይበልጥ እንደሚያባብሰው ሳይታለም የተፈታ ነበር። ምክንያቱም ነባር የመሬት ይዞታ ወደ ሊዝ ሲዘዋወር ሽያጩንና ስሌቱን የሚያስተዳድሩት መስኛ ባለሥልጣኖችና ቴክኖክራቶች የማትነጥፍ ጥገት እያለቡ ነበርና።

ይህ ነባር ይዞታን ወደ ሊዝ የማሸጋገር ዐዋጅ ከመስና የዘለሉ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ እንደምታዎችም ነበሩት። ከኢኮኖሚው አንጻር ኢሕአዴግ የአገሪቱን የኢኮኖሚ ተቋማትና የተፈጥሮ ሀብት እጁ አስገብቶ ሊያዝበት መፈለጉ ግልጽ ነበር። በእርግጥ መንግሥት ሕዝቡ በሚሰጠው ውክልና አንዳንድ የኢኮኖሚ ተቋሞችን መቆጣጠርና ማስተዳደር፣ እንዲሁም የልማት እንቅስቃሴዎችን ማኪያሄድ ይችላል። ሆኖም ይህ ቁጥጥር መንግሥትና ሕዝብ አንድ ናቸው ወይም መንግሥት ሕዝብን ይተካል ከሚል መርሕ የተነሣ ሳይሆን መንግሥት የሕዝብን ጥቅም የሚያስጠብቅ ተቋም ነው ከሚል ንድፈ ሐሳብ የሚመነጭ ነው። እንዲያውም የሕዝብ ሀብት በመንግሥት ቁጥጥር ሥር ሲውል የመንግሥትና የዜጎች ጥቅሞች የሚጋጩበት ሁኔታ ለፈጠር ስለሚችል መንግሥት የተሰጠውን ሥልጣን ተላልፎ በዜጎች ላይ ጉዳት እንዳያደርስ የመንግሥት ሥልጣንና ኅላፊነት ተዘርዝሮ በሕገ መንግሥት ይሰፍራል። ከዚህ አንጻር መሬት የሕዝብና የመንግሥት ነው ከተባለ በኋላ መንግሥት ማለት ሕዝብ ስለሆነ መንግሥት በሕዝቡ ስም በመሬት ላይ ያሻውን ዐዋጅ፣ ደንብና መመሪያ ሊያወጣ ይችላል ከተባለ ትልቅ የመርሕ ዝንፈት ነው። ኢሕአዴግ መንግሥትም ሕዝብም እኔ ነኝ እያለ የአገሪቱን ሕገ መንግሥት፣ የዓለም ዐቀፍ ስምምነቶችንና ቻርተሮችን የሚጸረር አኪያሄድ እየተከተለ ነው። ይህም ፍጹም አምባገነን እንዲሆንና ወሳኙን የዜጎችን በመሬት የመጠቅም መብት የሚነጥቅ ነው።

የሊዝ ዐወጁ ኢሕአዴግ ኢኮኖሚውን እንዲቆጣጠር ከማስቻሉም በላይ የፖለቲካ መድረኩን ለመቆጣጠር የሚያስችለው ነበር። ኢኮኖሚያዊ ነጻነት የሌለው ዜጋ ፖለቲካዊ ነጻነት ሊኖረው አይችልምና ኢኮኖሚውን በመቆጣጠር ዜጎችን ወይም ሕዝቡን ለመቆጣጠር ይቻላል። በመሆኑም የዐዋጁ ዋናው ዓላማ ኪራይ ሰብሳቢዎችንና ጥገኞችን ለመቆጣጠርና መስናን ለማድረቅ ሳይሆን መሬትን በኢሕአዴግ ቁጥጥር ሥር አውሎ ኢኮኖሚውን መቆጣጠር ከዚያም በዜጎች ላይ ተጽዕኖን ማሳደር ነበር።

9. የድኅረ ምርጫ 2002 የተቃዋሚዎች ሁኔታ

ኢትዮጵያ ውስጥ በ2002 ምርጫ ዋዜማ ዘጠና የሚሆኑ ፓርቲዎች በምርጫ ቦርድ ተመዝግበው፣ ስድሳ ሰባቱ ለምርጫ ቢቀርቡም ፓርቲዎቹ እንደመበርከታቸው በአገሪቱ ፖለቲካ ላይ ተጽዕኖ አልነበራቸውም። ፓርቲዎቹ ከነበራቸው የተወሰነ የፖለቲካዊ ተጽዕኖ አንጻር በዐምስት ሊከፈሉ ይችላሉ። እነዚህን ክፍፍሎችና ጎሳጎሳ ያሉትን ባሕርያታቸውን እንደሚከተለው እገልጻለን። ገዥው ፓርቲ ኢሕአዴግ በፈጠረው ግንባር የታቀፉት አራት ፓርቲዎች «አብዮታዊ ዴሞክራሲን» እንደመመሪያቸው ተቀብለው በተወካዮች ምክር ቤት እጅግ ከፍተኛውን ቁጥር ይዘው አጋር የሚሏቸውን ድርጅቶች ከጎናቸው አሰልፈው ነበር። ኢሕአዴግን የመሠረቱትና የፌዴራሉንና የክልሉን መንግሥታት የሚያሸከረክሩት ህወሓት፣ ብአዴን፣ ኦሕዴድና ደኢሕአዴግ በአባሎቻቸው ብዛት እጅጉን ቢለያዩም ሥልጣን በመቆጣጠሩ ረገድ ግን የአባሎቻቸው ብዛት ብዙም ሚዛን አልነበረውም። ላለፉት ሺያ ዓመታት ያህል የኢሕአዴግ ሊቀመንበርነት ቦታ የያዘው በህወሓት፣ የምክትል ሊቀመንበርነቱ ቦታ ደግሞ በብአዴን ነበር። ግልጽ ባልሆነ ምክንያት የምክትል ሊቀመንበርነቱ ቦታ ከብአዴን ተወስዶ ለደኢሕአዴግ የተሰጠው በምርጫ 2002 ማግስት ነበር።

ኢሕአዴግ የአራት ፓርቲዎች ግንባር ቢሆንም ከላይ እንደገለጽኩት ቁልፍ ሥልጣኑን የጨበጠው የህወሓቱ ሊቀመንበር መለስ ዜናዊ ስለነበር የህወሓትም ይሁን የሌሎቹ የግንባሩ አባል ፓርቲዎች መለስን የሚያገለግሉና እርሱ እንደፈለገው የሚያሸከረክራቸው ነበሩ። የኢሕአዴግ ከፍተኛ አመራርና ተራ አባላትም የመወሰን ሥልጣን ያላቸው ሳይሆኑ የአንድን ሰው ፈላጭ ቆርጭነትን ተቀብለው የሚሰጣቸውን ትእዛዝ የሚያስፈጽሙ ነበሩ። ለራሱ የዴሞክራሲያዊ መብቶችን ያላረጋገጠ የፓርቲ አመራርና አባል ደግሞ ለዜጎች ዴሞክራሲን ሊያረጋግጥ አይችልምና ኢሕአዴግ ውሳኔዎች ከላይ እየተንቆረቆሩለት ሕዝቡ ላይ ለመጫን የሚታገል ድርጅት ነበር።

ሁለተኛው የፓርቲ ስብሰብ በዐምስት ክልሎች ማለትም በአፋር፣ በሶማሊያ፣ በሐረሪ፣ በጋምቤላና በቤኒሻንጉል የሚንቀሳቀሱ «አጋር» ፓርቲዎችን ያጠቃልል ነበር። እነዚህ ፓርቲዎችም በቀጥታ በኢሕአዴግ የሚሸከረክሩ ሲሆኑ በተለይ ከምርጫ 97 በኋላ በወቅቱ የፌደራል ሚኒስትር በነበረው በዓባይ ፀሐዬ አማካይነት ከኢሕአዴግጋ በምርጫ ሕጉ ማዕቀፍ ምን ቦታ እንዳለው የማይታወቅ የአጋርነት ስምምነት ፈርመው ነበር። የምርጫ ሕጉ የፓርቲዎችን የጋራ ስምምነት ቅንጅት ለቀቅ ባለ ቁርኝት ወይም ደግሞ ጠበቅ ባለ የግንባር ግንኙነት ይገለጻል። ከዚህ የላቀ ስምምነት ውሕደት ሲሆን አጋር የሚባል ስምምነት በምርጫ ሕጉ አልተገለጸም ነበርና ከተባባሪነት ያለፈ ፋይዳ አልነበረውም። ተባባሪነቱ የይስሙላ እንደነበርም መለስ በአብዛኛው አርብቶ አደር የሚኖርባቸውን እነዚህን የአፋር፣ የሶማሊያና ተጋምቤላ አካባቢ ሕዝቦች ከምርጫጋ እገናኝቶ ሲገልጻቸው «በምርጫ ያላሸነፍነው በአርብቶ አደሮች አካባቢ ብቻ ነበር። በእነዚህ አካባቢዎች ምንም የማሸነፍ ዕድል አልነበረም። በዚያ የተደረገውን ምርጫ ለመወዳደርም አንሞክርም። እዚያ ያሉ ሕዝቦች ፍጹም መሃይምና የመምረጥ ፍላጎት የሌላቸው ናቸው»³⁸ ሲል አረጋግጧል።

ነገሩን ከሕግ አንጻር አነሣሁት እንጂ፣ ኢሕአዴግ የነዚህን ፓርቲዎች ደካማነት ተገንዝቦ በቁጥጥር ሥር ሊያውላቸው ወስኖ ነበር። ፓርቲዎቹ በግላቸውም ሆነ በጋራ የፌዴራሉን ሥልጣን ሊቆጣጠሩ የሚችሉ አልነበሩም፤ በየክልላቸውም ቢሆን ያለ ኢሕአዴግ ይሁንታ ሊንቀሳቀሱ የሚችሉ አልነበሩም። ህልውናቸው በሙሉ ሥልጣን ከተቆጣጠረው ራሱን

³⁸ ibid., Dowden

«አውራ ፓርቲ» ብሎ ከሰየመው ኢሕአዴግ ጋራ በመጠጋት የሚረጋገጥ ነበር። ከዚህ በመነሣትም ኢሕአዴግ በነዚህ ክልሎች ካሉት ፓርቲዎች የትኛው ይበልጥ ያገለግላል? የትኛው ይበልጥ ይታዘዘኛል? እያለ የአጋርነት ሹመት ሰጥቷቸው ነበር። ለኢሕአዴግ ያላቸው ታማኝነት ትንሽ ከተጓደለ ግን፣ በክልላቸው መቶ በመቶ ድምጽ አግኝተናል ቢሉ እንኳን፣ ፍጹም ለመንቀሳቀስ የማይችሉ ነበሩ። የነዚህ ፓርቲዎች መሪዎች የክልል ፕሬዚዳንትነትም ይሁን የፓርቲ ሊቀመንበርነት ሹመት የሚሰጣቸው ለፓርቲያቸው ሳይሆን፣ ለኢሕአዴግ ካላቸው ታማኝነት በመነሣት ነበር።

የነዚህ ፓርቲዎች መሪዎች ህልውና በኢሕአዴግ ይወሰን እንደነበር ለማረጋገጥ በርካታ አብነቶች ማቅረብ ይቻላል። በ1993 ዓ.ም. ኢሕአዴግ ውስጥ ቀውስ በተፈጠረበት ወቅት የአፋር ብሔራዊ ዴሞክራሲ ፓርቲ ሊቀመንበርና የክልሉ ፕሬዚዳንት ዓሊ ሴሮ አፈንጋጮችን ደግፎ ለተወሰኑ ቀናት የመለስን ቡድን ተቃውሞ ነበር። መለስ ድል አድርጊያለሁ፣ የባለንጣዎቼን ጃኬትም አውልቂያለሁ ካለ በኋላም ዓሊ ሴሮ ደስተኛ አልነበረም። ስለሆነም ከክፍፍሉ በኋላ ዓሊ ሴሮ መገምገም ነበረበት፤ ከመገምገምም ዐልፎ ላሳየው ተቃውሞ መቆንጠጥ ነበረበት። በወቅቱ የፌዴራል ሚኒስትር የነበረው ዓባይ ፀሐዬና የክልሎች ዴስክ ኃላፊ የነበረው ዘርአይ አስገዶም የአፋር ብሔራዊ ዴሞክራሲያዊ ፓርቲን አመራር ጠርተው ዓሊ ሴሮን ቁም ስቅሉን አሳይተውት ነበር። ዓሊ ሴሮም ከአፈንጋጮች ጎን ተሰልፎ እንደነበር እንዲያምን ብዙ አስለፍልፈውታል። ሁለቱ አወያዮች ይህን ካደረጉ በኋላ ዓሊ ሴሮ ከሥልጣኑ እንዲወርድ ለመለስ ሐሳብ ቢያቀርቡም አለቃ ጸጋይ በአቋርጭ መለስን ተማጽኖ ከመባረር አድኖታል።

የአለቃ ጸጋይ ዓሊ ሴሮን በሥልጣን እንዲቆይ መማጸን፣ «ከማናውቀው መልአክ የምናውቀው ሰይጣን ይሻለናል» ከሚል እንደነበር ምንጮቻችን ነግረውናል። እውነትም ሁኔታዎች በተለዋወጡበት ሁኔታ እንኳን አብዴፓና መሪው፣ ሌላም አፋር ለውጥ ለማምጣት የሚቸገር ነበርና ዓሊ ሴሮ ባለበት እንዲቆይ ተወስኖ ኢሕአዴግን ከአስራ ሁለት ዓመታት በላይ ሊያገለግል ችሏል። የቤንሻንጉሉ ያረጋል አይሸሹምም ከሥልጣን የተነሣው በመራጩ ሕዝብና በፓርቲው ጥያቄ ሳይሆን ዓባይ ፀሐዬ አሶሳ ሄዶ በሰጠው ትእዛዝ መሠረት ነበር። የዓባይ ትእዛዝ ትክክል ይኹንም አይኹን ያረጋል አይሸሹም በክልሉ ከነበረው የፕሬዚዳንትነት ሥልጣን የተነሣበት ምክንያት ለኢትዮጵያ ሕዝብም ይሁን ለመረጠው የቤንሻንጉል ክልል ሕዝብ ግልጽ አልሆነም። ለማንኛውም በፌዴራል መንግሥቱ በተሾመ ሌላ ሰው መተካቱ ኢሕአዴግ በመረጠው ጊዜ በአጋር ድርጅቶቹ ላይ የፈለገውን እርምጃ መውሰድ እንደሚችል ያመለክታል። በመጨረሻም ያረጋል አይሸሹም በሙስና ተከሶ ጥፋተኛ ተብሎ ወህኒ ወርዷል። በሶማሌም በርካታ ፕሬዚዳንቶችና የፓርቲ መሪዎች በየጊዜው ተፈራርቀዋል። ረዘም ላለ ጊዜ በፓርቲ መሪነትና በሚኒስትርነት የቆየው መሐመድ ድሪር ብቻ ሲሆን እሱም በመጨረሻ ከፓርቲ መሪነቱ ተባሮ የአምባሳድርነት ሹመት ተሰጥቶታል። የጋምቤላው ፓርቲ መሪዎችም በየጊዜው ሲታሰሩና ሲባረሩ ቆይተው በሲቪል ሰርቪስ ኮሌጅ የሠለጠነው አቦንግ ብቻ ረዘም ላለ ጊዜ በሥልጣን ለመቆየት በቅቷል። ሆኖም አቦንግም በጋምቤላ እንዲቆይ ስላልተፈለገ ወደ ፌዴራል መንግሥቱ አስተዳደር እንዲዛወር ቢደረግም በመኻሉ ከአገር ኮብልሎ ጠፍቷል። በአጠቃላይ እነዚህ አጋር የሚባሉ የድርጅት መሪዎች የኢሕአዴግ እጅና እግር ሆነው የማገልገል ግዴታ የነበረባቸውና ለዚህ አገልግሎታቸውም የተለያዩ ጥቅማ ጥቅሞች የሚከፈላቸው ነበሩ።

በሦስተኛ ደረጃ ከምርጫ 97 በኋላ ለአጋርነት የታጩና በምርጫው ወቅት ተፈጥረው ከነበሩት ቅንጅቶች ተገንጥለው የወጡት ጎብረ ብሔራዊ ፓርቲዎች ነበሩ። የቅንጅት አባል የነበረው ኢዴፓና የቅንጅትን ስም እንዲወርስ የተደረገው አዲሱ ቅንጅት ፓርቲ ከኢሕአዴግ ጋር ብርቱ ቁርኝት ፈጥረው ለግንባሩ መልካም ገጽታ የሚሠሩ ጌጦች ለመሆን

በቅተው ነበር። ቀደም ሲል በአቶ ልደቱ አያሌው፣ ኋላ ላይ ደግሞ በአቶ ሙሼ ሰሙ፣ ይመራ የነበረው ኢዴፓ ሦስተኛ መሥመር እከተላለሁ በማለት በቁርጥ ቀን የኢሕአዴግ አጋር የሆነ ሲሆን የአቶ አየለ ጫሚሶ ፓርቲም ቅንጅት የሚል ስም አንግቦ ኢሕአዴግን ለማገልገል ቆርጦ ተነሥቶ ነበር።

በአራተኛ ደረጃ የሚጠቀሰው ከነዚህ ሁሉ ያነሰ ቦታ ያለውና ኢሕአዴግ ራሱም ቢሆን እንደፓርቲ የማይቆጥረው የነበረው የአቶ መስፍን ሸፈራው መኢብዴፓ ሲሆን ፓርቲው ውሎ አድሮ የኢሕአዴግ አጋር ሆኖ ተሰልፏል። እነዚህ ፓርቲዎች ሁሉ ኢሕአዴግ የሚፈልገውን በኢትዮጵያ የኅብረ ፓርቲ ሥርዓት ተግባራዊ እየሆነ ነው የሚለውን ገጽታ ለማንጸባረቅ የሚያገለግሉ ነበሩ። አሁን አሁን ኢሕአዴግ የሚፈልገውን ፖሊሲ ተግባራዊ ለማድረግ ሲከጅል በስመ ተቃዋሚ ድጋፍ የሚሰጡትና የሚፈርሙለት እነዚህ ፓርቲዎች ሆነዋል። ቀደም ሲል እንደገለጽኩት የፓርቲዎችን እንቅስቃሴ ለመግታት የተቀረጸውን የምርጫ ሥነ-ምግባር ኮድ ቀዳሚ ደጋፊዎችና አስማሚዎችም እነዚህ ፓርቲዎች ነበሩ። ለዚህ አገልግሎታቸው አንድም የፓርላማ መቀመጫ ባይሰጣቸውም ቢያንስ በግልጽ ኢሕአዴግ ከምርጫ ቦርድ ከወሰደው አስራ አንድ ሚልዮን ብር የተወሰነውን ተቋድሰዋል።

በዐምስተኛ ደረጃ ኢሕአዴግን በመገዳደር የቆመው የአራት አገር ዐቀፍና ክልላዊ ፓርቲዎች ስብስብ መድረክ ነው። አገር ዐቀፍ አደረጃጀት ያላቸው የመድረክ ድርጅቶች አንድነት ለዴሞክራሲና ለፍትሕ /አንድነት/ እና ኢሶዴደላፓ ሲሆኑ በክልል የተደራጁት ደግሞ ዓረፍና አሕኮ ናቸው። እነዚህ አራት የመድረክ ፓርቲዎች ኢሕአዴግን ለመቀናቀን የጋራ መለስተኛ ፕሮግራምና መተዳደርያ ደንብ ነድፈው በ2002 ምርጫ ከኢሕአዴግ ቀጥሎ ከፍተኛ ድምጽ አግኝተው ነበር። ሆኖም ኢሕአዴግ ባኪያሄደው የኮሮጆ ዝርፊያና ማጭበርበር ዘመቻ ምክንያቶች መድረክ በፓርላማ ከአንድ ወንበር በላይ አላገኘም። ከምርጫው ቀደም ብሎ በአጭር ጊዜ የተሰባሰበው መድረክ ምርጫው ነጻና ፍትሐዊ እንዲሆን የተቻለውን ሁሉ ቢያደርግም ኢሕአዴግ ምርጫውን ሙሉ በሙሉ ለማሸነፍ ወሰኖ ስለነበር መድረክ በግልጽ የሕዝብ ድጋፍ ባገኘባቸው የምርጫ አካባቢዎች እንኳን ከፍተኛ ዝርፊያና ግርግር በማኪያሄድ ወንበሮቹን ነጥቆታል።

ኢሕአዴግ በምርጫው ማግስትም መድረክን በከፍተኛ ደረጃ እንደጠላት፣ እንደአሸባሪና እንደዐረ-ሰላም ፈርጆ ለማጥፋት እየተንቀሳቀሰ ነው። መድረክ በእንቅስቃሴው የራሱ ድክመቶች ቢኖሩትም ኢሕአዴግ በፈጠረበት ከባድ የፖለቲካ ምኅዳር መጥበብና የከፈተበት ጦርነት መሰል ዘመቻ ለድርጅቱ እድገት መጓተት ወላኝ ሚና ነበረው። ግድያ፣ እስር፣ ዐፈና፣ ወከባ፣ ከሥራ መባረር፣ በመንግሥት ሥራ የደረጃ እድገት ማጣት፣ የትምህርት ዕድል መነፈግ፣ ወዘተ... በመድረክ አባላት ላይ በየጊዜው የሚደርሱ የዕለት ተዕለት ችግሮች ሆነዋል። ከዚህ ሌላ ኢሕአዴግ በመድረክ አባል ድርጅቶች ሠርጎ በመግባት ስለላ በማኪያሄድ ሊከፋፍላቸውና ሊያዳክማቸው ብርቱ ጥረት አድርጓል።

መድረክ ገዥው ፓርቲ እያደረሰበት ያለው ጫና እንዳለ ሆኖ የፓርቲው የራሱ ችግሮችም አሉ። አንዱ የመድረክ ችግር፣ አገር ዐቀፍና ክልላዊ ፓርቲዎችን ዐቅፎ መደራጀቱ ነው። ግንባሩ በሂደት ወደ ውሕደት እንደሚሸጋገር በመግባቢያ ሰነድ ቢሰፍርም፣ እስካሁን ያለው ጉዞ አዝጋሚ ነው። ግንባሩ ወደ ውሕደት መሸጋገር ካልቻለ ደግሞ የተቀመጠው ስትራቴጂ ግቡን ሳይመታ በኢትዮጵያ ፖለቲካ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ማሳደሩ አይቀርም። የግንባሩ አለመዋሐድ በዕጩዎች አቀራረብ፣ በድምጽ አሰጣጥና በአባላት አደረጃጀት ላይ የሚያስከትለው ችግር ለረዥም ጊዜ የአኪያሄድ ሽክም ሆኖ ቆይቷል። ይህን አደረጃጀት መሠረት አድርጎለመቀጠል ከተፈለገ የአሠራር፣ በተለይ ደግሞ የውሳኔ አሰጣጥ ለውጥ ካልተደረገ፣ የሚፈጠረው መጓተት እድገቱን ሊገታው ይችላል። ግንባሩ በፋይናንስ ረገድም

ደካማ ከመሆኑም በላይ እስካሁን የፋይናንስ ዓቅሙን ለማሳደግ ያደረገው እንቅስቃሴዝቅተኛ ነው። ፋክክሩ በሚልዮኖች የሚቆጠር ንዋይ ካለውና አባላትን ለመግዛት ምንም የገንዘብ እጥረት ከሌለበት ገዥ ፓርቲጋ ነውና ያለ በቂ ገንዘብ መንቀሳቀሱ አዳጋች እንደሚሆን አያጠራጥርም። ከዚህ ሌላ በአባል ፓርቲዎች መካል የሚታየው የእኔ እበልጥ፣ እኔ እበልጥ ውድድር ግንባሩን ወደ ፊት እንዳይራመድ አስሮ ይዞታል።

መድረክ ከፍ ብለው ከተጠቀሱት የአሠራርና የፋይናንስ ችግሮች በተጨማሪ የርዕዮተ ዓለምና የፖሊሲ ልዩነቶችም አሉት። እነዚህ ልዩነቶች ለጊዜው ወደ ጎን ተትተው ያስማማሉ በተባሉ በርካታ ፖለቲካዊ ጉዳዮች ቢዋጡም ዐልፎ ዐልፎ ችግር መፍጠራቸው አልቀረም። ያም ሆኖም ችግሮቹ በሂደት ይፈታሉ ከሚል ተስፋ የተነሣ የመድረክ ፓርቲዎች በጋራ እየተንቀሳቀሱ ይገኛሉ።

መድረክ በኢሕአዴግ የሚደርስበት ጫናና በአጠቃላይ የፖለቲካ ምኅዳሩን መጥበብ በተመለከተ ከምርጫ 2002 ጀምሮ ለኢሕአዴግ ያቀረባቸው ቀደም ሲል የተዘረዘሩት የድርድር ነጥቦች እስከአሁን መልስ አላገኙም። መድረክ ባቀረባቸው የድርድር ነጥቦች ላይ ከገዥ ፓርቲው ስምምነት ላይ ካልተደረሰ ነጻ፣ ፍትሐዊና ተአማኒነት ያለው ምርጫ ተኪያሂዶ በአገራችን ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ይሰፍናል ብሎ ስለማያምን በአገኘው አጋጣሚ ሁሉ ኢሕአዴግን ሲያሳስብ ቆይቷል።

በአገራችን ካሉት ወደ ዘጠና የሚጠጉ የፖለቲካ ፓርቲዎች አመዳደብና አረማመድ ከፍ ብሎ የተጠቀሰው ሆኖ በዚህ ዋነኛ አመዳደብ ያልተካተቱ በርካታ ፓርቲዎችም አሉ። ከእነዚህ ፓርቲዎች አብዛኛዎቹ ዋና አጀንዳቸው በክልላቸው ጉዳይ ያጠነጠነ ሲሆን አንዳንዶቹ በአካባቢያቸው ያለውን አስተዳደር መቆጣጠርን በቂ አድርገው ያዩታል። ሌሎቹ ደግሞ ከአንድ ወረዳ ያላለፈ እንቅስቃሴ የማያደርጉ ናቸው። እነዚህ ፓርቲዎች በምን መንገድ አገራዊው የፖለቲካ እንቅስቃሴ ላይ ተጽዕኖቸውን ሊያሳድሩ እንደሚችሉ የሚያሳይ የጠራ ስትራቴጂ የላቸውም። ክልላዊና ብሔራዊ የፖለቲካ አደረጃጀት ከሕገ መንግሥቱና በአገራችን ካለው የፖለቲካ ሁኔታ አንጻር አግባብነት ቢኖረውም ላቅ ወዳለ ደረጃ ሊሸጋገር እስካልቻለ ድረስ ግን ለኢሕአዴግ አገዛዝ መጠናከር አመቺ ሁኔታ ከመፍጠር ያለፈ ፋይዳ አይኖረውም። በየአካባቢው የተደራጁ ትናንሽ ፓርቲዎች ኢሕአዴግን ፈጽመው መገዳደር አይችሉም። እንዲያውም ኢሕአዴግ የሚቃወሙትን ፓርቲዎች ድምጽ በመከፋፈልና በመበታተን ያለ ሥጋት አገዛዙን እንዲጠናከር አስተዋፅኦ ያደርጋሉ። ይህ እንዳይሆን እነዚህ እንደአሸን የፈሉ ፓርቲዎች ከሌሎች ጋራ እየተዋሐዱና ግንባር እየፈጠሩ ቢሰባሰቡ ጤናማ ለሆነ የፖለቲካ እንቅስቃሴና እድገት መልካም ይሆናል።

10. ተሃድሶውና ሳንካዎቹ በአጠቃላይ

በምዕራፍ አራት መጨረሻ ላይ እንደገለጽኩት የሀውሐት ፖሊት ቢሮ ግምገማ አብዛኛዎቻችን ድርጅቱ በኢትዮ-ኤርትራ ግንኙነት፣ በኢትዮ ኤርትራ-ጦርነት አኪያሄድና በሉዓላዊነት ጉዳይ የወሰዳቸው አቋሞች የአገራችንን ጥቅም የማያስጠብቁና ለኤርትራ የሚያደሉ ናቸው የሚል ሂስ አቅርቦን ነበር። የዐምስት ዓመት መርሐ ግብሩን ለማርቀቅ በተወያየንበት ጊዜም አመራሩ ልማትን በማረጋገጥና ዴሞክራሲን በማስፈን በኩል ብርቱ ችግሮች እንዳሉትም የሰላ ትችት አቅርቦን ነበር። የድርጅቱን ችግር የግሉ ያደረገው መለስም ሂሱን ተቀብሎ ራሱን ከማስተካከል ይልቅ ጊዜ ጠብቆ የተቼትን ወገኖች ከአመራር እንዳባረረና ርዕዮተ ዓለማዊ፣ ፖለቲካዊና ሕጋዊ ጥቃቶችን እንደቃጣባቸው ቀደም ብዬ ገልጼዋለኹ። መለስ ተቀናቃኞቹ ያላቸውን ለማስወገድ ያልቆፈረው ጉድጓድ እንዳልነበርና

«አስራ ሰምንተኛው ብሩሚር» የሚለውን የማርክስ ጽሑፍ መሠረት አድርጎ ከሉዊ ናፖሊዎን ቦናፓርት አገዛዝ ለእንዳመሰሰለንም ገልጫዋለች። መለስ ይህን የማርክስ ትንታኔ ከሚመራበት የክበርቴ ርዕዮተ ዓለም ለማጣጣም ተቸግሮ የማርክሲዝትና የካፒታሊዝትን ርዕዮተ ዓለሞች ቀላቅሏቸው ነበር። ለአብዮታዊ ዴሞክራሲም የራሱን ትርጉም ሰጥቶት አንዴ አብዮታዊ ዴሞክራሲ ማለት ለቡድን መብት ቅድሚያ የሚሰጥ የፖለቲካ አስተሳሰብ ነው ሲል፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ገና ባልተደላደለ የካፒታሊዝት ሥርዓት የሚኖር የፖለቲካ ሥርዓት ነው ይል ነበር።

መለስ ለተወሰነ ጊዜ እነዚህን የማምታታት ዘዴዎች ከተጠቀመ በኋላ አዲሱን የተምታታ አመለካከቱን «ተሃድሶ» ብሎ ሰየመው። መለስ አንዳንዴ ተሃድሶው የዱሮውን አስተሳሰብ አሽቀንጥሮ ጥሎ ሥር ነቀል ለውጥ እንደሚያመጣ ሲገልጸው በሌላ ጊዜ ደግሞ ፊት ሲከተለው የነበረውን አስተሳሰብ መሠረት ያደረገ መሆኑን ይገልጽ ነበር። ለምዕራባውያን ደግሞ ልክ በምሥራቅ አውሮጳ የታየውን ከግራው ወደ ሊበራል ርዕዮተ ዓለም ሽግግር እንደሚያመለክት ይገልጸው ነበር። ተሃድሶውን ምንም ቢለውም ሥር ነቀል የአስተሳሰብ ለውጥ ለማምጣት ፍላጎትም ብቃቱ አልነበረውም። ተሃድሶው ከፖለቲካ አንጻር ምንም ዓይነት ፋይዳ እንዳልነበረው እንደሚከተለው ማጠቃለል ይቻላል፡

1ኛ/ በተሃድሶው ኅብረ ፓርቲያዊ ሥርዓት አለመፈጠሩ፣ መለስ ተሃድሶ የሚለውን መፈክር ቢያነግብም የአንድን ፓርቲ ግንባር ቀደም መሪነትን (*one party vanguardship*)፣ የአንድ ፓርቲን ጠቅላይነትን (*totalitarianism*) እና የአንድ ፓርቲ ፈላጭ ቆራጭነትን (*one party dictatorship*) ሲያራምድ ታይቷል። ተሃድሶው ከታወጀ ጀምሮም የአንድን ፓርቲ አገዛዝ የሚያጠናክሩ እርምጃዎች እንጂ የኅብረ ፓርቲን ሥርዓት እውን የሚያደርጉ እርምጃዎች አልተወሰዱም።

2ኛ/ የዜጎች ነጻነት አለመረጋገጡ፣ በአንድ አገር መሠረታዊ ፖለቲካዊ፣ ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ለውጦችን ለማምጣት ከተፈለገ የዜጎችን ነጻነት ማረጋገጥ የግድ ይላል። ዜጎች ነጻነት ባልተቀዳጀበትና የፈለጉትን በነጻነት ለመግለጽ ባልቻሉበት ሁኔታ ተሃድሶ ብሎ ነገር የለም። ከዜጎች ሕይወት ጋር የተቆራኙ እሴት እንደመሆኑ ቁሳዊና መንፈሳዊ ለውጦችን ለማረጋገጥ የሚረዳ መሣሪያም ነው። ከዚህ አንጻር የመለስ ተሃድሶ በሕገ መንግሥቱ የተደነገገውን የዜጎች ነጻነት በእስር፣ በዐፈና በግድያ ይበልጥ የሚያመነምንና አንዳንዴም የሚያጠፋ እንጂ ዘርፈ ብዙ በሆነ መልኩ የዜጎችን ነጻነት የሚያረጋግጥ አይደለም።

3ኛ/ በተሃድሶው የዴሞክራሲና ሰብአዊ መብቶች አለመከበር፣ ተሃድሶው ከታወጀ በኋላ የሰብአዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች መረገጣቸው አልቀረም። ዜጎች ያለ አግባብ ይታሰራሉ፣ ለተለያዩ የማስፈራሪያ፣ የመዋከብና የመታፈን ዘዴዎች ይዳረጋሉ፣ የመኖር ዋስትና ያጣሉ፣ ሰብአዊ መብቶቻቸው ይረገጣሉ።

4ኛ/ በተሃድሶው የሕግ የበላይነት አለመረጋገጡ፣ በሕግ የበላይነት መስፈርት ሲታይም ተሃድሶው ከታወጀ በኋላ ዜጎች ከሕግ ውጭ መታሰራቸው፣ ንብረታቸው መዘረፉ፣ ከሥራ መባረራቸው፣ የሕግ ከለላና ጥበቅና ማጣታቸው፣ ህልውናቸው በገዥው ፓርቲና ባለሥልጣናት ሥር መውደቁ አልቀረም። ሕግና ሥርዓት ለማስከበር የተመሠረቱት ተቋማትም ለሕገ ወጥነት እየዋሉ በአገራችን የሕግ የበላይነትን የማረጋገጡ ጉዳይ ተዳክሟል። በዚህ ዙሪያም የተሃድሶ ሽታ የለም የምለው መፈክሩና ተጨባጭ ሁኔታው ጭራሽ የማይጣጣሙ በመሆናቸው ነው።

5ኛ/ በተሃድሶው የግል ነጻ ሚድያ ህልውና መጥፋት፣ ሚድያው በመንግሥት እጅ በሆነበትና የመረጃ ነጻነት በሌለበት ተሃድሶ ብሎ ነገር የለም። በዘመነ ተሃድሶ የሕዝቡ እንቅስቃሴ ያሠጋው ኢሕአዴግ በግል ጋዜጦች ላይ ዘመቻ ከፍቶ፣ የዓለም ዓቀፍን ሕግ ጥሶ፣ ጋዜጦች እንዲታፈኑ አድርጓል። ብቅ ብለው ተሰሚነት ያተረፉት ጥቂት የግል ጋዜጦችም ጥቃት በርትቶባቸው ተዘግተዋል፤ የተወሰኑት ደግሞ ራሳቸውን ሳንሱር እያደረጉ «ከነገሩ ጦም ይደሩ» ብለው ጎትመታቸውን ቀጥለዋል። በአጠቃላይ በኢትዮጵያ ስለተሃድሶ እየተነገረ፣ ኢሕአዴግ የመንግሥት ሚድያውን ሙሉ በሙሉ የተቆጣጠረበት፣ በስመ ፋውንዴሽንም ፓርቲው ግዙፍ የጎትመትና የኤሌክትሮኒክ ሚድያ ያቋቋመበት ሁኔታ ይታያል። በግሉ ዘርፍ የኤሌክትሮኒክ ሚድያ ተፈቅዷል ቢባልም በአብዛኛው በስፖርት፣ በፍቅር፣ በአነስተኛና ጥቃቅን ተቋማት እንቅስቃሴ ላይ ያተኮረ ነው። የግል ሚድያው ጋዜጦች ትንሽ ጠለቅ ብለው የአገራችንን ተጨባጭ ሁኔታ ከዘገቡ ዕጣ ፈንታቸው መከሰስ፣ መታሰርና የጋዜጦቻቸው መታገድ ሆኗል። በመሆኑም ተሃድሶ እየተባለ ቢፎክርም የግል ሚዲያው ህልውና ተደፈቀ እንጂ ነጻነቱ ተጠብቆ አላበበም።

6ኛ/ በተሃድሶው የነጻ የሲቪል ማኅበረሰብ መክሰም፣ ተሃድሶ እውን በሆነባቸው አገሮች የሲቪል ማኅበረሰቡ በነጻነት ይደራጃልም፣ ይንቀሳቀሳልም። ነጻ ሲቪል ማኅበረሰብ በመንግሥትና በዜጎች መካከል ያሉትን ኢኮኖሚያዊ፣ ማኅበራዊና ፖለቲካዊ ክፍተቶች ለመሙላት ድልድይ ሆኖ የሚያገለግል ጠቃሚና የማይተካ የዜጎች ተቋም ነው። ነጻ የሲቪል ማኅበረሰብ በመንግሥት ከሚሰበከውና ዜጎችን ለመቆጣጠር ከሚከፈለው ፖለቲካ ወጣ ብሎ ዜጎችን ያገለግላል። ዐልፎ ዐልፎም ዜጎች ዴሞክራሲያዊና ሰብአዊ መብቶቻቸውን እንዲያስከብሩ ጠበቃ ሆኖ ይከራከራል፤ ተቃውሞዎችንም ያስተባብራል።

ነጻ ሲቪል ማኅበረሰብ በሌለበት ዴሞክራሲ ከቶ ሊኖር አይችልም የሚባለውም ለዚሁ ነው። ኢሕአዴግ ታድሻለሁ ካለ በኋላ እነዚህ የሲቪል ማኅበረሰብ ተቋማት የኢሕአዴግ ጠላት ተብለው ተፈርጀዋል። ነጻ ሲቪል ማኅበረሰብ እንዳይቋቋም ገዢው ፓርቲ ራሱ የሚያንቀሳቀሳቸው የሲቪል ማኅበረሰብ መሰል ስብስብ ፈጥሯል። በአሁኑ ጊዜ የሴቶች፣ የገበሬዎች፣ የወጣቶች፣ ወዘተ... የገዢው ፓርቲ ማኅበራት በነጻ የተደራጀውን ሲቪል ማኅበረሰብ ተክተው በገዢው ፓርቲ ጉያ ተወሽቀው ዜጎችን ለመጨቆን እየተንቀሳቀሱ ነው። ተሃድሶው ትርጉም አልባ ነበር ከሚያሰኙኝ ምክንያቶች አንዱም በነጻ የተደራጀና የሚንቀሳቀስ ሲቪል ማኅበረሰብ ደብዛው በመጥፋቱ ነው።

በአጠቃላይ የመለስ የተሃድሶ መፈክር ኢትዮጵያን ወደ ፊት የሚያራምዳት ሳይሆን ወደ ኋላ የሚጎትታት ነበር። በፖለቲካው መስክ ወደፊት መራመድ እስካልተቻለ ድረስ ደግሞ በልማቱም መስክ ወደፊት መገመገም አይቻልም። በእርግጥ በተበላሽ ፖለቲካ ማዕቀፍ የኢኮኖሚ እድገት ማስመዝገብ ይቻላል። ሆኖም ይኸ ዘላቂና ድካሙን ያቀፈ ልማት ሊሆን አይቻልም። የእነመለስ የተሃድሶ መፈክር እውነተኛ ባሕርይ እየተጋለጠ ሲሄድ የአገራችን ፖለቲካ ወደ ኋላ እየተመለስ መሄዱን ከማመልከቱም በላይ ለነበረው ችግር መፍትሔ እንዳላስገኘ አረጋግጧል። ተሃድሶው ያነገባቸውን እጅግ ፈጣን የኢኮኖሚ እድገትን ማረጋገጥ፣ የፀረ-መስና ትግልንና መልካም አስተዳደርን የማስፈን መፈክሮች በተግባር ሊረጋገጡ ሳይችሉ ቀሩ። በአጭሩ ተሃድሶ የተባለው የውሃ ሽታ ሆኖ ቀረ።

ማጠቃለያ

እንግዲህ፤ በረጅም ጊዜ የትግል ልምድና በተሳሳተ፤ በህወሓት፤ በኢሕአዴግና በዓረና አባልነቴ ላይ ተንተርኼ፤ እስከአሁን በጻፍኳቸው ምዕራፎች ህወሓት/ኢሕአዴግ ዘወትር የሚያትተውን የተዛባና የተሳሳተ የአገራችን ታሪክ በመጠኑም ቢሆን ላስተካክል ሞክሪያለሁ። እስከዛሬ ይነገርም፤ ይታወቅም፤ የነበረው የህወሓት/ኢሕአዴግ ይፋዊ ታሪክ ብቻ ነበርና ይህ መጽሐፍ እውነትን ፍለጋ ለሚሯሯው አንድ አማራጭ መጣቀሻ እንደሚሆናቸውም ተስፋ አደርጋለሁ። ይህ በእንዲህ እንዳለ ከመደምደሜ በፊት አገራችን ለወደፊት ወዴት ማምራት እንዳለባት የሚያመለክቱ የግል አስተያየቶቼን በስድስት ርእሶች ከፋፍቼ እንደሚከተለው አቀርባለሁ።

1. በቀይ ባሕርና በአፍሪካ ቀንድ የኢትዮጵያ ቦታ የኅላ እንዲሆን መሥራት

ኢትዮጵያ በታሪኳ በቀይ ባሕርና በአፍሪካ ቀንድ ከፍተኛ ቦታ እንደነበራትና ይህን ቦታዋን በባለንጣዎቿ በተኪያሄደባት ተከታታይ ጥቃትና በየጊዜው በውስጧ ይፈጠር በነበረው ቀውስ ልታጣው እንደቻለች በምዕራፍ አንድ ገልጬዋለሁ። ከዚህ ሁሉ ሽኩቻ በኋላ፤ ኢትዮጵያ በአስራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን ማብቂያ ላይ ያጣችውን የባሕር በር ባለቤትነት ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ፤ በአጼ ኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት፤ አስመልሳ እንደገና በካያኛው ክፍለ ዘመን ማብቂያ ላይ፤ በኢሕአዴግ ዘመን መንግሥት፤ መልሳ እንዳጣችውም አስረድቻለሁ። የግል አቋሜ፤ ኢትዮጵያ አሁንም ቢሆን በአካባቢዋ አገሮችና በኤርትራ ኃይሎች በተቀናበረ ሤራና በኢሕአዴግ ይሁንታ ያጣችውን የባሕር በር ባለቤትነት መልሳ ማግኘት አለባት የሚል ነው። ይህ ምን ያህል አስቸጋሪ እንደሚሆን ቢገባኝም፤ ኢትዮጵያ የባሕር በር ባለቤትነት ሕጋዊ መብቷን ከማስጠበቅ ወደ ኋላ ሳትል የተጠናከረ ስትራቴጂ ነድፋ መሥራት አለባት እላለሁ። ለዚህ ሲባልም፤

1ኛ/ ባለፈው ረጅም የታሪክ ጉዞ የዓረቦችና የኢትዮጵያ ግንኙነት ከመተባበር ይልቅ መቀናቀን የበዛበት ስለነበር የዓረብ አገሮች የኢትዮጵያን የባሕር በር ተጠቃሚነትና ባለቤትነት ሕጋዊ መብት እንዲቀበሉ ማድረግ ያስፈልጋል። በአክሱም ዘመን መንግሥት የጀመረው መቀናቀን እስከ ካያ አንደኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ዘልቆ፤ ቀይ ባሕር የዓረቦች ናት የሚለውን እምነት የያዙ ዓረቦች ኢትዮጵያ በዚህ ባሕር ፍጹም ቦታ እንዳይኖራት በተለያዩ መንገዶች ሠርተዋል። በተለይ ከካያኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ ኤርትራም ለነሱ እንድትሰጥ ተከራክረው ሳይሳካላቸው ሲቀር ተጽዕኗቸውን ያሳደሩባቸውንና በመጨረሻም በዓረብ ማኅበር ሊጋቸው ሊካተቱ ይችላሉ ያሏቸውን የኤርትራ ነጻ አውጠጪዎችን በመደገፍ የኤርትራን ነጻነት እውን ለማድረግ ተንቀሳቅሰዋል። የኤርትራ ነጻነት እንቅስቃሴ ሙሉ በሙሉ የዓረቦች እንቅስቃሴ ውጤት ነው ለማለት ባይቻልም፤ ዓረቦች የኤርትራን ድርጅቶች በመሣሪያ፤ በገንዘብ፤ በሥልጠና፤ በዲፕሎማሲና በምክር በማገዝ ከፍተኛ ሚና እንደተጫወቱ የማይታበል ሐቅ ነው። በተለይ ግብጽ፤ ሱዳን፤ ሶርያ፤ ኢራቅ፤ ኪታርና ሊቢያ በዚህ እንቅስቃሴ ግንባር ቀደም ሚና ሲጫወቱ፤ የመን፤ ሳውዲ ዓረብያና ሌሎች የዓረብ አገሮችም የተቻላቸውን ያህል ድጋፍ ሰጥተዋል። ዓረቦች ከእስራኤልጋ ጦርነት ሲገጥሙም የኢትዮጵያ አሰላፍ ከእስራኤል ጎን እንደሚሆን ያምኑ ነበርና በኤርትራ የነበሩትን የነጻነት ግንባሮች በማጠናከር ኢትዮጵያን ለማዳከም ይጥሩ ነበር። ኤርትራ ነጻነቷን ከተቀዳጀች በኋላም በዓረብ ሊግ የታዛቢነት ቦታ ስታገኝም ቀይ ባሕር ከሞላ ጎደል የዓረቦች እንዲሆን የነበረውን

ምኞት አሳክታለች ለማለት ይቻላል። ሊቢያና ኪታር ለሻዕብያ መንግሥት ከፍተኛ እርዳታ መስጠታቸውን ቀጥለው በአሁኑ ጊዜም በኤርትራ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ።

ዓረቦች በኢትዮጵያ ላይ ተጽዕኖ ለማሳደር ያደረጉት እንቅስቃሴ ቀይ ባሕርን ከማሳጣት ዐልፎ በሰላሚና በኢኮኖሚያዊ ላይም ከፍተኛ ጉዳት ስላደረሰ ችግሩን ዘላቂ በሆነ መንገድ ለመፍታት ኢትዮጵያውያን ዜጎችና መንግሥትም መንቀሳቀስ ይገባቸዋል። ዛሬ ጊዜውም፣ ግንኙነቶችም፣ ተለውጠዋል። በታሪክ በቀይ ባሕር ላይ ከፍተኛ ቦታና ጥቅም ነበረኝ የምትለዋ ኢራን ወይም የጥንቷ ፐርሽያ የቀድሞውን ቦታዋን እንደገና ለማግኘትና በአፍሪካ ቀንድ ባሉ አገሮች ላይ ተጽዕኖዋን ለማሳደር እየሠራች ነው። ኢራን የየመንንና በባሕሬንን መንግሥትን ተቃውመው የሚንቀሳቀሱትን የሺያ ዓመፀኞች እየደገፈች በአካባቢው ተቀናቃኝ በሆነችው ሳውዲ ዓረቢያ ላይ ፈተና ደቅናለች። የመንና ባሕሬን በሺያዎች ቁጥጥር ሥር ከዋሉ የሳውዲ ዓረቢያ ሰላምና መረጋጋት አሳሳቢ ደረጃ ላይ እንደሚደርስ አያጠራጥርም። በዓረብ ባሕረ ሰላጤ የምትገኘው ባሕሬን ሳውዲ ዓረቢያ አፍንጫ ሥር በመሆኗም ሁኔታው ሳውዲን በእጅጉ አሳስቧታል። ሳውዲ ዓረቢያ ሠራዊቷን ወደ ባሕሬን ልካ ተቃዋሚዎቿን የመታችውም ከዚህ ከኢራንጋ ካላት ስትራቴጂያዊ ትንቅንቅ ተነሥታ ነው። ኢራን በሶርያ የበሽር አል አሳድን መንግሥት ከመደገፏ በተጨማሪ በሊባኖስ ጠንካራውን «ሐዘባህ» ፓርቲ ትደግፋለች። በሶማሊያም ተጽዕኖዋን ለማሳደር እየሞከረች ነው። በአጠቃላይ ኢራን በቀይ ባሕር አካባቢ ልዕለ ኃያል ለመሆን እየሠራች ትገኛለች።

የኢራን እንቅስቃሴ ሱኒ ዓረቦችን፣ እስራኤልንና ምዕራባውያንን በማስደንገጡ ከፍተኛ ትኩረት እየተሰጠው ነው። ከሁሉም በላይ ሥጋት የተፈጠረውም በሱኒ እምነት ተከታዮች ዘንድ በመሆኑ እነዚህ ዓረቦች ኢትዮጵያን እንደጠላት የሚፈርድ ስትራቴጂ ቢያራምዱ አይበጃቸውም። ምክንያቱም ኢትዮጵያ ለሰላሚና ለልማቷ ስትል አማራጭ ስትራቴጂ ልትከተል ትችላለችና። እንዲያውም፣ ዓረቦች ኢትዮጵያ ያጣቸውን የቀይ ባሕር በር ባለቤትነት መብት እንዲመለስላት መደገፍ ይገባቸዋል። ይህን ባያደርጉ ኢትዮጵያን በታሪካዊ ጠላትነት እንደፈረጃት ተቆጥሮ ይህን ስትራቴጂያቸውን ለመለወጥ መጣር ያስፈልጋል።

2ኛ/ ኢትዮጵያ በቀይ ባሕር ያላትን ጥቅምና መብት የማስከበሯ ጉዳይ ከሌላ እጅግ ወሳኝ ከሆነ ጉዳይጋም መያያዝ አለበት። ኢትዮጵያ የዓባይ ወንዝ ትልቋ ባለ ድርሻና ምንጭ በመሆኗ በዚህ ወንዝ ላይ ያላትን ባለቤትነት አረጋግጣ ዓባይንና ገባዮቹን መገደብ ጀምራለች። የግድቡ ዋነኛ ጥቅም የኤሌክትሪክ ኃይል ማመንጨት ቢሆንም ከዚያ ባሻገር በዓረቦችና በኢትዮጵያ መኻል የነበረውን ግንኙነት በመለወጥ ረገድ እንድምታ አለው። ኢትዮጵያ ከቀይ ባሕር ጥቅም እንዳታገኝ ግንባር ቀደም ሆነው ከተንቀሳቀሱት አገሮች መኻል ግብጽና ሱዳን ህልውናቸው ከቀይ ባሕር ይልቅ ከዓባይ ወንዝጋ የተያያዘ በመሆኑ የዓባይ ወንዝ ጠብታ እንኳን እንዳይጓደልባቸው ሲሠሩ ቆይተዋል። ኢትዮጵያ በዚህ ወንዝ ላይ ቁጥጥሯን አጠናክራ፣ የኃይልና የመሣሪያ ባለቤት ሆና፣ በእነዚህ አገሮች ላይ ተጽዕኖ በመፍጠር በቀይ ባሕር ላይ ቁጥጥሯን የማጠናከሯ ጊዜ አሁን ነው።

በዓባይ ወንዝ የሚጠቀሙት ግብጽና ሱዳን ብቻ ሳይሆኑ ሌሎችም አገሮች ናቸው። ሳውዲዎች በአገራቸው የምግብ ዋስትናቸውን ለማረጋገጥ የጀመሩት የጉድጓድ ውሃ ቁፋሮ ከአንድ ኪሎ ሜትር ጥልቀት በላይ ሊያስኬዳቸው ስላልቻለ አክሳሪና ዘላቂነት ያጣ ሆኖባቸዋል። ይህ በመሆኑም የምግብ አቅርቦታቸውን ለማረጋገጥ ፊታቸውን በውሃ ሀብት ወደታደለችው ወደኢትዮጵያ አዙረዋል። በቅርቡም ይህን ወንዝ ከምትጠቀመው ሱዳን ውሃ ለመግዛት መነጋገር ጀምረዋል። ይህን ጥቅም ለማግኘትም ዱሮ የነበራቸውን የጠላትነት መንፈስ በመጠኑም ቢሆን ለውጠዋል። ከዚህ አኳያ ኢትዮጵያም ለሳውዲ ዓረብያ የእርሻ መሬት የማቅረቡን ጉዳይ ከተራ ንግድ ትርፍና ከውጭ ምንዛሪ ግኝት ባሻገር ስትራቴጂያዊ ፋይዳ እንዳለው መገንዘብ አለባት። ሳውዲና ሌሎች የዓረብ አገሮች የኢትዮጵያን የውሃና የተፈጥሮ ሀብት ለመጠቀምና አክራሪ ከሆነው የሺያ እስልምና መስፋፋት ራሳቸውን ለመጠበቅ ከኢትዮጵያ ስትራቴጂያዊ ግንኙነት ቢያዳብሩ ይበጃቸዋል። ስትራቴጂያዊ ግንኙነት ሲባል ግን የኢትዮጵያን ጥቅምም ያገናዘበ፣ ለምሳሌ የኢትዮጵያን የቀይ ባሕር ባሌትነት መብት የሚያረጋግጥ፣ መሆን አለበት። ከእንግዲህ ዓረቦች ከኢትዮጵያ በባላንጣ መሆን ስለማይጠቅማቸው ሻዕብያንና ሌሎችን ተቃዋሚ ኃይሎች እየደገፉ በኢትዮጵያ ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድሩ ቀርቶ የኢትዮጵያን የባሕር በር መብት ጥያቄ የሚጸረር አቋም ቢያራምዱ እንኳን ኢትዮጵያ በውሃ ሀብቷ ተጠቅማና ከሌሎች ኃይሎች ተቆራኝታ ዐጸፋውን መመለስ አለባት።

በእርግጥ በዚህ የኢትዮጵያ የቀይ ባሕር በር የማግኘት መብት ጥያቄ ላይ ኢትዮጵያ በማንኛውም መልኩ ጥቅማቸውን እንደማታጓድልባቸው የሚያውቁት እንደነ አሜሪካ፣ ፈረንሳይ፣ ጀርመንና እንግሊዝ ያሉት የምዕራብ አገሮች ተጽዕኖቸውን ማሳየት አለባቸው። ጥያቄው ለእስራኤልም የህልውና መሠረት በመሆኑ በአጼ ኃይለ ሥላሴ ዘመን እንኳን ኢትዮጵያ ከነዚህ አገሮች መልካም ግኑነት ነበራት። በተለይ አሜሪካ ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ ኢትዮጵያ የባሕር በር እንድታገኝ አጥብቃ የተከራከረችና ወሳኝ ሚና የተጫወተች እንደመሆኗ እነዚህ አገሮች ኢትዮጵያ የቀይ ባሕር በር ለማግኘት በምታደርገው እንቅስቃሴ እንዲደግፉት መሥራት ያስፈልጋል።

የዓረብ አገሮች ኢትዮጵያ በአካባቢው ጠንከራ ኃይል እንዳትሆን ለረዥም ጊዜ ሲሠሩ ቢቆዩም የኢትዮጵያ የውስጥ ችግርም ለዚሁ ጥረታቸው መሳካት ከፍተኛ አስተዋፅኦ አድርጓል። ኢትዮጵያ በአካባቢው ከፍተኛ የተፈጥሮ ሀብት ማለትም ውሃ፣ ማዕድን፣ የእርሻ መሬት፣ ተስማሚ የአየር ንብረት፣ ወዘተ... ያላት አገር ነች። ከዚህ ሌላም ትልቅ ሀብቷ ሰማንያ ሚልዮን በላይ ይሆናል ተብሎ የሚገመተው ሕዝቧ ነው። በዚህ ሁሉ የታደለችው ኢትዮጵያ ራሷን ከኤርትራ፣ ከጂቡቲና ከሶማሊያ ማወዳደር የለባትም። በአካባቢውም የላቀ ቦታ እንዲኖራት መሥራት ይጠበቅባታል። የአፍሪካ ቀንድ መረጋጋት በኢትዮጵያ ልማትና ደኅንነት ላይ ከባድ ተጽዕኖ ስለሚኖረውም ኢትዮጵያ ከኅረቤቶቿ በተለየ ከፍ ያለ ሚና መጫወት ይኖርባታል። ኢትዮጵያ በኤርትራ፣ በሶማሊያና በጂቡቲ ፍላጎት በየጊዜው ስትታመስ የምትኖር አገር እንዳትሆን ዕምቅ ዓቅሟን ያገናዘበና መጫወት ያለባትን ሚና የሚያሳካ ስትራቴጂ መቀየስ አለባት። ይህም፣ ቢያንስ በአፍሪካ ቀንድ አልያም በምሥራቅ አፍሪካ የእድገትና የመረጋጋት ምስሶ ሆኖ ለመዝለቅ የሚያስችላት ስትራቴጂ መሆን አለበት።

2. በኢትዮጵያና በኤርትራ መካከል የተፈጠረውን ችግር በዘለቂታ መፍታት

በኢትዮጵያና በኤርትራ መካከል የተፈጠረው ችግር የድንበር ችግር እንዳልሆነ ቀደም ብዬ ገልጼዋለሁ። ኤርትራ ራሷን የቻለች ነጻ አገር ሆና ከመቋቋሟ በፊት በአፍሪካ ቀንድ ስትራቴጂያዊ አካባቢ ቀይ ባሕርንና ኢትዮጵያን ለመቆጣጠር የነበረው የልዕል ኃያላን ፉክክርና አንዳንድ ባካባቢው መሠረታዊ ጥቅም አለን የሚሉ አገሮች ይፈጥሩት የነበረው ሽኩቻ ቀላል አልነበረም። ቀደም ብሎም የተለያዩ ኃያላን መንግሥታት ቀይ ባሕርንና ኢትዮጵያን ለመቆጣጠር ሲከጅሉ ኤርትራን እንደ መሸጋገሪያ ተጠቅመውባታል። በመሆኑም፣ በተለያዩ የታሪክ አጋጣሚዎች ቴርኮች፣ ግብጾች፣ ሌሎች ዓረቦች፣ ጣልያኖችና እንግሊዞች የቀይ ባሕር ዳርቻ ወይም የአሁኗን ኤርትራ በመጠቀም ኢትዮጵያን ወረዋል፤ ለማዳከምም ሞክረዋል። በዚህ ሂደት በባሕሩ አካባቢና በደጋው ኤርትራ ይኖር የነበረው ሕዝብ ወገኑ ከሆነው የመኻል አገሩ ኢትዮጵያዊጋ ተሰልፎ ድንበሩንና ሉዓላዊነቱን ለማስከበር ከፍተኛ መሥዋዕትነትን ከፍሏል። የኢትዮጵያ የነጻነትና የሉዓላዊነት ገድል ሲወሳም የነዚህ ባሕር በር አካባቢ በመኖራቸው ከቴርኮች፣ ከግብጾችና ከጣልያኖችጋ በተደረጉ ጦርነቶች ገፊት ቀማሽ የነበሩ ኤርትራውያን መረሳት የለበትም።

ኤርትራውያን በዚህ ከኢትዮጵያጋ ከሚያስተሳስራቸው ረጅም ታሪክ፣ የጋራ ሃይማኖት /ክርስትናና እስልምና/፣ የጋራ ቋንቋ ማለትም ትግርኛ፣ አፋርኛ፣ ሳሆኛ/ኢሮብኛ፣ ኩናምኛ፣ እንዲሁም የጋራ እሴቶችና ባህሎች አፍርተዋል። እነዚህ ኩነቶች ከኢትዮጵያጋ ምንም ዓይነት አለመግባባት ቢፈጠር ሊሠረዙና ሊካዱ የሚችሉ አይደሉም። በካያኛው ክፍለ ዘመንም ኤርትራ በተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ውሳኔ ከኢትዮጵያጋ በፌዴሬሽን እንድትዋሐድ ሲደረግ ምዕራባውያን አገሮች ብቻ ሳይሆኑ በርካታ የአንድነት ደጋፊ ኤርትራውያንም በውሕደቱ እንቅስቃሴ ተሳትፈው ነበር። ኤርትራ ከኢትዮጵያጋ ከተዋሐደች በኋላ ከኢትዮጵያ የጠበቀቸውን ባለማግኘቷ ቅሬታዋ እየበረታ ሄዶ በመጨረሻ የነጻነት እንቅስቃሴ ተጀመረ። በ1983 ዓ.ም. ግንቦት ወር ላይ ኤርትራ በገዛ እጇ (unilaterally) ጊዜያዊ መንግሥት መሥርታ ከሁለት ዓመታት በኋላም ላወጀችው ነጻነት ሕጋዊ ልባስ ለመስጠት ባኪያሄደችውና የተባበሩት መንግሥታት ታዛቢ በሆነበት ሕዝብ ውሳኔ ነጻነቷን አውጃለች። ይህን የነጻነት ውሳኔ በቅድሚያ የኢትዮጵያ መንግሥት ዕውቅና ሲሰጠው፣ የአፍሪካ አንድነት ድርጅትና የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ተቀብለውት ይፋ ሆኗል።

ኤርትራ በሻዕብያ መሪነት ነጻነቷን ብትቀዳጅም ከኢትዮጵያጋ ያልቋጪቻቸው በርካታ ጉዳዮች ነበሩ። የኢትዮጵያ ዘላቂ ዋስትና ያለው የወደብ አጠቃቀምና የድንበር ማከለል ጉዳይ በንጥልጥል ከመቅረቱ ባሻገር የገንዘብ፣ የንግድ፣ የኢንቬስትመንት፣ የዜግነት፣ የሕዝብ እንቅስቃሴ፣ የመሳሰሉት ጉዳዮች በአግባቡ አልታዩም ነበር። በወቅቱ እነዚህ ጉዳዮች በሂደት በሚደረጉ ግንኙነቶች ይፈታሉ እየተባለ ሳይፈቱ በሁለቱ አገሮች መኻል ከባዱና የበርካታ ሰዎችን ሕይወት የቀጠፈው ጦርነት ተቀሰቀሰ። ጦርነቱ አላስፈላጊና አስከፊ ቢሆንም ሻዕብያዎች የነበራቸውን ወታደራዊ ጡንቻ ተጠቅመው አካባቢውን ለመቆጣጠርና ወታደራዊ ዓቅማቸውን ወደ ኢኮኖሚያዊ ዓቅም ለመለወጥ የቀሰቀሱት ስለነበር በውይይትና በድርድር የሚፈታ አልነበረም። በወቅቱ በኢትዮጵያም በኩል ብቸኛው መፍትሔ የሻዕብያን ጡንቻ መስበር ወይም ማልፈስፈስ ነበር።

ጦርነቱ በኢትዮጵያ የበላይነት ሲቋቋሙ ሻዕብያዎች ፋታ ለማግኘት የሰላም ስምምነት ቢፈርሙም ለጦርነቱ መነሻ የሆኑትና የኢትዮጵያን ዘለቄታዊ ጥቅም ሊያስጠብቅ የሚችል ስምምነት ላይ ግን አልተደረሰም የአልጄርቡ የሰላም ስምምነት ሻዕብያዎች በጦር ሜዳ ያላገኙትን ድል እንዲጎናጸፉ አድርጓቸው። በመጀመሪያ ደረጃ፤ ያረጀና ያፈጀውን በአስራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን በአጼ ምኒልክና ቢጣልያኖች የተደረገውን የደንበር ስምምነት ሕጋዊ ተቀባይነት አስገኝቶላቸዋል። በሁለተኛ ደረጃ፤ ኢትዮጵያ ይህን የደንበር ማካለል ውል በመፈራረሟ የባሕር በር /የዓለብ/ ባለቤትነቷ ሕጋዊ ጥያቄ ተዳፍኗል። እነዚህ ሁለት ጥያቄዎች ሊፈቱ ይገባቸው የነበረው የአስራ ዘጠነኛውን ክፍለ ዘመን የቅኝ ግዛት ውል በቁንጽል በመውሰድ ሳይሆን ውሉን በሙሉ በመመልከትና ከዚያ በኋላ የተከሰቱን ሂደቶች በማገናዘብ ስለነበር የአልጄርቡን ስምምነት የኢሕአዴግ መንግሥት ቢቀበለውም የኢትዮጵያ ሕዝብ ፈጽሞ አልተቀበለውም ነበር። በምዕራፍ ሦስት እንደገለጽኩት፤ ከዓድዋ ጦርነት በኋላ በኢትዮጵያ በኩል አጼ ምኒልክ፤ በኢጣልያ በኩል ማጆር ኔራሲኒ፤ በጥቅምት 17 ቀን 1889 ዓ.ም. በአዲስ አበባ ከተማ ያደረጉት ውል አንቀጽ ዐምስት፤ «የኢትዮጵያና የኢጣልያ መንግሥታት ተስማተው እስኪጨርሱ ድረስ የኢጣልያ መንግሥት ከዚህ አገር ለማንም መንግሥት መስጠትና መልቀቅ አይቻለውም። ዛሬም የኢጣልያ መንግሥት ከጁ ከያዘው አገር መልቀቅ ያማረው እንደሆነ ለኢትዮጵያ መንግሥት ይመልሳል» ይላል። ይህ ሆኖ ሳለ፤ ኢሕአዴግ ኢጣልያ በ1933 ዓ.ም. ተሸንፋ ኤርትራን ከለቀቀች በኋላ «ያያዘችው ግዛት ለኢትዮጵያ መንግሥት ይመለሳል» የሚለውን የውል ክፍል መሠረት አድርጎ ከመደራደር ይልቅ የደንበር ማካለሉን ስምምነት ብቻ ተቀብሎ የአልጄርቡ ስምምነት መፈረሙ ትልቅ ስሕተት ነበር።

ከዚህ ሌላ ከአጼ ምኒልክና ከጣልያኖች ስምምነት በኋላ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋ በፌዴሬሽን እንድትዋሐድ እ.አ.አ. በ1952 ዓ.ም. የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ያሳለፈውን የመጨረሻውን ውሳኔ ወደ ጎን ትቶ፤ ጣልያኖች ራሳቸው ያፈረሷቸውን የ1900፣ የ1902 እና የ1908 ውሎችና መግባባቶች ከመቃብር አንሥቶ መስማማት በኢትዮጵያ ሕዝብ ተቀባይነት አልነበረውም። የኤርትራ ነጻነት ተቀባይነት ሊኖረው የሚችለው ኋላ ላይ የተፈጠረው ከፍተኛ ዕልቂትን ካስከተለው የፖለቲካ እድገት አንጻር እንጂ ከሕግና ከታሪክ አንጻር አይደለም። በመሆኑም ይህን ሰብአዊ ዕልቂትን ለማስቆም ሲባል ኤርትራ ነጻነቷን ስትቀዳጅ ሁለቱ አገሮች የሚስማሙባቸውና ዘለቄታዊ ጥቅሞችቻቸውን የሚያገናዝቡ ድርድሮች ተኪያሂደው ስምምነት ላይ መደረስ ነበረበት።

በአጠቃላይ፤ ከዚህ በኋላ፤ በኢትዮጵያና በኤርትራ ለተፈጠረው ችግር ዘላቂ መፍትሔ ለማግኘት፤

1ኛ/ የአልጄርቡ ስምምነት ኢትዮጵያ አከብረዋለሁ ብትልም፤ ሻዕብያ የሄጉ ኮሚሽን ውሳኔ ከመስጠቱ በፊት፤ በስምምነቱ የተካተተውን ኻያ ዐምስት ኪሎ ሜትር ነጻ ቀጠናን በማፍረስና የተባበሩት መንግሥታት ሰላም አስከባሪ ኃይልን ነጻ እንቅስቃሴ በመግታት አፍርሶታል። ከዚህ ሌላ፤ ከላይ እንደጠቀስኩት ስምምነቱ ከሕግና ከታሪክ አንጻር ፍትሐዊና ትክክለኛ ባለመሆኑ፤ የአልጄርቡ ስምምነትና የሄጉ ኮሚሽን ውሳኔ ተሠርዞ በምትኩ በሁለቱ አገሮች መካከል የሚኖረው የደንበርና የግዛት ክልል ከፖለቲካ አንጻር ብቻ ታይቶ መወሰን ይኖርበታል። አዲሱ የደንበር ስምምነት ምንም ዓይነት ሕጋዊ ተቀባይነት በሌለውና ጊዜው ባለፈበት ውል ላይ የተመሠረተ ሳይሆን ከፌዴሬሽኑ በኋላ የተፈጠረውን የፖለቲካ ሁኔታ ማገናዘብ እንዳለበት በሁለቱ አገሮች መታመን አለበት። ለዚህም ሰሜንና ደቡብ ሱዳን፤ እንዲሁም ሌሎች አንድ አገር ሆነው ቆይተው ፍቺ የፈጸሙ አገሮች የተጠቀሙበትን የደንበር ማካለል አግባብ እንደመነሻ ማየቱ ጠቃሚ ይሆናል፤

2ኛ/ ሁለቱ አገሮች ላቅ ወዳለ የፖለቲካ ትስስር ለመድረስ እስካልቻሉ ድረስ ኢትዮጵያ የባሕር በር ባለቤት የምትሆንበት ስምምነት አስፈላጊ ነው። ለኢትዮጵያ ድኅንነትና ኢኮኖሚያዊ እድገት ተብሎ በተባበሩት መንግሥታት በኩል እ.አ.አ. በ1952 ዓ.ም. የተወሰነው ኤርትራን ከኢትዮጵያ በፌዴሬሽን የሚዋሐድ ውሳኔ ታሳቢ ተደርጎ ኢትዮጵያ በዓለብ አካባቢ በባለቤትነት የምትቆጣጠረው የባሕር በር የምታገኝበትን ሁኔታ መመቻቸት አለበት፤

3ኛ/ ኤርትራ በአቀማመጧና በታሪኳ ከኢትዮጵያ ጥብቅ ቁርኝት የነበራት መሆኗን ግንዛቤ በማስገባት፤ ሁለቱ አገሮች በሂደት በፍላጎታቸው የሚዋሐዱበትን ስትራቴጂ መቀየስ ያስፈልጋል። የሁለቱ ግንኙነት ኢኮኖሚያዊ እንድምታ እንደነበረው በመገንዘብም አሁንም ፖለቲካዊ ትስስሩን ለማጠናከር ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊ፣ ማኅበራዊና ባህላዊ ትስስር የሚያደርጉበትን ስትራቴጂ መንደፍ ያስፈልጋል። የኢኮኖሚ ቁርኝቱ የአፍሪካ ኅብረትና ሌሎች የአካባቢ ኅብረቶች በሚሂዱበት ፍጥነት ሳይሆን ያለፈው ታሪካዊ ግንኙነታቸውንና የጋራ ጥቅማቸውን ባገናዘበ መልኩና በተገደበ ጊዜ ተግባራዊ መሆን ይኖርበታል፤ የላቀ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ትስስር ይኖር ዘንድም በሁለቱ አገሮች ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መኖሩ የግድ ይላል፤ አምባገነኖች በሥልጣን ላይ እያሉ የሕዝብ ውሳኔ ተግባራዊ ሊሆን አይችልምና፤

4ኛ/ ሁለቱ አገሮች የላቀ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ትስስር ለማድረግ ከተስማሙ ሕዝቡን በስፋት ያሳተፈና የቆየውን ባላንጣነት የሚያስወግድ ግንኙነት እንዲመሠርቱ ሕዝቦቻቸው በነጻ የሚገናኙበት ሁኔታ መመቻቸት አለበት። የሕዝብ ለሕዝብ ግንኙነቱ በሰከነ የግንኙነት መሻሻል (normalization) መርሐ ግብር ተደግፎ ወደ ላቅ ትስስር ለማምራት በር ከፋች መሆን ይኖርበታል።

3. ኢትዮጵያዊነትና የብሔር ብሔረሰብ መብቶች እንደማይነጣጠሉ መገንዘብ

በኢትዮጵያ የቆየው የፖለቲካ ባህል ጉልበተኛው ባላንጣዎቹን አጥፍቶ የሥልጣን ኮርቻው ላይ የሚፈናጠጥበት እንደሆነ ታሪክ ይመሰክራል። ይህን ፊውዳላዊ የፖለቲካ ባህል ለመተካት ብቅ ያለው አዲስ ፖለቲካም ኅብረተሰቡንና ብሔረሰቦችን በመደብና በገዢና በተገዢ ከፋፍሎ፣ አንዱ ሌላውን በጠላትነት ፈርጆ እርስ በርስ የሚያፋጅ እንጂ የቆየውን ፖለቲካ በሠለጠነ፣ በለዘበና መቻቻልን መሠረት ባደረገ ሁኔታ ለመተካት የቻለ አይደለም። የደርግ፣ የህወሓት፣ የኢሕአዴግ፣ የኢሕአፓ፣ የመኢሶንና የሌሎች ፖለቲካ እንቅስቃሴዎች በዚሁ አንዱ ሌላውን አጥፍቶ በሥልጣን የመቆየት አባዜ ላይ የተመሠረቱ በመሆናቸው እስከ ዛሬ እርስ በርሳችን በመጠፋፋት ላይ እንገኛለን። የደርግ ሥርዓት የመደብ ጠላቶችና ጠባቦች ባላቸው ላይ ጦርነት ከፍቶ ፖለቲካው ራሱን ጠልፎ እስኪጥለው ድረስ በአገሪቱ ዜጎች ላይ ከፍተኛ ጉዳት አድርጏል። የኢሕአዴግ ሥርዓትም ጠላቶች ባላቸው ቡድኖች፣ የፖለቲካ ኃይሎች፣ ብሔሮች፣ ወዘተ... ላይ የማያባራ ዘመቻ አኪያሂዶ በአገር ላይ ከፍ ያለ፣ በኅብረትና በሕይወት ብቻ የማይገለጽ፣ ጥፋትን አስከትሏል፤ በዜጎች ሥነ ልቦና፣ በአገሪቱ መልካም እሴትና በእድገቷ ላይም ከፍተኛ ጥፋት አድርጏል። ይህ ችግር ካልተፈታ ደግሞ ዞሮ ዞሮ ኢሕአዴግ የደርግ ፅጣ ፈንታ እንደሚገጥመው ለመናገር ነብይ መሆን አያስፈልግም።

ኢሕአዴግ ከሥልጣን ቢወገድም በአገራችን ዘላቂ እድገትና መረጋጋት እንዳይሰፍን ምክንያት የሆነው የጠላትነት ፖለቲካ ካልጠፋ ሰላም፣ መረጋጋትና ልማት ይገኛል ብሎ

ማሰብ ዘበት ነው። በአሁኑ ጊዜ በመቀንቀን ያሉ ሁለት አስጊ የፖለቲካ ጽንፎች ሲኖሩ፣ አንዱ በኢትዮጵያዊነት ስም የብሔር ብሔረሰቦችን መብት ጭራሽ የሚደፈጥ ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ በብሔር ብሔረሰቦች መብት ማስከበር ስም ኢትዮጵያዊነትን የሚገድል ነው። እነዚህን ጽንፎች አስወግደን መኻል መሥመር ላይ ካልተገናኘን ኢትዮጵያ ከሁከትና ከወርነት አትላቀቅም የሚል እምነት አለኝ።

በአገራችን ጽንፈኝነት ጊዜ ያለፈበት ታሪክ ሳይሆን አሁንም የጠነከረ አስተሳሰብ ነው። ኢትዮጵያዊነት ከብሔር ብሔረሰቦች መብት ማግኘትጋ ይጸረራል ብለው የሚያምኑ «የግለሰብ መብት ፍጹማዊነት» አራማጆች አሁንም ለኢትዮጵያ የፖለቲካ ችግር መንሥኤው የብሔር ብሔረሰቦች፣ ወይም በእነርሱ አገላለጽ፣ የጎሳ ጥያቄ መስተናገድ ነው ሲሉ ይደመጣሉ። ሆኖም ይህ የተሳሳተ አመለካከታቸው የብሔር ብሔረሰቦች መብቶች በአገራችን እንዳልተከበሩ አያገናዝብም። የብሔር ብሔረሰቦች መብት መከበር በባህል ልብስ አሽብርቆ በአደባባይ መጨፈር፣ መዝፈንና በቋንቋ መናገር ብቻ ሳይሆን ለብሔር ብሔረሰቦች ባህልና ቋንቋ ዕውቅናና ክብር መስጠትን፣ ብሔር ብሔረሰቦች በኢኮኖሚውና በማኅበራዊው መስክ እንዲወሰኑ ማድረግን፣ ብሔር ብሔረሰቦች በፖለቲካውም በየአካባቢያቸውና በአገር ዓቀፍ ደረጃ ውሳኔ እንዲሰጡ መፍቀድንም ይጨምራል። እነዚህ መብቶች ተግባራዊ እንዲሆኑ አስፈላጊው ቅድመ ሁኔታ የዜጎች ነጻነት መረጋገጥ ሆኖ ሳለ ይህ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ ብሔር ብሔረሰቦች ቢጨፍሩ፣ ቢዘፍኑ፣ በቋንቋቸው ቢናገሩ፣ እድገታቸው ሊረጋገጥ አይችልም። በመሆኑም በኢትዮጵያ ያለው ከፍተኛ ችግር የብሔር ብሔረሰቦች መብት ተከብሮ ኢትዮጵያዊነት መደብዘዙ ሳይሆን፣ የዴሞክራሲ መብቶችና የዜጎች ነጻነት ደብዛቸው መጥፋቱ ነው። እነዚህ መሠረታዊ ችግሮች በውል ሳይጤኑ፣ ኢትዮጵያ ባልተከበረው የብሔር ብሔረሰቦች መብት መከበር ምክንያት እየተከፋፈለች ነው ማለት ራሱ በችግር የተተበተበ አባባል ነው። በመሆኑም ኢትዮጵያዊነት እንዲያድግና እንዲጠናከር የሚሹ ሁሉ የብሔር ብሔረሰቦች መሠረታዊ መብቶች ሚዛን ጠብቀው ተግባራዊ እንዲሆኑና በዴሞክራሲና በነጻነት ማዕቀፍ እንዲረጋገጡ መታገል ይኖርባቸዋል።

በሌላ በኩል «የቡድን መብት ፍጹማዊነት አራማጆች» ከብሔር ብሔረሰብ መብት የዘለለ ፖለቲካ ለማስተናገድ ካለመፈለጋቸው ባሻገር ኢትዮጵያዊነትን የብሔር ብሔረሰቦች ድምር ያደርጉታል። ሆኖም ኢትዮጵያዊነት በኃይል ተጭኖም ሆነ በውዴታ አንድ አገርን ከመመሥረትና ከመገንባትጋ የተያያዘ እንጂ በኢትዮጵያ ውስጥ አሉ የሚባሉት ከሰማንያ በላይ ብሔር ብሔረሰቦች ድምር አይደለም። ኢትዮጵያዊነት በኢኮኖሚ፣ በፖለቲካ፣ በባህልና በታሪክ መስተጋብር ጎልቶ የሚወጣ፣ «የጋራ እሴትና የጋራ አመለካከት» ነው። ኢትዮጵያዊነት ዴሞክራሲ ላይ ተመሥርቶ ካልተገነባ በስተቀር ዜጎች የጋራ ራዕይ፣ የጋራ እድገትና ብልጽግና ሳይኖራቸው ዘወትር ጠባብ በሆነ ክልላቸው ወይም ብሔራቸው ታጥረው ይቀራሉ። በመሆኑም ኢትዮጵያዊነት ከብሔር ብሔረሰቦች ድምር ለየት ያለ የምልአተ ሕዝብ የጋራ እሴትና አስተሳሰብ መሆኑን ተገንዝቦ መጠናከርና መገንባት አለበት። በኢሕአዴግ ዘመን ከፍተኛ ፈተና የገጠመው ይኸው የምልአተ ሕዝብ መለያ የሆነው ኢትዮጵያዊነት ክፉኛ መመታቱና በተለይ ለዚህ የኢትዮጵያዊነት እሴት ግንባታ ጠቃሚ የሆኑ መለያዎች መሸረረፋቸው በተደጋጋሚ እንደገለጽኩት የኢሕአዴግ የትግራይን ሕዝብ፣ አማራውና አሮሞው መጣብህ፣ አሮሞውን አማራው መጣብህ፣ አማራውንም አሮሞው ሊውጥህ ነው፣ እያለ መቀስቀስ ይህን የኢትዮጵያዊነት ስሜት በመጠኑም ቢሆን አደብዝቃል። በሌላ በኩል የባንዲራ ክብር መጥፋት፣ የኢትዮጵያ ታሪክ ከአንድ መቶ ዓመት የማይሻገር ሆኖ መገለጽና ሌሎች የኢትዮጵያዊነት ስሜት መለያዎች በእጅጉ እንዲናዱ ተደርጓል። የባንዲራን አመጣጥ ዴሞክራሲያዊ መሆኑንና አለመሆኑን ወደ ጎን

ትተን፤ ባንዲራ የአንድ ሕዝብ አገርና መንግሥት ልዩ ምልክትና መለያ በመሆኑ ክብር ሊሰጠው ይገባል።

የአገር ታሪክም እንዲሁ ለፖለቲካ ፍጆታ ሲባል መዛባት የለበትም። በእርግጥ ኢትዮጵያ አሁን ያላትን ቅርጽ የያዘችው ከአንድ መቶ ዓመት በፊት ነው። ሆኖም ይህ ቅርጽ የመጣው እንዲሁ ከመሬት ተነሥቶ ሳይሆን፤ የየራሳቸው ረጅም ታሪክ ያላቸውን ሕዝቦች በማቀፍ ነው። የነዚህ የተለያዩ ሕዝቦች ታሪክም በተፈጠረው መንግሥት አስተሳሰብና አቀራረጽ በነባራዊነት ተንጸባርቋል። የሰሜኑ የሦስት ሺሕ ዓመት ታሪክ፤ የአሮሞው የረጅም ጊዜ ታሪክ፤ በደቡብ የሃዲያው፤ የሲዳማው፤ የከምባታው፤ የጌዴዎው፤ በሌላው የኢትዮጵያ ክፍል የአፋሩ፤ የሶማሌው፤ የጋምቤላው፤ የቤኒሻንጉል፤ ወዘተ... በዚሁ አዲስ በተፈጠረው አገራዊ አስተሳሰብና ቅጽር ይካተታል። ታዲያ አሮሞው የሰሜኑ ታሪክ የኔ አይደለም፤ ትግሬውና አማራውም የአሮሞው ታሪክ የኔ አይደለም ቢሉ ትልቅ ስሕተት ይፈጠራል። የኢትዮጵያዊ ታሪክ እነዚህ በአንድ የተሰባሰቡ ሕዝቦች በተናጥልና በጋራ የፈጠሩት ነው። በ1988 ዓ.ም. የተኪያሄደው የዓድዋ ጦርነት፤ በ1928 ዓ.ም. ከፋሺስት ኢጣልያጋ የተደረገው ጦርነት፤ ከዚያም ቀደም ብሎ በምዕራፍ አንድ የጠቀሰኳቸው በአሮሞዎች መስፋፋትና በሰሜን ነገሥታት ይኪያሄዱ የነበሩ ጦርነቶች የኢትዮጵያውያን ሁሉ ናቸው።

እንግዲህ በግለሰብ መብት ብቻ የተመሠረተው ኢትዮጵያዊነት የብሔር ብሔረሰቦች መብት ፀር የሚሆነው የነዚህ ብሔር ብሔረሰቦች ታሪክ፤ ወግ፤ ባህልና ቋንቋ መከበር ከፋፋይ ነውና መከበር የለበትም ሲል ነው። የዚህ ዓይነቱ ፖሊሲ እስከ ደርግ ድረስ በነበሩት መንግሥታት ተግባራዊ ሲሆን ቆይቷል። አማርኛ የአገሪቱ ኦፊሴላዊ ቋንቋ መሆኑ ጠቃሚ ቢሆንም በተጓዳኝ የብሔር ብሔረሰቦች ቋንቋዎች እንዳይነሳብቱ መደረጉ ፖሊሲውን የተሳሳተና ሌሎችን በማጥፋት ኢትዮጵያዊነትን ለመገንባት የተነሣ ያደርገዋል። ደርግ በተወሰነ ደረጃ ብሔር ብሔረሰቦች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ትምህርት እንዲማሩ ቢያደርግም አጠቃላይ ፖሊሲው ግን የብሔር ብሔረሰቦችንም፤ የሕዝቡንም፤ መብት በተሟላ መልኩ የሚጠብቅ ስላልነበር ብሔር ብሔረሰቦች በከፍተኛ ደረጃ ነፍጥ አንግበው ተዋግተውታል። ኢሕአዴግም የብሔር ብሔረሰቦችን መብት እስከ መገንጠል አስፍቶ በሕገ መንግሥቱ ቢያሰፍረውም በተግባር ግን ዴሞክራሲያዊ መብታቸውንና ነጻነታቸውን ዐፍኖ እርሱ በፈቀደው ደረጃና አግባብ ብቻ ሊያስፈጽመው መሞከሩ ከጥቅሙ ጉዳቱ እንዲያመዝን አድርጎታል። የብሔር ብሔረሰቦች መብት ተረጋግጧል በተባለበት በአሁኑ ወቅትም ዴሞክራሲ፤ የሕግ የበላይነት ሰብአዊ መብትና የዜጎች ነጻነት አልተከበሩምና የብሔር ብሔረሰቦች ተቃውሞና ቅራኔ በርትቷል።

ኢሕአዴግን እንተካለን የሚሉ የፖለቲካ ኃይሎች ይህን በኢትዮጵያዊነትና በብሔር ብሔረሰቦች መብት መከበር መኻል ያለውን አንድነትና ልዩነት በሚገባ አጠነው በፕሮግራማቸው ሁለቱን የማያስማሙ ከሆነ ገና ሳይነሡ መውደቃቸው ሳይታለም የተፈታ ነው። የኢትዮጵያ ፖለቲከኞች ካለፈው የታሪክ ሂደት ተምረን የኢትዮጵያዊነትንና የብሔር ብሔረሰብ መብትን ሚዛን ጠብቀን መሄድ አለብን። እንደ ደርግና ከደርግ በፊት እንደነበሩ መንግሥታት በኢትዮጵያዊነት ስም የብሔር ብሔረሰቦችን መብት መደፍጠጥ፤ እንደ ኢሕአዴግ ደግሞ በስመ የብሔር ብሔረሰቦች መብት ማስከበር ኢትዮጵያዊነትን መደፍጠጥ እንዳይደገምና እንዳይቀጥል ጥንቃቄ ማድረግ ያሻል። ለዚህም ኢትዮጵያዊነትንና የብሔር ብሔረሰቦች መብት አስታርቆ የሚሄድ ፖሊሲ ለመቅረጽ በአገራችን ምሁራንና የፖለቲካ ኃይሎች ጠለቅ ያለ ውይይት ሊደረጉ ይገባል።

በእርግጥ ይህ ሚዛኑን የጠበቀ ኢትዮጵያዊነት ተግባራዊ ለማድረግ ጠንካራና ሁሉን ዐቀፍ አገራዊ ፖለቲካዊ ፓርቲዎች መፈጠራቸው የግድ ይላል። በኢትዮጵያ ያሉ የፖለቲካ ፓርቲዎች ከሞላ ጎደል የተደራጁት ከፍ ብሎ ከገለጽኩት አስተሳሰብ በመነሣት ነው። የብሔር ድርጅቶች ዋናው ትኩረታቸው የቡድንን መብት ማክበር ስለሆነ አገራዊ አጀንዳ ማራመድ ያዳግታቸዋል። ሌላው ቀርቶ የአራት ክልላዊ ድርጅቶች ስብሰብ የሆነው ኢሕአዴግ እንኳን በኻይ ዐምስት ዓመት ዕድሜው አገራዊ ፓርቲ መመሥረት አልቻለም። በሌላ በኩል አገር ዐቀፍ ፓርቲዎችም የቡድንን መብት ገሸሸ በማድረጋቸው በዚህ መብት መከበር የሚያምኑትን ሊያቅፉ አልቻሉም። በመሆኑም የቀድሞውን ስሕተት እየደገሙ ይገኛሉ። በአገራችን ዐልፎ ዐልፎ እየተከሰቱ ያሉትን ግጭቶችና ዕልቂት መፍታት የሚችሉ ጠንካራ አገራዊ ፓርቲዎች ብቅ ሊሉ የሚችሉት ሁለቱን ጽንፎች አስታርቀው የሚጓዙ ሲሆኑ ነው። ህንጾች ከኛ ዕጥፍ በላይ ብሔሮችና ብሔረሰቦች ቢኖሯቸውም ፖለቲካቸው የሚወሰነው በሁለት ወይም በሦስት ጠንካራ አገራዊ ፓርቲዎች ነው። እኛም ከነእርሱ ተምረን ጠንካራ፣ ሁሉን ዐቀፍና ሚዛናዊ አገራዊ ፓርቲዎችን ለመመሥረት መጓዝ ይኖርብናል ባይ ነኝ።

4. እውነተኛ ፌዴራሊዝምን ተግባራዊ ማድረግ

በኢትዮጵያ የፖለቲካ ታሪክ የፌዴራሊዝም ሥርዓትን ተግባራዊ ለማድረግ የተሞከረው እ.አ.አ. ከ1952 ዓ.ም. ጀምሮ ሲሆን የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ኤርትራ ከኢትዮጵያን እንድትዋሐድ ሲወስን የመረጠው የመፍትሔ ሐሳብ ፌዴራላዊ ግንኙነት ነበር። ይህ ግንኙነት ለይስሙላም ቢሆን በኩሎኒያሊስቶች አገዛዝ ሥር የመድበለ ፓርቲ ሥርዓት የሞከረችውን ኤርትራንና በፍጹም ንጉሣዊ ሥርዓት ትዝ የበነበረችውን ኢትዮጵያን ለማያያዝ ቢሞክርም የሁለቱ ሥርዓቶች መቃረን ዘላቂ የፌዴራል ሥርዓት ለመመሥረት አላስቻለም። ይህ ሁኔታ በአንድ በኩል ኤርትራውያን በግንኙነቱ እንዲከፉ ሲያደርግ፣ በሌላ በኩል ደግሞ የንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት መፍትሔ ባልተገኘለት ጥያቄ አዙሪት ውስጥ እንዲገባ አድርጎታል። የዚህ ሁሉ ችግር ምንጭ ዴሞክራሲና ነጻነት ባልተከበሩበት ፌዴራሊዝምን ሥራ ላይ ለማዋል መሞከሩ ነበር። በመጨረሻም የንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት በኤርትራ በነበሩ ደጋፊዎቹ አማካይነት ፌዴራሊዝሙን አፍርሶ አሐዳዊ ሥርዓቱን ተክሎ ኤርትራን ወደ ጠቅላይ ግዛት ለወጣት።

በደርግ ጊዜም የፌዴራሊዝም ጥያቄ በተለይ ኤርትራን በተመለከተ ተነሥቶ በፌዴራሊዝም ፈንታ የራስ ገዝና የልዩ ራስ ገዝ (*Regional Autonomy and Special Regional Autonomy*) ሥርዓት ተግባራዊ ለማድረግ ተሞክሯል። በዚህ መሠረትም፣ ኤርትራ ልዩ የራስ ገዝ አስተዳደር ደረጃ፣ ትግራይም የራስ ገዝ አስተዳደር ደረጃ ተሰጥቷቸው ነበር። የዚህ ዓይነቱ የመንግሥት አወቃቀር ዓላማ ለተወሰኑ ክልሎች ሰፊ ያለ ውስጣዊ ነጻነት ሰጥቶ ራሳቸውን እንዲያስተዳድሩ በማድረግ ያነሡት የነበረውን የመገንጠልና የነጻነት ጥያቄ ማደብዘዝና ይኪያሄድ የነበረውን ጦርነት ማቆም ነበር። ሆኖም ደርግም አምባገነን ነበርና ይህን የአስተዳደራዊ መብት ተግባራዊ ሊያደርግ የሞከረው ነጻነትን፣ ዴሞክራሲንና ሰብአዊ መብትን ነፍሳ ነበርና ሙከራው ገና በእንጭጩ ከሸፏል። እንዲያውም አብዛኛውን የአገሪቱን አካባቢ በክፍለ አገራዊ አስተዳደር አዋቅሮ በተወሰኑ አካባቢዎች ብቻ ራስ ገዝና ልዩ ራስ ገዝ አስተዳደሮች ማቋቋሙ ጥያቄዎችን የሚያነሣ ነበር።

ኢሕአዴግ ሥልጣን ሲቆጣጠር የፖለቲካው ዋና እምብርት የብሔር ብሔረሰቦች መብት እስከ መገንጠል የሚል ስለነበር ኢትዮጵያን አስተባብሮ ለመሄድ የመረጠው የፌዴራል አወቃቀርን ነበር። ሆኖም የፌዴራሊዝም የጋራ አስተዳደር (*shared rule*) እና የራስ

አስተዳደር (self-rule) መርሆች የአንድ ፓርቲ ፈላጭ ቆራጭነትና ዴሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት በተንሰራፋበት የኢሕአዴግ ሥርዓት ሊተገበሩ አልቻሉም። በኢትዮጵያ ፌዴራሊዝም ላይ ጥልቅ ጥናት ያደረጉ የውጭና የአገር ውስጥ ምሁራንም ፌዴራሊዝሙ የይስሙላ መሆኑን አረጋግጠዋል። የአንድ ፓርቲ ፈላጭ ቆራጭነት በሰፊነት ውሳኔዎች የሚሰጡት በዚህ ፓርቲ እንጂ በሌሎች ፓርቲዎችና የፖለቲካ አስተዳደር እርከኖች አይደለም። ለይስሙላ የምክር ቤት ጉባኤዎች፣ የካቢኔ ስብሰባዎችና ኮንፈረንሶች ቢኪያሂዱም የነዚህ ዋና ትኩረት ቀደም ብለው በገዢው ፓርቲ ሥራ አስፈጻሚ ግፋ ቢልም በማዕከላዊ ኮሚቴው በተወሰኑ ጉዳዮች አፈጻጸም ዙሪያ ይሆናል። የፌዴራል አሐዶች ቀርተው የፌዴራል መንግሥቱ ውሳኔዎችም ከዚህ ከአንድ ፓርቲ ውሳኔዎች በሚፈልቁበት ሁኔታ ገዥው ፓርቲ የሚያምንበትን የዴሞክራሲ ማዕከላዊነት ወይም የተማከለ ዴሞክራሲን ያለማቅማማት በተዋረድ ተግባራዊ ማድረግ ግዴታ ይሆናል። ስድስት ሚልዮን የሚሆኑት የኢሕአዴግ አባላትና ከዚያም ዐልፎ ሕዝቡ በፌዴራል አሐዶች አማካይነት ከላይ የሚተላለፉትን ማናቸውንም ውሳኔ ከማስፈጸም ሌላ ማድረግ የሚችሉት ነገር አይኖርም።

በኢትዮጵያ ባሉ የፖለቲካ ኃይሎች መካከል ስለአገራችን የመንግሥት አወቃቀር አሐዳዊነትና ፌዴራላዊነት የተወሰነ ልዩነት ቢኖርም አብዛኛዎቹ ለኢትዮጵያ የሚበጀው ፌዴራላዊ የመንግሥት አወቃቀር በመሆኑ ይስማማሉ። ሆኖም በኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታ የፌዴራሊዝሙ መዋቀር እንዴት መሆን እንዳለበት አንድ ወጥ አስተሳሰብ የለም። ገሚሶቹ ፌዴራሊዝም መዋቀር ያለበት ትላልቅ ብሔሮችን መሠረት አድርጎ ነው ሲሉ ሌሎቹ ደግሞ የለም ፌዴራሊዝም በጎሳ ላይ ከተመሠረተ ውጤት አልባ ይሆናልና በልማትና በአስተዳደር አመቺነት ላይ መመሥረት አለበት ይላሉ። እንደኔ ዕይታ ፌዴራሊዝምም ይሁን ሌላ አስተዳደራዊ አወቃቀር የትግልና የኃይል ሚዛን ውጤት ነው። በእጼ ኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት ከሁሉም የኢትዮጵያ ክፍሎች ተለይታ ኤርትራ በፌዴራል አሐድነት እንድትመራ ስምምነት ላይ የተደረሰው በወቅቱ የነበረው ፖለቲካና ዲፕሎማሲ ባሳደሩት ተጽዕኖ ነው። ባይሆንም ለዴሞክራሲም ሆነ ለፌዴራሊዝም ባዕድ የነበረው የንጉሠ ነገሥቱ ፍጹማዊ መንግሥት ይህን ዓይነቱን የአስተዳደር ሥርዓት ባልተቀበለው ነበር። ደርግም፣ ፌዴራሊዝምን ባይሆንም ራስ ገዝና ልዩ ራስ ገዝ አስተዳደርን የተቀበለው ከነበረው ብርቱ የትጥቅ ትግልና የፖለቲካ ሽኩቻ የተነሣ እንደሆነ ቀደም ብዬ ጠቅሼዋለሁ። ኢሕአዴግም ብሔር ብሔረሰቦችን ያማከለ ፌዴራሊዝም ተግባራዊ አደርጋለሁ ያለው በወቅቱ የትጥቅ ትግል ያኪያሂዱ የነበሩትን የብሔር ብሔረሰቦች ኃይሎች ፍላጎት ለማሟላትና በተለይ ነፍጥ አንግተው ይፋለሙ የነበሩትን የትግራይን፣ የኦሮሞን፣ የሶማሊያን፣ የአፋርን፣ የጋምቤላን የቤኒሻንጉልን ወዘተ... ብሔር ብሔረሰቦች ጥያቄ ለማለዘብ ነው።

በኢሕአዴግ የተዋቀረው የፌዴራል ሥርዓት አከላለል ግን ሙሉ በሙሉ የብሔር ብሔረሰቦችን አሰፋፈር የሚያንጸባርቅ አይደለም። ከኦሮሞ፣ አፋርና ሶማሊያ በስተቀር ሌሎች አካባቢዎች የተካለሉት በርካታ ብሔር ብሔረሰቦችን በማሰባሰብ ነው። ለምሳሌ አንድ ወጥ የሚመስለው የትግራይ ክልል፣ ከትግርኛ ተናጋሪው ሕዝብ በተጨማሪ የኢሮብና የኩናማ ብሔረሰቦችን ያካትታል። በተመሳሳይ መልኩ፣ የአማራው ብሔራዊ ክልል ከአማርኛ ተናጋሪው በተጨማሪ የአገው፣ የኦሮሞና የአርጎባ ብሔረሰቦችን ያካትታል። ቤንሻንጉል ከሦስት በላይ ብሔረሰቦችን፣ ጋምቤላ ሦስት ብሔረሰቦችን፣ ሐረሪ ቢያንስ ሦስት ብሔረሰቦችን፣ ደቡብ ደግሞ ከሰባ በላይ ብሔረሰቦችን ያካትታሉ። በመሆኑም የፌዴራል አወቃቀሩ ሙሉ በሙሉ በብሔር ላይ የተመሠረተ ነው ብሎ ለማጠቃለል ባይቻልም ዋናው መሠረቱ አንኳር ብሔሮችን በመዋቅሩ ማሰባሰብ ነው ለማለት ይቻላል። በመሆኑም በአንደኛ ደረጃ ከፍተኛ ቁጥር ያለውን የኦሮሞ ብሔር፣ በሁለተኛ ደረጃ የአማራውን

ብሔር፣ በሦስተኛና በአራተኛ ደረጃ የሶማላኛና የትግርኛ ተናጋሪ ብሔሮችን መሠረት ያደረገ አከላለል ተደርጓል ለማለት ይቻላል።

አሁን ያለው የፌዴራል አከላለል በብሔር ብሔረሰቦች መብትና በነበረው የሥልጣን ጥያቄ ትግል ተመሥርቶ የተኪያሄደ፣ ነገር ግን ወሳኝ የሆኑትን የፌዴራሊዝም መርሆች ያልተከተለ ነው። በኔ ዕይታ አከላለሉ ሙሉ በሙሉ ብሔረሰባዊ ወይም ጂኦግራፊካዊ ባይባልም ወደ ብሔር ብሔረሰብ ያዘነበለ ነው። የዚህ ዓይነቱ አከላለል በኢትዮጵያ ብቻ ሳይሆን በህንድም በስዊዘርላንድም ይታያል፤ የኢትዮጵያ የፌዴራል አከላለል ከሞላ ጎደል ከህንዶች የፌዴራል አከላልጋ ይመሳሰላል። የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ አወቃቀር መሠረታዊ ችግር በብሔር ወይም እንደሚባለው በጎሳ ከመካለሉ የሚነሣ ሳይሆን፣ 1ኛ/ ዴሞክራሲን፣ የሕግ የበላይነትንና የዜጎች ነጻነትን ሳያከብር ሥራ ላይ መዋሉ፣ 2ኛ/ በፌዴራል ክልሎች ያለው የመወሰን ሥልጣን በነዚህ ክልሎች ላለው ሕዝብ የተሰጠ ሳይሆን ለገዢው ፓርቲ አመራር የተሰጠ በመሆኑ ነው። ሕጎች፣ ደንቦችና መመሪያዎች የሚንቀረቅሩት ከገዢው ፓርቲ የበላይ ባለሥልጣናት መሆኑ ትልቅ የፌዴራሊዝም ዝንፈት ነው። በፌዴራል ክልሎች ስም የተዋቀረው የፌዴሬሽን ምክር ቤትም የተቋቋመው በሕዝቡ ምርጫና ውክልና ሳይሆን ገዢው ፓርቲ በሾማቸው ካድሬዎች ስብስብ መሆኑና ሕግ የማውጣት ሥልጣኑ የሌለው የይስሙላ መሆኑ ሌላው ችግር ነው።

በኢትዮጵያ የሚቀጥለው የፖለቲካ ሂደት አንዱ ሥጋትና ተግዳሮት ፌዴራሊዝምን እውን እናደርጋለን የሚሉ ኃይሎች ፍላጎት ከሕዝቡ ፍላጎት ሳይጋጭ እንዲሄድ ማድረጉ ነው። ቀጣዩ የፌዴራል ሥርዓት እንደ ኢሕአዴግ ሥርዓት ከዴሞክራሲ መብት፣ ከዜጎች ነጻነትና ከሕግ የበላይነትጋ ያልተቆራኘ ከሆነ አሁን ያለው ችግር እንዳለ ይቀጥላል። ዋናው መነሣት ያለበት ጉዳይም የሚመሠረተው ፌዴራሊዝም ብሔር ብሔረሰብን ወይስ ጂኦግራፊን መሠረት ያደረገ የሚለው ሳይሆን ከላይ የተጠቀሱትን የዴሞክራሲ መርሆች መሠረት ያደረገ ነው ወይ የሚለው መሆን አለበት። የወደፊቱ ፌዴራል አወቃቀር በጂኦግራፊና በልማት አመቺነት ላይ ተመሥርቶ እስካሁን ያለውን ታሪካዊ ሂደትና የብሔር ብሔረሰቦችን አጠቃላይ መብት ካላገናዘበ ኢሕአዴግ ከፈጠረው የባሰ ትርምስ ሊከሰት ይችላል። በተለይ ዜጎች በተከለለው የፌዴራል ክልል ውስጥ ባለሙሉ መብት ሆነው በልማቱ፣ በፖለቲካው፣ በባህሉና በቋንቋው እድገት ላይ መወሰን ካልቻሉ ፌዴራሊዝም ሕይወት ያልዘራ ቅርጽና መልክ ሆኖ ችግር ፈቺ መሆኑ ቀርቶ ችግር ፈጣሪ ይሆናል። ይህ እንዳይሆንም ኢትዮጵያውያን በነዚህ ጉዳዮች ዙሪያ አበክረው መወያየትና መምከር ይኖርባቸዋል።

5. የዴሞክራሲንና የመቻቻልን እሴቶች ማስፈን

ያለንበት የካያ አንደኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ቢሆንም የምንከተለው ፖለቲካ ግን የአስራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን ሆኗል። ዴሞክራሲ የሚለው ቃል ከጥንት ግሪኮች ቢመነጭም እውነተኛ ዴሞክራሲ የተከሰተው የከበርቴው መደብ ባቆጠቆጠበትና ባደገበት ዘመን መሆኑ አይካድም። ከበርቴው ዴሞክራሲን እንደአገዛዝ ዘይቤ የተቀበለው የዕውቀቱ ዓለም፣ የሸቀጦች ገበያና የፖለቲካው ሥልጣን በውድድር ከተመራ ለእድገት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ይኖረዋል ብሎ ስላመነ ነው። በአገራችን የከበርቴው መደብ ባላቆጠቆጠበትና መሠረት ባልጣለበት ዘመን የነበረው የአገዛዝ ሥርዓት በኃይል ሚዛን ላይ የተመሠረተ ነበር። የአጼ ቴዎድሮስ፣ የአጼ ዮሐንስ፣ የአጼ ምንጊክና በከፊልም የአጼ ኃይለ ሥላሴ አገዛዝ ዴሞክራሲን የተከተለ አልነበረም ብለን ልንወቅሳቸው የማይገባውም የሥልጣናቸው

መሠረት የኃይል ሚዛናቸው እንጂ ለዴሞክራሲያዊ አገዛዝ መሠረት የሚሆን ማኅበራዊ ኃይል ስላልነበረ ነው። እነዚህ ነገሥታት መወቀስ የሚገባቸው በዘመናቸው አገራዊነትን በማጠናከርና በማዳከም በነበራቸው ሚና፣ ከውጭ ጠላቶችና ከኮሎኒያሊስቶች ጋር ያደረጉት ግንኙነት ለአገራችን ከነበረው ፋይዳ፣ የሚገዟቸውን ሕዝቦች በማቀራረብና በማፋጀት ከተጫወቱት ሚና አንጻር ነው።

በአሁኑ ዘመን በብዙ የዓለማችን ክፍሎች ዴሞክራሲ የቤት ዕቃ ወደ መሆን ቢሸጋገርም በአገራችንም ፍጹም ባይሆንም ዴሞክራሲን የሚፈልግና የሚጠይቅ ማኅበራዊ ኃይል ባለበት «ኢትዮጵያ ገና ለዴሞክራሲ አልበቃችም» ብለው የሚከራከሩ አሉ። ኢሕአዴግም የዚህ ሐሳብ አቀንቃኝ ሆኖ የኢትዮጵያ ሕዝብ ለዴሞክራሲ የሚበቃው ከኻያ እና ከሰላሳ ዓመታት በኋላ መካከለኛ ገቢ ወዳላቸው አገሮች ደረጃ ሲደርስ ነው ይላል። የኢሕአዴግ ደጋፊዎችም ይህንን አስተሳሰብ በማስተጋባት የዴሞክራሲ እሴትና የአገዛዝ ዘይቤ እውን ሊሆን የሚችለው የከበርቴው መደብ ሲያድግና ሲደላደል ነው እያሉ ከበርቴው እስኪያቆጠቁ ከበርቴውን ተክተው በኃይል ሊገዙ ተመቻችተዋል። በመሆኑም በኢትዮጵያ ላብ አደሩና ከበርቴው ካቆጠቁቡ ቆይተው ሳለ በአጼ ኃይለ ሥላሴ፣ በኮሎኔል መንግሥቱና በኢሕአዴግ መንግሥታት ለእድገታቸው የሚበጅ ነጻነት በመነፈጋቸው በአግባቡ ሳያድጉ ቀጭጩው ቀርተዋል። አጼ ኃይለ ሥላሴ እንደመሳፍንት መሪነታቸው ለከበርቴው ሥርዓት ማበብ የሚያስፈልገውን ሁለገብ ተሃድሶ (reform) ከማድረግ ተቆጥበው ቆይተዋል። ደርግም ከበርቴውን እንደጠላት ፈርጆ ከመሠረቱ ሊያጠፋው ተንቀሳቅሷል። ኢሕአዴግም የራሱን ጥገኛ ከበርቴ (Crony Capitalist) እስከሚፈጠር ድረስ ያለውን ከበርቴውን አንዴ ኪራይ ሰብሳቢና ጠላት፣ በሌላ ጊዜ ደግሞ ልማታዊና ወዳጅ እያለው ሲያተራምስ ይታያል። የነዚህ ሥርዓቶች የከበርቴውን እድገት መግታት አምባገነንነታቸውንና በሥልጣን የመቆየት ፍላጎታቸውን ያመለክታል። ባለንበት በኻያ አንደኛው ክፍለ ዘመን ዴሞክራሲን ነፍሳ ዘላቂ ልማትና እድገት አረጋግጣለሁ ማለት ዘበት እንደሆነም በአፍሪካና በመካከለኛው ምሥራቅ በቅርቡ የተከሰተው ሁከትና ዐመፅ ያሳያል።

የኢሕአዴግ አፈ ቀላጮች ባልበለጸጉ አገሮች የተሟላ ዴሞክራሲ ማስፈን አይቻልም ሲሉ ይከራከራሉ። እኔም ቀደም ሲል ይህን አስተሳሰባቸውን እጋራው ነበር፤ ሆኖም በምዕራብ አገሮችም ዴሞክራሲ ፍጹማዊ እንዳልሆነ ሳይና አንዳንድ በኛ ደረጃ ያሉ የአፍሪካ አገሮችንም ስመለከት ይህ አስተሳሰብ የተሳሳተ መሆኑን ለመገንዘብ ችያለኹ። ለምሳሌ በጋና፣ በታንዛንያ፣ በናይጄሪያ፣ በሶማሊያና በቅርቡም በዛምብያ የተኪያሄዱት ምርጫዎችና የታየው ሰላማዊ የሥልጣን ሽግግር ባልበለጸጉ አገሮችም አንጻራዊ ዴሞክራሲ እውን ሊሆን እንደሚችል ያመለክታል። በዚህምባብዌና በኬንያም ቢሆን ከኢትዮጵያ የተሻላ ዴሞክራሲ ይስተዋላል። መቋጫው ምን እንደሚሆን በውል ባይታወቅም በዓረብ አገሮች፣ በተለይ በሰሜን አፍሪካ በግብጽ፣ በቱኒዚያና በሊብያ የታየው ለውጥም ባልበለጸጉ አገሮች ያሉ ሕዝቦች ለዴሞክራሲ ያላቸውን ጥም በግልጽ ያሳያል። ከዚህ አኳያ የአፍሪካ መዲናና የነጻነት ተምሳሌት የምትባለው ኢትዮጵያ እጅግ ወደ ኋላ ቀርታለች ለማለት ይቻላል። የአዲስ አበባ ነዋሪዎች በገዥው ፓርቲ እኔን ደግፋችሁ ሰልፍ ውጡ፣ ገንዘብ አዋጡ፣ ትንፋሽ አትበሉ ተብለው በፍርሀት ድባብ ውስጥ ይገኛሉ። እንደልብ ተቃውሟቸውን የሚያስመሰግኑ፣ በመሰላቸው ማኅበርና ፓርቲ የሚደራጁበት፣ ሲያስፈልጋቸው ሰልፍ የሚወጡበት፣ ሁኔታ ፍጹም የማይጨበጥ ሆኖባቸዋል። አዲስ አበባ በፌዴራልና በከተማ ፖሊሶችና በደኅንነት አባላት ተጥለቅልቃ ገዥው ፓርቲ ዜጎችን ነጻነትና ዴሞክራሲን ነፍሳቸው ሰላም በጠመንጃና በቆመጥ የሚረጋገጥባት ከተማ ሆናለች።

ኢሕአዴግ ከዴሞክራሲ አንጻር ከቀደምት ሥርዓቶች እንዳይለይ ከሚያደርጉት በርካታ መስፈርቶች ዋነኛው የሚቃወሙትን ዜጎች እንደጠላት፣ የሚደግፉትን ደግሞ እንደወዳጅ ፈርጆ፣ ወዳጆቹን በጠላቶቹ ላይ የማያቋርጥ ጥቃት እንዲያከራክሩ የሚገፋፋበት አግባብ ነው። ኢሕአዴግ ዜጎች ሁሉ በመንግሥት ዓይን እኩል ናቸው፤ ተደራጅተውም የሚመስላቸውን ፖሊሲ ማራመድ መብታቸው ነው የሚለውን መርሕ ለመቀበል ባለመቻሉ በአገራችን ያሉ የተለያዩ የፖለቲካ አስተሳሰብ አቀንቃኞች እኩል የዜግነትና የፖለቲካ መብት አላቸው፤ ሰብአዊ መብታቸውም ተጠብቋል፤ ለማለት አይቻልም።

ኢሕአዴግ ተወዳድረው ካሸነፉኝ ሥልጣኔን ይነጥቁኛል በሚላቸው ተቃዋሚ ፓርቲዎች ላይ የበለጠ ወከባና ዐፈና ቢያከራክሩም በሌሎች ሥልጣኔን ይሸራረፉባቸዋል በሚላቸው ነጻ የዴሞክራሲ ተቋማት ላይም ጥቃት ያደርሳል። በነዚህ ተቋማት ሠርህ እየገባ ወይም በተለያዩ አግባቦች እንቅስቃሴያቸውን እየገታ ሲያከስማቸውም ታይቷል። ነጻ ጋዜጦች፣ ነጻ የሲቪል ማንበረሰባት፣ ነጻ የአካዳሚክ ማዕከላት እንዳይኖሩም ሠርቷል። በአጼ ኃይለ ሥላሴና በደርግ ጊዜ ከሞላ ጎደል ነጻ ሆነው ይንቀሳቀሱ የነበሩት እንደዕድርንና ዕቁብ ያሉ የማንበረሰብ ተቋማት እንኳን ዛሬ በቀበሌ አመራርና በኢሕአዴግ የቅርብ ቁጥጥር እየተደረገባቸው ነው። በአሁኑ ጊዜ ኢሕአዴግ ሕፃናት ዕውቀት የሚቀስሙባቸውን ትምህርት ቤቶች ሳይቀር በቁጥጥር ሥር ለማዋል እየተንቀሳቀሰ ነው። የትምህርት ጥራትን ለመጠበቅ በሚል ሽፋን ተማሪዎች መረብ (Network) ፈጥረው እንዲደራጁ ተደርጓል። ገና ልብ ያልገዙ የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች በአንድ ለዐምስት አግባብ መደራጀታቸው ኢሕአዴግ የጎልማሳውን ብቻ ሳይሆን ገና የሚወለደውን ሕፃን ጭንቅላት ጭምር ለመቆጣጠር ፍለጎት እንዳለው ያመለክታል። እያንዳንዱ የገጠር ቤተሰብም አንድ ለዐምስት በሚለው ጠርናፊ ተተብትቦ ይገኛል። ይህ ከምርጫ 2002 ዓ.ም. የተወሰደ የአደረጃጀት ልምድ ልጅ ሳይል አዋቂ በአጠቃላይ ምልክተ ሕዝቡን ለመቆጣጠር የተቀየሰ ነው። ኢሕአዴግ በእያንዳንዱ ዘርፍና ንኡስ ዘርፍ ልማታዊ ሠራዊት ለማደራጀት የሚጥረው ተቀናቃኝ ወይም ተፎካካሪ የሥልጣን ማዕከል እንዳይፈጠር ነው። ይህ አባዜ እጅግ የደነገጠና የዴሞክራሲ ሽታ እንኳን እንዲኖር የማይፈልግ ደካማ ሥርዓት በሽታ ነው።

ኢሕአዴግ የዴሞክራሲን ጥያቄ የሚመለከተው የራሱን የሥልጣን ዕድሜ ከማራዘምና ህልውናውን ከመጠበቅ አንጻር እንጂ ከአገሪቱ ዘላቂ ልማትና ብልጽግና አንጻር አይደለም። ዳሩ የሰውን ጭንቅላት መቆጣጠር አዳጋች ነውና፤ ሁኔታዎች የተለወጡ ቀን የሚፈጠረው ችግር ከመንግሥት ዐልፎ ሕዝቡንም አደጋ ላይ የሚጥል ይሆናል። በሶማሊያ፣ በሶቭዬት ኅብረትና በዩጎዝላቭያ የታየው የመበታተን ችግር የመነጨው ገዥዎች ሕዝቡን በአስተዳዳሪዊ መንገድ ለመቆጣጠር ካለመቻላቸው የተነሣ ሳይሆን ከዴሞክራሲ ዕጦትና ከፍጹም አምባገነናዊ አገዛዝ የተነሣ እንደነበር መገንዘቡ ጠቃሚ ነው።

በኢትዮጵያ ዘላቂና አስተማማኝ ሰላም፣ ልማትና ብልጽግና እንዲኖር ዴሞክራሲ እጅግ አስፈላጊ ነው። አንዳንድ የዋሆች፣ የኢትዮጵያን አንድነት በዴሞክራሲ አግባብ ማስጠበቅ አይቻልም፤ ለኢትዮጵያ ዴሞክራሲን መፍቀድ መበታተንንና የእርስ በእርስ ዕልቂትን ያስከትላል ይላሉ። ይህን ዓይነት አስተሳሰብ ያላቸው ሰዎች በአምባገነኖች ሥር የወደቀቸው ኢትዮጵያ በድርቅ የረገፋባት በሚልዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎቿ የዕልፈት ምክንያት ከዴሞክራሲ ዕጦትጋ እንደሚያያዝ ያልተገነዘቡ ናቸው። ያም ሆነ ይህ በአገራችን ባልተሞከረው ሥርዓት ተንተርሶ ዴሞክራሲ ለዕልቂትና ለመበታተን ስለሚዳርግ ከማናውቀው መልክ የምናውቀው ሰይጣን ይሻለናል ማለት ሕዝቡ በአምባገነኖች ሥር እንዲኖር መጋበዝ ነው። ከእንግዲህ ኢትዮጵያ ከዴሞክራሲ ሥርዓት ውጭ ሌላ ሥርዓት መመኘት እንደሌለባትና ዴሞክራሲ ማለት እርስ በእርስ መተላለቅና መጠፋፋት እንዳልሆነ

ዜጎቿ መገንዘብ አለባቸው። እንዲያውም የዴሞክራሲ ቁምነገር መግባባት፣ መቻቻልና ሰጥቶ መቀበል እንጂ መጠፋፋት አይደለም። በሐሳብ የተለዩትን በጸጋ ተቀብሎ ሕዝብ እንዲፈርድ ዝግጁ መሆን የዴሞክራሲ መሠረት ነው። በሐሳብ የተለዩትን በጠላትነት እየፈረጁ ማውገዝ ማዋከብና ለማጥፋት ጥረት ማድረግ የአምባገነኖች ባሕርይ ነው።

አሁንም በኢትዮጵያ ፖለቲከኞች አካባቢ የጠፋው ከሚከተሉት ርዕዮተ ዓለምና የፖለቲካ አቅጣጫ ወጣ ብለው ትክክል መሆናችንና አለመሆናችንን ሕዝብ ይፍረደው የሚለውን አስተሳሰብ ማዳበር ነው። የኢትዮጵያ ፖለቲከኞች በሥልጣን ያለውን ሥርዓት ለመተካት ከማሰባቸው በፊት ከቆየው የእርስ በእርስ ሽኩቻና መጠፋፋት ራሳቸውን ነጻ አድርገው ቢቻቻሉና ቢደማመጡ የተሻለ ነገር ይዘው ኢሕአዴግን ለመርታት በቻሉ ነበር። ፓርቲዎች በርእዮተ ዓለምና በፖለቲካ አቋሞቻቸው የግድ አንድ ሊሆኑ አይችሉም። ይህ ሊሆን ቢችል ኖሮ በተለያዩ ፓርቲዎች ሥር ባልተደራጁ ነበር። በመሆኑም የሚመረጠው የፖለቲካ ልዩነቶችን ተቀብሎ እየተከራከሩ ተቻችሎ መጓዝ ነው።

6. ማኅበረ ኢኮኖሚያዊ ፍትሕ የተረጋገጠባት አገር መገንባት

ህወሓት/ኢሕአዴግ የትጥቅ ትግል በሚያኪያሂድበት ወቅትና ከዚያም በኋላ በነደፋቸው መርሐ ግብሮች ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ ፍትሕን አረጋግጣለሁ ይል ነበር። ከሚከተለው ግራ ዘመም ርዕዮተ ዓለምና ፖለቲካ ተነሥቶም ተጨቁነዋል፤ ተመዝብረዋል፤ የሚላቸውን የኅብረተሰብ ክፍሎች፣ በተለይ ሳብ አደሩንና አርሶ አደሩን፣ በሚፈጠረው ኢኮኖሚ ከፍተኛ ተጠቃሚዎች እንደሚሆኑ የሚያመለክቱ መፈክሮችን ያሰማ ነበር። የልማት ዓላማውን በመዘርዘርም ሕዝቡ የተመጣጠነ ገቢ እንደሚኖረው፣ ጥራታቸውን የጠበቁ የፍጆታ ዕቃዎች፣ ትምህርትና የጤና አገልግሎት እንደሚቀርቡለት፣ ብቃት ያለው መሠረተ ልማትን እንደሚያስፋፋ በተለያዩ አጋጣሚዎች ይገልጽ ነበር።

ኢሕአዴግ ከፍ ብለው የተጠቀሱትን ዓላማዎች ተግባር ላይ አውላለሁ ብሎ ቃል ቢገባም የተመኘውን ኹሉ ተግባራዊ ለማድረግ አልተቻለውም። በሚልዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎችም ዛሬም ከድኽነትና ከረሀብ አረንቋ አልተላቀቁም። የኢሕአዴግ መንግሥት ራሱ በሚያዘጋጀው ዘገባ የድርብ አኃዝ እድገትን አስመዝግቧል። ቢልም አይ ኤም ኤፍ በነሐሴ 2013 ዓ.ም. ባወጣው ሪፖርት እ.አ.አ. በ2012/3 የኢትዮጵያ የኢኮኖሚ እድገት 7 ከመቶ ሲሆን ከ2013 እስከ 2014/5 ደግሞ ግፋ ቢል 7.5 በመቶ እድገት ይሆናል ብሎ ይገምታል።¹ ለዚህ እድገት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደረገውም አምራች ኢንዱስትሪው ሳይሆን በዋናነት በመንግሥት እየተከናወነ ያለው የትምህርት፣ የጤና፣ የኤሌክትሪክ ኃይል፣ የቴሌኮሙኒኬሽንና የመንገዶች መሠረተ ልማት ግንባታን ያካተተው የአገልግሎት ዘርፉ ነው።

በአገራችን ከፍተኛ የእድገት እምርታ ተመዝግቧል በተባለበት በአሁኑ ጊዜ፣ ኢትዮጵያ በዓለማችን ካሉ አገሮች በዝቅተኛው የልማት ደረጃ እንደምትገኝ እ.አ.አ. በ2013 ዓ.ም. የወጣው የተባበሩት መንግሥታት የልማት ፕሮግራም (UNDP) ዘገባ ያመለክታል። በዚህ ዘገባ በተቀመጠው የሰብአዊ ልማት አመልካች (Human Development Index - HDI) መስፈርት ኢትዮጵያ እጅግ ያልለሙ ከሚባሉ አገሮች ተርታ የተሰለፈች ሲሆን ደረጃዋም ከ186 አገሮች 173ኛ ነው። በዚህ ዘገባ እ.አ.አ. ከ2002 እስከ 2011 ዓ.ም. ከኢትዮጵያ ሕዝብ በአማካኝ 39 ከመቶው ከድኽነት ወለል በታች /በቀን 1.25 ዶላር በታች ያገኛል/

¹ IMF. 2013 The Federal Democratic Republic of Ethiopia. Staff Report for the 2013 Article IV Consultation. IMF Country Report No. 13/308. August 29, 2013

ተብሎ ሲገመት ሁሉን ዐቀፍ ድኸነትን (*Multi-dimensional Poverty*) የሚለውን ትምህርትን፣ ጤናና የኑሮ ደረጃን ታላቢ የሚያደርገውን አመልካች ስናየው ደግሞ እ.አ.አ. በ2011 ዓ.ም. ከኢትዮጵያ ሕዝብ 87 ከመቶው ድኸነት ውስጥ ይገኛል ተብሎ ተገምቷል።²

በአገራችን፣ የሕዝቡን በተለይም የዝቅተኛውንና የመካከለኛውን የኅብረተሰብ ክፍል ኑሮ ከሚያቀጭጩት የኢኮኖሚ ክስተቶች አንዱ የዋጋ ግሽበት ነው። ባለፉት ዓመታት በኢትዮጵያ የተከሰተው የዋጋ ግሽበት በተለይ ድኻሙን የኅብረተሰብ ክፍል እጅግ እንደጎዳው አያጠራጥርም። ክስተቱ ከፍተኛ ጠርዝ ላይ በደረሰበት እ.አ.አ. በሐምሌ 2011 ዓ.ም. 40 ከመቶ³ እንዲያውም እንደአንዳንዶቹ ግምት እስከ ኅምሳ ከመቶ ደርሶ፤ በ2012 የመጀመሪያው ሩብ ዓመት ላይ በተወሰነ ደረጃ ዝቅ ብሎ 32.5 ከመቶ ሆኖ ነበር ይባላል።⁴ ግሽበቱ ከፍተኛ ደረጃ ላይ በደረሰበት ወቅት ነጋዴዎችን ከመቆጣጠር ጀምሮ ዋጋ እስከመተመን የሚደርሱ እርምጃዎች ቢወሰዱም የዋጋ ግሽበቱ ትርጉም ባለው ደረጃ ሊቀንስ አልቻለም። ችግሩን ለመፍታት ከዓለም ዐቀፍ ተቋማትና ከምሁራን ይሰጡ የነበሩትን የገንዘብና የበጀት ፖሊሲ ማስተካከያ እርምጃዎችም በፍጥነት ባለመተግበራቸውም የተከሰተው ችግር ተባብሶ ሳንካው እስከ ዛሬ አልሻረም፤ በተነጻጸሪ ድኸነቱንም ከፍ አድርጎታል። በመጨረሻም የተለያዩ እርምጃዎች ተወስደው ግሽበቱ ወደ 8 ከመቶ⁵ ወርዷል ቢባልም በየቀኑ የሚታየው የዋጋ ንረት ግን ይህን እውነታ አያመለክትም።

በአገራችን የዝቅተኛው ኅብረተሰብ ክፍል በተለይም የጡረተኞች፣ የሥራ ዐጠች፣ የመሬት አልባ ገበሬዎች፣ የትዳር አልባ ሴቶች፣ በድርቅ በሚጠቁ አካባቢዎች የሚኖሩ አርብቶና አርሶ አደሮች፣ የፋብሪካ ሠራተኞች ኑሮ ዛሬም በኢሕአዴግ ፈጣን የእድገት ዘመን እጅግ ጎስቋላ ነው። በተባበሩት መንግሥታት የልማት ፕሮግራም የ2013 ዓ.ም. ዘገባ በተሰላው ሠላሳ ሦስት ከመቶ የተመጡ አማካይ የድኸነት አመለካከቶችን መሠረት ባደረገው መመዘኛ በዓለም ከፍተኛ የድኸነት ጥልቀት ያላቸው አገሮች ኢትዮጵያና ሞዛምቢክ ናቸው። ከ2007 ዓ.ም. እስከ 2011 ዓ.ም. የሁለቱም የድኸነት ጥልቀት 65 ከመቶ ነበር።⁶ በዚህ ስሌት፣ በአገራችን በከፋ የድኸነት ደረጃ የሚኖሩ ዜጎች በሚልዮኖች የሚቆጠሩ ናቸው።

በአገራችን እያቆጠቆጠ ባለው ከበርቴና በተራው ዜጋ ያለው የሀብት ልዩነትም እጅግ እየሰፋ እንደሆነ የሚያሳዩ ማስረጃዎችም ብቅ እያሉ ነው። «ዘ ጋርድያን»⁷ የተባለው ዕውቅ የእንግሊዝ ጋዜጣ «ኢትዮጵያ የአፍሪካ አንበሳ ተባለች» በሚል ርእስ ባወጣው ዘገባ ኢትዮጵያ ሚልዮኖችን በመፍጠር ከአፍሪካ አነደኛዋ አገር ሆና እ.አ.አ. በ2007 ዓ.ም. አንድ ሺሕ ሦስት መቶ ሚልዮኖች ሲኖሯት እ.አ.አ. በ2013 ዓ.ም. ደግሞ ሁለት ሺሕ ሰባት መቶ ሚሊዮኖች አፍርታለች። ዘገባው የሚልዮኖቹን መብዛት ከኢኮኖሚ እድገታችንን አያይዞት የሚልዮኖቹ ቁጥር እዚህ ግባ ከማይባለው የመካከለኛው ከበርቴ ክፍል እጅግ በበለጠ ሁኔታ እያደገ እንደሆነና የሚልዮኖቹ ንዋይ ለመካከለኛው ኢትዮጵያዊ እንዳልተረፈ ያመለክታል። በሌላ በኩል መንግሥት ራሱ ባመነበት ዘገባ በኢትዮጵያ በአሁኑ ጊዜ በዕለት ደራሽ የምግብ እርዳታ እየተጠሩ የሚኖሩ ከ2.7 ሚልዮን በላይ ወገኖች አሉ። ይህ አጋዝ ሴፍቲኔት በሚባለው መርሐ ግብር የተካተቱትን

² UNDP 2013. *Human Development Report*, pp. 26-27

³ IMF Report, op.cit., p. 6

⁴ www.tradingeconomics.com

⁵ Central Statistical Agency (CSA). 2012 *Report*

⁶ UNDP 2013, op. cit., p.27

⁷ Smith, D. 2013. "Ethiopia hailed as 'African lion' with fastest creation of millionaires." *The Guardian* 04/12/2013

በሚልዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎችን አያካትትም። እነዚህ ሲካተቱ በዕለት ደራሽ የሚኖረው የሕዝብ ብዛት ይበልጥ ይጨምራል።

የሕዝቡን ኑሮ እጅግ እየጎዱ ካሉት ክስተቶች ሌላው ሥራ ዐጥነት ነው። በኢትዮጵያ ያለውን የሥራ ዐጥ ቁጥር ሊያሳውቅ የሚችል ሐቀኛ መዋቅራዊ ሥርዓት ባይኖርም መንግሥት ባቀረበውና የዓለም ገንዘብ ድርጅት ባጸደቀው ዘገባ መሠረት በአገራችን በአሁኑ ወቅት ሥራ ዐጥ 17.5 ከመቶ ሆኗል።⁸ ይህ ቁጥር ቀላል ባይሆንም በገጠር ያለውን ሥራ ዐጥና ከፊል ሥራ ዐጥ እንዲሁም በርካታ መሬት አልባ ወጣቶችንና ጎልማሶችን አይጨምርም። እንደተባበሩት መንግሥታት የልማት ፕሮግራም ሪፖርት⁹ እ.አ.አ. ከ2005 እስከ 2011 የነበረው የወጣቶች ሥራ ዐጥነት ብቻ 29.4 ከመቶ ይደርሳል። ይህ አጋዝ በገጠር መሬት ከማነሱ የተነሣ ኑሮውን በአግባቡ መምራት አቅቶት ወቅታዊ ሥራዎችን ለማግኘት ወደ ከተማና ወደ ጎረቤት አገሮች የሚሰደደውን የወጣት ሥራ ዐጥ ክፍል ስሌት ውስጥ ያስገባው አይመስልም።

በአሁኑ ጊዜ ከመሬት መፈናቀል የኢትዮጵያን አርሶና አርብቶ አደሮችን ሥጋት ላይ ጥሏል። የኢሕአዴግ መንግሥት እድገት ለማስመዝገብ ከነደፋቸው ዕቅዶች አንዱ ሰፊ መሬት ለውጭ፣ በተወሰነ ደረጃም ለአገር ውስጥ፣ ባለሀብቶች ሰጥቶ ዘመናዊ እርሻዎችን ማቋቋምን ነው። በዕቅዱ መሠረት 5 ሚሊዮን ሂክታር መሬት «ለአልሚዎች (commercial investors)» ይሰጣል ተብሏል።¹⁰ ይህ የመሬይ ስፋት ከምዕራብ አውሮፓዊ ከታላቋ ብሪታንያ¹¹ ይመጣጠናል። ይህ «ለልማት» ይውላል የተባለው መሬት በአብዛኛው በጋምቤላና በቤኒሻንጉል የሚገኝ ቢሆንም በአሮሚያ፣ በአማራ፣ በደቡብ፣ በአፋርና በሌሎች ክልሎችም «ለልማቱ» የሚውል መሬት ተቀይሏል። ኢሕአዴግ ለአልሚዎች የሚሰጠው መሬት ጥቅም ላይ ያልዋለና ሰው ያልሰፈረበት ነው ቢልም በብዙዎቹ ለኢንቪስተር በተከለሉ አካባቢዎች ሕዝቡ «በፍላጎቱ» እየተፈናቀለ ለወደፊት መሠረተ ልማት ይቀርብልኛል ወደተባለበት አካባቢ ለመጤድ እየተገደደ እንደሆነ የሚያሳዩ ማስረጃዎች አሉ። ለአብነት መንግሥት በጋምቤላ ሁለት መቶ ሺሕ ቤተሰቦችን አፈናቅሎ በሦስት መቶ ሰማንያ ስምንት ያህል ሰፈራ ጣቢያዎች ሊያሰፍራቸው ዕቅድ እንዳለው ተኩራርቶ ይናገራል።¹² ሰፋሪዎቹም ከመሬታቸውና ከቀዬያቸው በጉልበት ተፈናቅለው ለተመጽዋችነት፣ ለርካሽ ጉልበት ምዝብራና ለከፋ ሕይወት እየተዳረጉ እንደሆነም የሰብአዊ መብት ተሟጓዾች ይመሰክራሉ።

ይህ ዜጎችን እያፈናቀለ መሬትን ለባለሀብቶች የመቸብቸብና የመዝረፍ፣ በእንግሊዘኛው «ላንድ ግራብ - land grab» የሚሉት፣ ክስተት በቅርቡ የህንድ፣ የቻይናና የሳውዲ ሃረብያ ኩባንያዎችን አሰማርቶ በዜጎችና በየአካባቢው ሥነ-ምግባር ችግር እያስከተለ እንደሆነም በተደጋጋሚ እየተዘገበ ነው። ባልተጨበጠና ባልተጤነ የልማት ተስፋ ዜጎችን ከመሬታቸውና ከቀያቸው የማፈናቀሉ ተግባር በገጠር ብቻ ሳይሆን በከተሞችም እየተስፋፋ ነው። በከተሞች መስፋፋትና መልሶ ማልማት ሰበብ የሚፈናቀሉት ወገኖች ቁጥርም ተበራክቷል። ከተሞች መስፋፋትና መልሶ መገንባት ቢኖርባቸውም ይህ መደረግ ያላበት ነባር ባለመሬቶችን በመንቀልና በማደኸየት አይደለም። መንግሥት በከተማም ይሁን በገጠር ከመሬታቸውና ከቀያቸው የሚፈናቀሉትን ወገኖች የኑሮ ዋስትና ማስጠበቅ አለበት። ለዚህም ተመጣጣኝ ካሳ የመክፈል፣ ክህሎት የሚያገኙበትን መንገድ መቀየስና በሚገባ እንዲቋቋሙ የማድረግ ግዴታ አለበት። ይህ ሳይሆን፣ ኢሕአዴግ መሬት የመንግሥት

⁸ Central Statistical Agency (CSA). 2012 report
⁹ UNDP 2013, op.cit., Table 9. Social Integration, p.177
¹⁰ <http://intercontinentalcry.org/> IC Magazine. Article by Nyikaw Ochalla. October 17, 2013.
¹¹ <http://www.aljazeera.com/programs/peoplesandpower2014/Ethiopia-land-sale>. Aljazeera English. January 30, 2014
¹² <http://intercontinentalcry.org/> IC Magazine. Article by Curtis Kline. September 12, 2013.

ስለሆነ እንዳሻች አዝቦታለች ብሎ በሺዎች የሚቆጠሩ ወገኖችን እያፈናቀለ ለባሰ ድኸነትና ችግር እየዳረጋቸው ነው። በተለይ ነባር ይዞታን ወደ ሊዝ አዛውራሌ ብሎ ያወጣው አዋጅ ብዙ ዜጎችን የሚነቅልና የሚያደክይ ነው። በዚህ የገጠርና የከተማ ነዋሪዎችን ከመሬታቸው የማፈናቀል ዘመቻ እየበለጸጉ ያሉት ባለሥልጣኖችና ተባባሪዎቻቸው እንደመሆናቸው የገዢው ፓርቲ የመሬት ፖሊሲ ድካሙን እየነቀለ ጥቂቶችን የሚያበለጽግ ነው ሊባል ይቻላል።

በሌላ በኩል በአለንበት ዘመን የሰው ልጅ ሀብት ሊያገኝና ከድኸነት አረንቋ ሊወጣ የሚችልበት አንዱ መንገድ ጥራትና ብቃት ያለው ትምህርት በማግኘት ነው። የተባበሩት መንግሥታትና ሌሎች ዓለም ዐቀፍ ድርጅቶች በነደፉት መርሐ ግብር መሠረት ባልለሙም አገሮች ትምህርት በፍጥነት እየተስፋፋ ነው። ብዙ ድካ አገሮች የሚሌኒየሙን የትምህርት ግብ መሠረት በማድረግ እ.አ.አ. በ2015 ዓ.ም. ለትምህርት የደረሱ ሕፃናት በሙሉ ትምህርት እንዲያገኙ ተስማምተዋል። ኢትዮጵያም ይህን ለማሳካት ከመስማማቷ ባሻገር መርሐ ግብሩን ያሳካሉ ተብለው ከሚገመቱት አገሮች አንዷ ነች። ሆኖም የመርሐ ግብሩ ዋና ዓላማ ልጆችን ወደ ትምህርት ቤት በገፍ መውሰድ ብቻ ሳይሆን ልጆች የሚፈለገውን ዕውቀትና ክህሎት አግኝተው በራሳቸው የሚተማሙ ብቃት ያላቸው ዜጎች እንዲሆኑም ነው። የሚሰጠው ትምህርት ይህን ግብ የሚያሳካ ካልሆነ ከጥቅሙ ጉዳቱ በልጠ ለዓመታት በቤተሰብና በኅብረተሰብ የተደረገው ወጪና ጥረት መና ቀርቶ እንደምናየው ሥራ ዐጠችና ቦዘኔዎች ይበረክታሉ።

በኢትዮጵያ ትምህርት የዜጎችና የኅብረተሰቡ እድገትና ምንጭ ከመሆን ይልቅ ሥጋት ሲያሳድር የሚታየው በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ልጆች ወደ ትምህርት እየተላኩ ባሉበት ሁኔታ ነው። የትምህርት ጥራት ዝቅ ለማለቱ በርካታ ችግሮች ሊጠቀሱ ቢችሉም ዋነኛው ችግር የትምህርት ተቋማት እንደ ፖለቲካ ማሠልጠኛ መወሰዳቸው ነው። ትምህርት ቤት ተማሪዎች ብቃታቸውንና ዕውቀታቸውን የሚያሳለብቱበት መሆኑ ቀርቶ የገዢው ፓርቲ ፖለቲካ አመለካከት ማስፋፊያ እየሆነ ነው። ለዚህ ሲባልም የትምህርት ክፍል መሪው፣ አስተማሪው፣ የትምህርት ቤት አስተዳዳሪውና ዳይሬክተሩ የገዢው ፓርቲ አባል እንዲሆኑ እየተደረገ ነው። ከመጀመሪያ እስከ ከፍተኛ ደረጃ ያሉ ተማሪዎችም በድርጅት አባልነት እንዲታቀፉ ጫና እየተደረገ አንድ ለዐምስት የሚለው የገዢው ፓርቲ አደረጃጀት እስከ መጀመሪያ ደረጃ ተማሪዎች ዘልቋል። የፖለቲካ ድርጅት አባልነት ሙያን ተክቶ መመዘኛ በሆነበት በሙያው የሚተማመን ዜጋ ቦታ የለውም። ለቅጥሩ፣ ለእድገቱና ለጥቅማ ጥቅሙ ማግኛ መሠረት የሚሆነው እንደምንም ብሎ የኢሕአዴግ አባል መሆን ነው።

በአገራችን ሌላው የፍትሕ መለኪያ ሊሆን የሚችለው የጤና አገልግሎት ነው። በዚህ ረገድም ትኩረት የተሰጠው የሚሌንዩም ግቦች የሚባሉትን በጤና ዘርፉ በበለጠ መከላከል ላይ የሚያተኩሩትን ማሳካት ላይ ነው። ይህ ሆኖም የዜጎች የጤና ችግር ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተወሳሰበ በመሄድ ላይ ይገኛል፤ ተላላፊ የሚባሉት በቀላሉ የሚወገዱ በሽታዎችም ከበድ ባሉ በካንሰር፣ በልብ፣ በሰኳር፣ በኩላሊት፣ ወዘተ... በሽታዎች እየተተኩ በመሄድ ላይ ናቸው። እነዚህ በሽታዎች፣ በተለይ በከተሞች፣ ገዳይነታቸው እየጨመረ ይገኛል፤ ደካው የኅብረተሰብ ክፍል ቀርቶ መካከለኛ ገቢ ያለውም ለእነዚህ በሽታዎች መታከሚያ የሚያስፈልገው ወጪ ከዐቅሙ በላይ ሆኖበታል። እነዚህን በሽታዎች ለማከም ትኩረት ስላልተደረገም ገንዘብ ያላቸው ብቻ ውጭ አገር ሄደው ሲታከሙ ዐቅም የሌላቸው ደግሞ በየጎዳናው እርዳታ ሲጠይቁና ለሞት ሲዳረጉ ይታያሉ።

በኢትዮጵያ ፍትሐዊ የሀብት ክፍፍል እንዳይኖር ማነቆ ከሆኑት አንዱ ምክንያት በፍጥነት እየተስፋፋ በመሄድ ላይ ያለው ሙስና ነው። ሙስና አግባብ ባልሆነ መንገድ የአንድን አገር የጋራ ሀብት በጥቂቶች እጅ እንዲከማች ሲያደርግ በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ዜጎች የከፋ ኑሮ

እንዲገፉ የሚያደርግ መጥፎ በሽታ ነው። ቀደም ሲል እንደገለጽኩት በከፍተኛ መፈክር ታጅቦ የታወጀው የፀረ ሙስና ዘመቻ ዓይን ያወጡ ሙስኞችን ሊፈጥር ችሏል። በየዓመቱ ሙስናን እየተዋጋን ነው፤ ሙስናን ከምንጩ እናደርቃለን፤ ቢባልም ለሙስኞች የተመቻቸ ሁኔታ ተፈጥሯል። ትራንስፓረንሲ ኢንተርናሽናል የተባለው ተቋም ባኪያሄደው 175 አገሮችን ባካተተ ጥናት ኢትዮጵያ 111ኛ¹³ ለመሆን በቅታለች። ሙስኞች በአንድ በኩል ከዜጎች የዘረፉትን ሀብት በተለያየ አግባብ በአገር ውስጥ ሲያጠፉና ሲያሰማሩ የተወሰነውን ደግሞ ከአገር ውጭ እያሸሹ ይገኛሉ። ግሎባል ፋይናንሻል ኢንቴግሪቲ የተባለው ከተለያዩ ልገሮች ወደ ውጭ የሚሸሸውን ገንዘብ የሚያጠና ተቋም እ.አ.አ. በ2012 ዓ.ም. ባወጣው ጥናት በዐምስት ዓመታት ብቻ ከአገራችን ወደ ውጭ የሸሸው የገንዘብ መጠን 11 ቢልዮን ዶላር ደርሷል¹⁴። ይኸ በዛሬው ምንዛሪ በኢትዮጵያ ብር ሲሰላ ደግሞ 220 ቢልዮን ብር ገደማ መሆኑ ነው። በግሎባል ፋይናንሻል ኢንቴግሪቲ ዘገባ መሠረት የኢትዮጵያ ሀብት በገፍ ከሚሸሽባቸው አገሮች መካከል ዱባይ፣ ስዊዘርላንድ፣ አሜሪካና ቻይና ይገኙባቸዋል።

ትራንስፓረንሲ ኢንተርናሽናል ሙስና በከፍተኛ ደረጃ ሥር እንዲሰድ ምክንያት ይሆናሉ ከሚላቸው ጥቂቶቹ፣ የፕሬስ ነጻነት መሸራረፍ፣ የተቃዋሚዎች መዳከም፣ የባለሥልጣኖች ለረጅም ጊዜ በሥልጣን መቆየትና በአጭር ጊዜ ውስጥ ግልጽ ባልሆነ መንገድ ቅጥ የሌለው ሀብት ማከማቸት ተዘርዝረዋል። እነዚህ ምክንያቶች በሙሉ በአገራችን ይታያሉ። የሙስና መስፋፋት ሕዝቡ በመንግሥት ላይ ያለውን እምነት እየሸረሸረው ነው። ለምሳሌ የተባበሩት መንግሥታት የልማት ፕሮግራም እ.አ.አ. 2013 ባዘጋጀው ሪፖርት¹⁵ በመንግሥት ላይ እምነት አላችኹ ወይ ተብሎ ለተጠየቀው ጥያቄ ከኢትዮጵያ ዜጎች አምነ ብለው የመለሱት ሠላሳ ሁለት ከመቶዎቹ ብቻ ነበሩ። ይኸም ወደ ሰባ ከመቶ የሚጠጉቱ በመንግሥት እምነት እንዳልነበራቸው ያመለክታል።

ኢትዮጵያ በተለይ በመሠረተ ልማቱ ረገድ እጅግ ጓላ ቀርታለች። እንደተባበሩት መንግሥታት የልማት ፕሮግራም ሪፖርት¹⁶ እ.አ.አ. በ2009 ዓ.ም. በኢትዮጵያ ኤሌክትሪክ የማይጠቀመው የኅብረተሰብ ክፍል ከጠቅላላው ሕዝብ ከመቶ አስራ ሦስቱ ብቻ ነበር። በዚሁ ዓመት በኤርትራ ከሕዝቡ ሠላሳ ሁለት ከመቶው በሱዳን አርባ ሰባት ከመቶው በኤሌክትሪክ ይጠቀም ነበር። ወደ 90 ሚልዮን ለተጠጋው የኢትዮጵያ ሕዝብ ጠቅላላ የኃይል አቅርቦቱ 2 ሺሕ ሜጋ ዋት ገደማ ነው። በሕዝብ ብዛቷ ከኢትዮጵያ በተወሰነ ዝቅ ያለችው ግብጽ ግን ከ27 ሺሕ ሜጋዋት በላይ የኤሌክትሪክ ኃይል አላት። በኢትዮጵያ ካለው ኃይል አብዛኛው ለኢንዱስትሪና ለአገልግሎት የሚውል ሲሆን በኻያ አንደኛው ክፍለ ዘመን አብዛኛው ኢትዮጵያዊ በድቅድቅ ጨለማ ተውጦ ይገኛል። በአሁኑ ጊዜ አድማሳዊ የኃይል አቅርቦት በሚለው መርሐ ግብር ለመላ አገሪቱ ኤሌክትሪክ ለማድረስ ቢሞክርም ያለው የኃይል አቅርቦት ዝቅተኛ በመሆኑ ጭራሽ ፈቅ ሊባል አልተቻለም። ይህ በመሆኑ ለወደፊቱ ከማዕከል ወደ ወረዳ፣ ከወረዳ ወደ ቀበሌ፣ ከቀበሌ ወደ ጎጥ፣ ከጎጥ ወደ እያንዳንዱ ቤት የሚደርስ የኃይል አቅርቦት የአገሪቱ ግብ መሆን አለበት።

በአሁኑ ጊዜ በዓለማችን የመገናኛና የመረጃ ቴክኖሎጂ ወደ እያንዳንዱ ዜጋ የማድረስም ተግባር ቀላል እየሆነ ነው። የዜጎች መገናኛና መረጃ የመጠቀም ደረጃ የአገሮችን የኢኮኖሚና የማኅበራዊ እድገት መመዘኛም እየሆነ ነው። በተለይ ጥራቱን የጠበቀ የመገናኛ ቴክኖሎጂ ባለቤት መሆን የአንድ አገር ሥልጣኔ አመልካችም ነው። በዚህ ረገድ ኢትዮጵያ እጅግ ጓላ ከቀሩት አገሮች ተርታ ተመድባ ትገኛለች። የተባበሩት መንግሥታት ዓለም ዐቀፍ የቴሌኮሙኒኬሽን ዩንየን ባወጣው የአገሮች የመረጃና የመገናኛ ልማት አመልካች

¹³ Transparency International . 2013. *Corruption Perceptions Index*
¹⁴ ሪፖርተር፣ ታኅሣሥ 27 ቀን 2006 ዓ.ም.፣ ገጽ 34-35
¹⁵ UNDP 2013 op. cit., p. 177
¹⁶ ibid., Table 12. *Innovation and Technology*, p.188

መሠረት ኢትዮጵያ ከተጠኑት 157 አገሮች ውስጥ 151ኛ ደረጃ ላይ ትገኛለች¹⁷። ይህም ኢትዮጵያ ያለችበትን ዝቅተኛ የመገናኛና የመረጃ ቴክኖሎጂ ደረጃ በግልጽ ያሳያል። በዚህ መስክም ወደ ዘመናዊው ዓለም የምንሸጋገርበት ዘዴ መፈጠር አለበት።

በአጠቃላይ በአገራችን ሰፍኖ ያለው ኢ-ፍትሐዊ ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ ተወግዶ በዜጎች መካከል የተመጣጠነ የኑሮ ደረጃ የሚፈጠርበት፣ እንዱ ደልቶት ሌላው እጅግ ተበሳቁሎ የማይኖርበት፣ ለሰው ልጆች እድገት አስፈላጊ የሆኑ ትምህርት፣ ጤናና መሠረተ ልማት የመሳሰሉ አገልግሎቶች ጥራታቸውን ጠብቀው ለሁሉም የሚዳረሱበት ሁኔታ እንዲኖር ያስፈልጋል። ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ፍትሕ የማያረጋግጥ እድገት ዘለቄታ እንደማይኖረው ሁሉ ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ ፍትሕ ሲረጋገጥ የዜጎች ሁለንተናዊ ኑሮ ከመሻሻሉ ባሻገር ዘላቂ ሰላምና መረጋጋትም ይኖራል። በኔ ሕይወት ሊሳካ ባይችልም ለኢትዮጵያ ያለኝ ሕልም ይኸው ነው።

¹⁷ Yoseph Mekonnen. 2013. Ethiopia – Poor Quality Pricey - Ethiopia's ICT Sector Slated by UN Report. International Telecommunication Union, Sheraton Addis, November 6, 2013. *Addis Fortune Vol.14, No. 706, Sunday, November 10, 2013.*

ዋቢ የተደረጉ የአማርኛና የትግርኛ ጽሑፎች

የአማርኛና የትግርኛ መጻሕፍት

አክሊሉ ሀበትወልድ /ጸሐፊ ትእዛዝ/፤ መስከረም 10 ቀን 1967 ዓ.ም. ለመርማሪ ኮሚሽን ሥርዓታዊ መግለጫ፤ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሬስ፤ 2003 ዓ.ም

አስማማው ኃይሉ፤ ኢሕአሠ /የኢትዮጵያ ሕዝባዊ አብዮታዊ ሠራዊት/ ከ1964 እስከ 1970 ዓ.ም፤ ቅጽ አንድ፤ 2003 ዓ.ም

አስፋው በላይ፤ ዝክረ አባ ደብልቅ በላይ ወለደዬ /ፊታውራሪ/፤ 1999 ዓ.ም.

እያሱ መንገሻ /ኮ/ል/፤ መለስ ዜናዊ እና የሀውሐት የትግል ጉዞ ፤ ቅጽ 1፤ መጋቢት 2002 ዓ.ም.፤ አዲስ አበባ

በላይ ግደይ፤ ኢትዮጵያ አገሬና ትዝታዬ፤ 1990 ዓ.ም.፤ አዲስ አበባ፤ ንግድ ማተሚያ ቤት በረከት ስምዖን፤ የሁለት ምርጫዎች ወግ - ናዳን የገታ አገራዊ ፋጫ፤ 2003 ዓ.ም.

ብርሃኑ ተሾመ ከማል፤ ኢማም አሕመድ ኢብራሂም /አሕመድ ግራኝ/ ሚያዝያ 2000፤ አዲስ አበባ

ገብረ ጻድቅ ደገፋ፤ ናይል - ታሪካዊ ሕጋዊና ልማታዊ ገጽታዎች፤ ለ21ኛው ክፍለ ዘመን ማስጠነቀቂያ፤ በእንግሊዝኛ፤ Nile Historical, Legal and Developmental Perspectives በሚለው እ.አ.አ. በ2003 ዓ.ም. በወርቁ ሽፈራው ከተጻፈው ወደ አማርኛ የተተረጎመ፤ ቪክቶርያ፤ ካናዳ፤ 2005 ዓ.ም.

ግርማይ አብርሃ፤ ሥመነም - ሥላመነም፤ ሐምሌ 2004 ዓ.ም፤ አዲስ አበባ

ዳንኤል ተፈራ፤ ዳንዲ - የኒጋሶ መንገድ፤ የመጀመሪያው ጎትም፤ ሰኔ 2003 ዓ.ም.፤ ንግድ ማተሚያ ቤት

ሀብተ ማርያም አስፋ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ ጥያቄዎችና ባህሎች

ሃይለይ ሐድጉ፤ ጽንዓት - እውነተኛ ታሪክ፤ በትግርኛ ተጽፎ ወደ አማርኛ የተተረጎመ፤ ታኅሣሥ 2002 ዓ.ም. እማይ አሳታሚ

ዘውዴ ረታ፤ በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት፤ የኤርትራ ጉዳይ 1941-1963 ፤ እ.አ.አ. ጥር 2000 ዓ.ም.፤ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት

የውብማር አስፋው፤ ፊኒክስዋ ሞታ ትኅሣሶች- ያልተቋጨው የትግራይ ሴቶች ገድል፤ አዲስ አበባ 2001 ዓ.ም.

ያዕቆብ ኃ/ማርያም፤ ዓለብ የማን ናት? የኢትዮጵያ የባህር በር ጥያቄ፤ 4ኛ ጎትም፤ ጥቅምት 2005 ዓ.ም.

ይልማ ደፊላ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ በአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን፤ የመጀመሪያው ጎትም 1959 ዓ.ም.፤ ሁለተኛው ጎትም 1999 ዓ.ም.

ክፍሉ ታደሰ፤ ያ ትውልድ፤ የኢትዮጵያ ሕዝባዊ አብዮታዊ ፓርቲ ታሪክ ክፍል 1፤ ከአጀማመሩ እስከ 1967 ዓ.ም. ድረስ፤ The Generation ከተባለው የእንግሊዝኛ መጽሐፍ የተተረጎመ፤ ኢንዱፔንደንት አሳታሚዎች

ክፍሉ ታደሰ፤ ያ ትውልድ፤ ክፍል 2፤ የለውጥ ማዕበል በኢትዮጵያ፤ የኢትዮጵያ ሕዝባዊ አብዮታዊ ፓርቲ ታሪክ፤ ኢንዱፔንደንት አሳታሚዎች፤ 1991 ዓ.ም.

ላጲሶ ጌ ድሌቦ፤ የኢትዮጵያ ረጅም የሕዝብና የመንግሥት ታሪክ፤ አንደኛ መጽሐፍ፤ አዲስ አበባ፤ 1982

መስፍን ዘርአብሩክ፤ ካብ ኤርትራ ከሳብ ኢትዮጵያ ዛንታን ወለደን /በአማርኛ ሲተረጎም፤ ከኤርትራ እስከ ኢትዮጵያ፤ ታሪክና የዘር ሐረግ/

ማሞ ውድነህ፤ አሉላ አባ ነጋ - ታሪካዊ ልብወለድ፤ በኩራዝ አሳታሚ ድርጅት በ1979 ዓ.ም. ቦሌ ማተሚያ ቤት ታተመ

ተድላ ዘዮሐንስ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ፤ ኢጣልያ በኢትዮጵያ፤ ከወልወል እስከ ጎንደር፤ ግንቦት 1927 ኅዳር 1934 ዓ.ም.፤ ማንኩሳ አሳታሚ ኃላ. የተ. የግ. ማኅበር፤ 2004 ዓ.ም.

ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ፤ የግራኝ አሕመድ ወረራ፤ በ1966 ዓ.ም. በአዲስ አበባ ታተመ

ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ፤ ከዐፄ ልብነ ድንግል እስከ ዐፄ ቴዎድሮስ፤ እንደገና በ2000 ዓ.ም. የታተመ፤ አዲስ አበባ

ታክሎ ተሾመ፤ የደም ዘመን - የጨነገፈ ራዕይ ያልተቋጨ ታሪክ ክፍል ሁለት፤ 2005 ዓ.ም.፤ ሜልቦርን

ተስፋዬ መኮንን፤ ይድረስ ለባለ ታሪኩ፤ ጥቅምት 1985 ዓ.ም.፤ ብራና ኤሌክትሮ አሳታሚ

የአማርኛና የትግርኛ ሰነዶች፣ ደብዳቤዎች፣ ጽሑፎችና ጋዜጦች

አዲስ ራዕይ፣ የ2002 የምርጫ ስትራቴጂያችን፣ መስከረም-ጥቅምት 2002፣ 2ኛ ዓመት፣ ቅጽ 3፣ ቁጥር 1

ኢሕአዴግ፣ ናይ ኢህወዴግ መሠረታዊ ሕጊ/ህንፃ፣ ናብ ጉባኤ ዝቐረበ፣ ታሕሳስ 1983 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፣ ሦስቱ የኢሕአዴግ አባል ድርጅቶች፣ ማለትም ህወሓት፣ ኢሕአዴግና አሕዴድ፣ ተስማምተውባት የቀረበ ሕገ ደንብ፣ ታኅሣሥ 1983 ዓ.ም./

ኢሕአዴግ፣ የኦሮሞ ነጻ አውጪ ግንባር /እነግ/ አጠቃላይ ሁኔታ ከትላንት እስከ ዛሬ፣ ግንቦት 1985 ዓ.ም.

ኢሕአዴግ፣ በህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ ውስጥ የተፈጠረውን ችግር በሚመለከት የኢሕአዴግ ምክር ቤት አስቸኳይ ስብሰባ ያሳለፈው ውሳኔ፣ መጋቢት 13/1993፣ ሁለት ገጾች፣ አዲስ አበባ

ኢሕአዴግ/ህግዴፍ፣ የህግዴፍና የኢሕአዴግ የፓርቲ ተወካዮች የመጀመሪያው የጋራ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ፣ ግንቦት 19 ቀን 1987 ዓ.ም

ኢሕአዴግ/ህግዴፍ፣ ንጉሳዊ ረብሐ ዝምድናታትና ነደልድል፣ 1988 ዓ.ም.፣ መቐለ፣ 26 ገጽ ረቂቅ ሰነድ /ለአማርኛ ሲተረጎም፣ ለጋራ ጥቅሞቻችን ግንኙነታችንን እናጠናክር፣ 1988 ዓ.ም.፣ መቀሌ

ኢሕአፓ፣ የኢትዮጵያ ሕዝባዊ አብዮታዊ ፓርቲ /ኢሕአፓ/፣ የፖለቲካ ፕሮግራም፣ መጋቢት 1976

«ኢንፎቴንመንት» የግል መጽሔት

ኢፌዴሪ፣ የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት፣ ነጋሪት ጋዜጣ፣ 1987 ዓ.ም. ፣ አዲስ አበባ

ኢፌዴሪ፣ የተሻሻለው የኢፌዴሪ የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት የአሠራርና የአባላት የሥነ-ምግባር አዋጅ፣ ነጋሪት ጋዜጣ፣ አሥራ አንደኛ ዓመት ቁጥር 60፣ አዋጅ ቁጥር 470/1998 ዓ.ም.፣ አዲስ አበባ

ኢፌዴሪ፣ የመገናኛ ብዙኃንና የመረጃ ነጻነት አዋጅ፣ ነጋሪት ጋዜጣ፣ አሥራ አራተኛ ዓመት፣ ቁጥር 64፣ ንዳር 25 ቀን 2001 ዓ.ም.፣ አዲስ አበባ

ኢፌዴሪ፣ የበጎ አድራጎት ድርጅትና ማኅበራት አዋጅ፣ ነጋሪት ጋዜጣ፣ አሥራ ዓምስተኛ ዓመት ቁጥር 25፣ አዋጅ ቁጥር 621/4521፣ የካቲት 6 ቀን 2001 ዓ.ም.፣ አዲስ አበባ

ኢፌዴሪ፣ የፀረ ሽብር አዋጅ፣ ነጋሪት ጋዜጣ፣ አሥራ ዓምስተኛ ዓመት፣ ቁጥር 57፣ ነሐሴ 22 ቀን 2001 ዓ.ም.፣ አዲስ አበባ

ኢትዮጵያ ጋዜጣ ራዲዮ ታኅሣሥ 27 ቀን 1997 ዓ.ም.

በኢትዮጵያ መንግሥትና በኢጣሊያ መንግሥት መካከል የተደረገ የዕርቅ ውል፤ በጥቅምት 17 ቀን ተጻፈ ባዲስ አበባ ከተማ በ1889 ዓመተ ምሕረት

ብአዴን፤ የኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ሰብሰባ እንዲያኪያሂድ ስለመጠየቅ በሚል ርእስ ከብአዴን ፖሊትቢሮ ለህወሓት፤ ለኦሕዴድ፤ ለዴሲሕዴግ የተጻፈ ደብዳቤ መጋቢት 1 ቀን 1993 ዓ.ም.

ገብሩ አሥራት፤ ሓደጋታት ምንብርካሽ? ሓደጋታት ምብሰባስ ወያነና? ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የአብዮታችን አደጋ ተንበርካኪነት ወይስ ቦናፓርቲስት መበስበስ?/ ለማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት የቀረበ

ህወሓት፤ ድምጽ ሳይሰጥበት የቀረው የህወሓት ፖሊትቢሮ ረቂቅ የውሳኔ ሐሳብ

ህወሓት፤ የህወሓት ድርጅታዊ ታሪክ ፤ በድርጅቱ ተጽፎ ለቅስቀሳ የተዘጋጀ

ህወሓት፤ ከሳብ ቀጸሊ ጉባኤ ናይ ዝህልወና ስራሕቲ መሰረታዊ አንፈት ገጽ 1 ለአማርኛ ሲተረጎም፤ እስከሚቀጥለው ጉባኤ የሚኖሩን ሥራዎች መሠራታዊ አቅጣጫ

ህወሓት/ማሌሊት፤ ገምጋም ናይ 10 ዓመት ጉዕዞ ኮሚኒስት ሓይሊ አብ ምስረታ ጉባኤ ማሌሊት ዝወደቐ፤ ሓምሌ 1977 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የህወሓት ኮምዩኒስት ኃይል የ10 ዓመት ጉዞ ግምገማ፤ ማሌሊት፤ በማሌሊት መሥራች ጉባኤ የጸደቀ፤ ሐምሌ 1977 ዓ.ም.

ህወሓት፤ ለኢሕዴን የተላከ የማብራርያ ጽሑፍ፤ 66 ገጾች፤ 1978 ዓ.ም.

ህወሓት፤ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ካበይ ናበይ? /ገምጋም፤ ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ፤ ሚያዝያ 1978 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የኤርትራ ትግል ከየት ወዴት? /ግምገማ/፤ ሚያዝያ 1978 ዓ.ም.

ህወሓት፤ ብረት ህዝቢ ኤርትራ ቁልቁል አይድፋለን! 1979 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የኤርትራ ሕዝብ አፈሙዝ ቁልቁል አይዘቀዘቅም! / 151 ገጾች፤ በትግርኛ የተጻፈ

ህወሓት፤ መጻዋዕታ ቃልሲ፤ ናይ አሮሞ ሕቶን ወያነ ኢትዮጵያን፤ 3ይ ዓመት፤ ቁፅሪ 10፤ 1979 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የትግል ጥሪ፤ የኢትዮጵያ አብዮትና የአሮሞ ጥያቄ፤ 3ኛ ዓመት፤ ቁጥር 10/ ፤ 1979 ዓ.ም.

ህወሓት፤ ንዝተማለአ ወያይይ ዴሞክራሲያዊ ዓወት ሕዚ'ውን ዘይንቕነቕ ጽኑዕ ህዝባዊነት /ጥብቂ ምሽጥ/ ነሓስ /1983/፤ ገጽ 108፤ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ ለተሟላ አብዮታዊ ዴሞክራሲያዊ ድል አሁንም የማይነቀነቅ የጸና ሕዝባዊነት /ጥብቅ ምስጢር/ ነሐሴ 1983

ህወሓት፤ ናይ ህወሓት ሕንጻ፤ አብ 5ይ ውድባዊ ጉባኤ ዝጸደቐ፤ 1990 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የህወሓት ሕገ ደንብ፤ በ5ኛው ድርጅታዊ ጉባኤ የጸደቀ፤ 1990 ዓ.ም./

ሀወሓት፣ 5ይ ናይ ልምዓት ውድባዊ ጉባኤ ሀ.ወ.ሓ.ት.፤ ዝተመያየጠሎም አጀንዳታትን ዘሕለፎም ውሳኔታትን፤ ታሕሳስ 7/1990 ዓ.ም. መቐለ፤ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ 5ኛው የሀወሓት የልማት ድርጅታዊ ጉባኤ የተወያየባቸው አጀንዳዎችና ያሳለፉቸው ውሳኔዎች ታኅሣሥ 7/1990 ዓ.ም. መቐለ

ሀወሓት፣ ውሳኔ ህፁፅ አጅባ አዲት ኮሚሽን ሀወሓት፣ 3/07/93፤ 6 ገጽ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የሀወሓት አዲት ኮሚሽን አስቸኳይ ስብሰባ ውሳኔ፤ መጋቢት 3 ቀን 1993 ዓ.ም፤ 6 ገጽ

ወያኔይ ናይ ኢትዮጵያ ሽቃላይ ፓርቲ ፕሮግራም ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የኢትዮጵያ ላብ አደሮች አብዮታዊ ድርጅት ፕሮግራም/

ጥላሁንና ሐዱሽ፣ ክልተ አባላት ቁጽጽር ኮሚሽን ንአባላት ማእከላይ ኮሚቴ ሀወሓት ዝጸሓፍዎ፤ ክልተ ገጽ ደብዳቤ፤ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ ሁለት የቁጥጥር ኮሚሽን አባላት ለሀወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ አባላት የጻፉት ባለሁለት ገጽ ደብዳቤ/

የኢትዮጵያ የሽግግር መንግሥት፣ የኢትዮጵያ ሰላማዊና ዴሞክራሲያዊ የሽግግር ጉባኤ ቻርተር፤ ሐምሌ 15/1983 ዓ.ም፤ አዲስ አበባ

የአሮሞ ነጻ አውጪ ግንባር /ኦነግ/ አጠቃላይ ሁኔታ ከትላንት እስከ ዛሬ፣ ግንቦት 1985 ዓ.ም. የቀረበ የጥናት ሪፖርት

የትግራይ ክልል ምክር ቤት፣ ሕገ መንግሥቲ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስቲ ትግራይ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ሕገ መንግሥት ሰኔ 12 1987 ዓ.ም. መቀሌ

ክንፈና ጫልቱ፣ ናብ ማእከላይ ኮሚቴ ሀወሓት፣ ወርሒ ጥሪ 1993፤ ብዝብል ርእሲ ናይ አመራርሓ አባላት ዝነበሩ ጫልቱን ክንፈን ዝጸሓፍዎ ደብዳቤ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ ለሀወሓት ማእከላዊ ኮሚቴ፤ ጥር 1993፤ በሚል ርእስ የአመራሩ አባላት የነበሩት ጫልቱና ክንፈ የጻፉት ደብዳቤ/

ክንፈና ጫልቱ፣ ናብ ማእከላይ ኮሚቴ ሀወሓት፤ ካብ ክንፈን ጫልቱን፤ የካቲት 1993 ብዝብል ዝተጽሐፈ ደብዳቤ /በአማርኛ ሲተረጎም፤ ለሀወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴ በሚል ከክንፈና ጫልቱ፤ የካቲት 1993 የተጻፈ ደብዳቤ/

መለስ ዜናዊ፣ ሓደጋታት ቦናፓርቲስት ምብስባስ ወያኔ፤ ብመለስ ዜናዊ ተጻሊዩ ንምይይጥ ማእከላይ ኮሚቴ ዝቐረበ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ የአብዮታችን ቦናፓርቲያዊ የመበስበስ አደጋ፤ ለማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት የቀረበ

ማሌሊት፤ እንደገና ብዝዓባ ስሙር ግንባር፤ ሜይ ዴይ ቁ.3፤ 2ይ ዓመት፤ በብክልተ ወርሒ ዝሕተም ናይ ማሌሊት ውሽጣዊ መፅሄት፤ ጥሪ 1979 ዓ.ም.፤ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ እንደገና ስለ ጥምረት ግንባር፤ ሜይ ዴይ ቁ.3፤ 2ኛ ዓመት፤ በየሁለት ወሩ የሚታተም የማሌሊት ውስጣዊ መጽሔት፤ ጥር 1979

ናይ ሰላም፣ ፍትሕን ዴሞክራሲን ኮሚቴ ኢትዮጵያዊያን ተጋሩ አብ ሰፄደን፤ ግልፂ ደብዳቤ ንወይን ጋዜጣ፤ 1993 ዓ.ም. ለአማርኛ ሲተረጎም፤ በስዊዲን ኢትዮጵያዊያን

የትግራይ ተወላጆች ለሰላም፣ ለፍትሕና ለዴሞክራሲ ኮሚቴ፣ ግልጽ ደብዳቤ ለወይን ጋዜጣ፣ 1993 ዓ.ም.

ንሐባራዊ ረብሐ ዝምድናታትና ነደልድል፣ 1988 ዓ.ም.፣ መቐለ፣ 26 ገጽ ረቂቅ ሰነድ፣ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ ለጋራ ጥቅም ሰንል ግንኙነታችንን እናጠናክር፣ 1988 ዓ.ም.፣ መቀሌ፣ 26 ገጽ ረቂቅ ሰነድ

ዓባይ ፀሐዬ፤ ደርባዊ ዕርቂ ቐንዲ ውሸጣዊ ሓደጋ ወያኔና ለአማርኛ ሲተረጎም፤ መደባዊ ዕርቅ ዋነኛ የአብዮታችን የውስጥ ችግር/ ለማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት የቀረበ

ዓለም ሰገድ ገብረ አምላክ፤ ገጸገማትና ብካሊ እመርአዬ ንፈትሸም፤ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ ችግሮቻችንን በሌላ የአመለካከት አቅጣጫ እንፈትሽ፤ ለማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት የቀረበ

ሪፖርተር መጽሔት፤ ቅጽ 4 ቁጥር 38፤ ጥቅምት 1994 ዓ.ም.

ስዬ አብርሃ፤ ኣብ ቐራና መገዲ ዝበጽሐ ጉዕዞ ለአማርኛ ሲተረጎም፤ መስቀለኛ መንገድ ላይ የደረሰ ጉዞ/ ለማዕከላዊ ኮሚቴ ውይይት የቀረበ

ትህነአድ/ተሓህት/፤ መግለጫ፤ የትግራይ ህዝብ ነጻ አውጪ ድርጅት /ትህነአድ/ የመጀመሪያ ኅትም፤ በየካቲት ወር 1968 ዓ.ም.

References

- AAU Group. 1998a. *A Historical Study on the Ethio-Eritrean Question*. Addis Ababa University, May–July 1998. 121p.
- AAU Group. 1998b. *The Ethiopian-Eritrean Boundary in Historical Perspective. 11 Annexes*. Strictly confidential. 79 pages
- Allan, G.A. 2000. *The Middle East Water Question: Hydropolitics and the Global Economy*. London-New York: I.B. Tauris Publishers
- Aregawi Berhe. 2009. *A Political History of the Tigray People's Liberation Front (1975-1991): Revolt, Ideology and Mobilization in Ethiopia*. Tsehai Publishers.
- Armstrong, K. 1993. *Muhammad: a Biography of the Prophet*. San Francisco: Harper.
- Bahru Zewde. 2002. *A History of Modern Ethiopia: 1855-1991*. Second Edition. Reprinted 2005, 2007.
- Balsvik, R. Ronning. 2007. *The Quest for Expression: State and the University in Ethiopia under Three Regimes, 1952-2005*. Addis Ababa University Press.
- Bereket Habte Selassie. 2011. Wounded Nation: How a Once Promising Eritrea was Betrayed and its Future Compromised. *The Crown and the Pen, Volume 11*. Red Sea Press Inc.
- Berkeley, G.F.H. 1902. *The Campaign of Adowa and The Rise of Menelik*. Negro Universities Press.
- Central Statistics Agency (CSA). 2012 *Report*
- Dowden, R. 2012. Meles Zenawi Interview Excerpts: 'Unlike all previous governments our writ runs in every village.' Posted on May 25, 2012 by AfricanArgumentsEditor
- EEBC. 2002. *Eritrean-Ethiopian Boundary Commission Decision Regarding the Delimitation of the Border between The State of Eritrea and the Federal Democratic Republic of Ethiopia*. Permanent Court of Arbitration, The Hague (Netherlands), 13th of April 2002
- Gebru Tareke. 2009. *The Ethiopian Revolution: War in the Horn of Africa*. Yale University Press, USA.
- Haggai, E. 1986. *Ethiopia and the Challenge of Independence*. Lynne Rienner Publishers.
- Haggai, E. 1994. *Ethiopia and the Middle East*. Lynne Rienner Publishers Inc.

Henze, P.B. *Eritrea in the First Half of the 20th Century*

Henze, P. *Conversation between Meles Zenawi and Paul Henze 20 years ago*. April 3-5. Washington, D.C. by Beleche: <http://mereja.cpm/forum/viewtopic.php?>

Henze, P.B. *From Federation through War to Independence*

Henze, P.B. *Debriefing by Meles*. Rand Foundation

Henze, P.B. 2000. *Layers of Time: a History of Ethiopia*. London: Hurst & Co.

Henze, P.B. 2011. *The Origins of Eritrea*. <http://www.africans.com/articles/2011/01/01/origins.eritrea>

Hiwot Teffera. 2012. *Tower in the Sky*. Addis Ababa University Press.

IMF. 2013. The Federal Democratic Republic of Ethiopia. Staff Report for the 2013 Article IV Consultation - *IMF Country Report No. 13/308*. August 29, 2013

Lewis, B. 2001. *The Middle East: 2000 Years of History from the Rise of Christianity to the Present Day*. Phoenix Press.

Marx, K. 1852. The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte. Written between December 1851 and March 1852. First Issue of *Die Revolution*. New York.

Mohammed Hassen. 1990. *The Oromo of Ethiopia: a History 1570-1860*. Red Sea Press.

OAU. 1999a. *Modalities for the Implementation of the OAU Framework Agreement on the Settlement of the Dispute Between Ethiopia and Eritrea*. Submitted to both parties on July 12, 1999 and reported to the 36th OAU Heads of State and Government Summit in Algiers on July 14, 1999.

OAU. 1999b. *Technical Arrangement for the Implementation of the OAU Framework Agreement and its Modalities*. August 1999.

OAU. 1998. *Framework Agreement for a Peaceful Settlement of the Dispute between Eritrea and Ethiopia*. 8 November 1998, Ouagadougou, Burkina Faso.

Rubenson, S. *Wichale XVII: 1964. The Attempt to Establish a Protectorate over Ethiopia*. Artistic Printing Press, Addis Ababa.

Sergew Hable Selassie. 1972. *Ancient and Medieval Ethiopian History to 1270*. Haile Selassie University, Addis Ababa.

Smith, D. 2013. 'Ethiopia hailed as 'African lion' with fastest creation of millionaires.' *The Guardian* 04/12/2013

- Teshale Tibebu. 1995. *The Making of Modern Ethiopia: 1896-1974*. Red Sea Press Inc.
- Tekeste Melake. 1994. *The Battle of Shire (February 1989): a Turning Point in the Protracted War in Ethiopia*. Kotebe College of Teacher Education, February 1994.
- Tekeste Negash and Kjetil Tronvoll. 2000. *Brothers at War: Making Sense of the Eritrean-Ethiopian War*. James Currey Ltd, 73 Botley Road, Oxford.
- Tesfatsion Medhanie. 1986. *Eritrea: Dynamics of a National Question*. Amsterdam: BR Gruner.
- Tigray Regional State. Bureau of Planning and Finance. 2003. *Five Year (2010/1-2014/5) Growth and Transformation Plan, September 2003 E.C., Mekelle*.
- Transparency International. 2013. Corruption Perceptions Index
- Tronvoll, K. 2009. War and the Politics of Identity in Ethiopia: the Making of Enemies and Allies in the Horn of Africa. *Eastern Africa Series*.
- UN. 1948. The Universal Declaration of Human Rights.
- UNDP. 2013. *Human Development Report, 2013*. Various tables.
- Walta Information Centre. 2001. *Chronology of the Ethio-Eritrean Conflict and Basic Documents*. Mega Printing Enterprise, 2001.
- Yoseph Mekonnen, 2013. Ethiopia -Poor Quality, Pricey- Ethiopia's ICT Sector Slated by UN Report. International Telecommunication Union, Sheraton Addis, November 6, 2013. *Addis Fortune* Vol.14, No. 706, Sunday, November 10, 2013
- Young, J. 1997. *Peasant Revolution in Ethiopia: The Tigray People's Liberation Front, 1975-1991*. Cambridge University Press.
- Websites:
<http://www.tradingeconomics.com>
<http://intercontinentalcry.org>
<http://mereja.com/forum>
<http://www.aljazeera.com/programs/peoplesandpower2014/Ethiopia-land-sale>

አባሪ አንድ፡ የገብሩ አሥራት ገገግር፤ አዲስ አበባ መስቀል አደባባይ፤ 1997 ዓ.ም

ለሰባ

ረቡዕ 27 ቀን 1997 ዓ.ም

«ሻዕቢያ ነፍስ እንዲዘራ ያደረጉት እቶ መስስ ናችጡ»

አቶ ዝብሩ አስራት 27 ቀን 1997 ዓ.ም በመስቀል አደባባይ ያደረጉትን ገገግር

የገበያተ አቶ አስምሰገድ ገ/አምላክ፤ የሕግ ሙከራ ፖሊስ ቢሮ አባልና በኤርትራ የኢትዮጵያ አምባሳደር የገበያተ አውላ ስም መልዕክት እንዲሁም የሕወሓት ታጋይ እና የአቶ ገብሩ ባለቤት የሆኑት ልጆች የውጭ ሀገር አስፋውን በሀገራዊ ስብሰባው ላይ ተገኝተዋል፤ አቶ ገብሩ አስራት ያደረጉት ገገግር ሙሉ መልሶነት ተጥሎ ተርጓል፡፡

የተከበራችሁ አገር

ወዳድ ወገኖቻችን!

የተከበራችሁ የዚህ ታላቅ ሰልፍ ተሳታፊዎች!

ኢትዮጵያ አገራችን ለብዙ ዓመታት በጦርነት ስትታመስ ከቆየች በኋላ በ1983 ዓ.ም እጩይታ አግኝታ እንደነበር የሚታወቅ ወስነው፡፡ በተለይ ለጦርነቱ ምክንያቶች ሆነው የገበያተ የተለያዩ የህዝቦች የፂሞ ክራሲ ጥያቄዎች አምባገነን መንገድነት ከተወገደ በኋላ መልስ እንደሚያገኝ ህዝቡ በታላቅ ጥገና ይጠብቀው ስለነበር ኢትዮጵያ ውስጥ በላይ ሰላም ይፈጥራል ተብሎ ታምናበት ነበር፡፡ በወቅቱ ከፍተኛ ቦታ ይዞ የነበረው የኤርትራ ጥያቄ መፍትሄ ነገሽ አገራችን በላይ ሰላም ትቀጽጃለች የሚል ጽኑ እምነት በኢትዮጵያ ህዝብ ዘንድ አድርጎ ነበር፡፡ በመሆኑም የኤርትራ ችግር በሰላማዊ መንገድ እንዲፈታ በወቅቱ የገበያተ የሕዝባዊዎች የፖለቲካ ፓርቲዎችና የህዝብ ፍላጎት ነበር፡፡

በመሆኑም ኢህአዴግ መራሹ መንገድ ስትይዝ የህዝብ የሰላም ጥያቄ መሰረት በማድረግ ችግሩ በሰላማዊና ደሞክራሲያዊ መንገድ እንዲፈታ ጥረት አድርጓል፡፡ ሰላላ ዓመታትን ያስቆጠረውና ብዙ ህይወትና ጉዳት የወደመሰጠ ጦርነት በሰላ

የቀድሞው የትግራይ ዘልል ፕሬዚዳንትና የሕወሓት ፖሊስ ቢሮ አባል የነበሩት አቶ ገብሩ አስራት በመስቀል አደባባይ ባለፈው ሰዕድ ያደረጉትን ገገግር በአያሌ ሺህዎች የሚቆጠሩ ሰልፈኞችን ስሜት ገዝቷል፡፡ ይህ ገገግር እንደበረከ ይደገም የተባለበት ሲሆን፤ የችግሩን እንዳለበት ሐይቱን መልስ ብሎም አስታውሷል፤ በደንበር ጉዳይ ላይ በገዢው ፓርቲ ውስጥ የተደረገውን ትግል በዘር ዝር ተመልክተዋል፤ አቶ ገብሩ በአልጄር ስምምነት ላይ ተጠያቂ መሆናቸውን በማመን የኢትዮጵያን ህዝብም ይቅርታ ጠይቀዋል፤ የባህር በር ጥያቄዎችን ምላሽ እንዲያገኝም ጥሪ አቅርበዋል፤ የመፍትሄ ሃሳብ ያሉትንም 5 ሃያቦች አስተምጠዋል፤ የሕወሓት ፖሊስ ቢሮ አባልና የኢህአዴግ የደርጅት ጉዳይ ጋላፊ

አባሪ አንድ፤ የገብሩ አሥራት ንግግር፤ አዲስ አበባ መስቀል አደባባይ፤ 1997 ዓ.ም

ማዊና የራስን ስድል ዘራስ ሞጠሰን ዘመነ
 ለው መርህ መሰረት እንዲረታ ማድረግ
 ፍትሃዊና ዲሞክራሲያዊ ነበር እንላለን።
 ይህ ተግባር በኢህአዴግ መሪነት የተፈ-
 ፀመ ቢሆንም የሰላም ጥያቄው የኢትዮ-
 ጵያ ህዝብ መሰረታዊ ጥያቄ እንደነበር
 የሚታወቅ ነው። በወቅቱ የኤርትራ
 ጥያቄ በሰላማዊ መንገድ እንዲረታ ህዝቡ
 ጽኑ አቋም መያዙ የኢትዮጵያ ህዝብ
 ሰላም ወዳድነትን ያረጋግጣል። የኢትዮ-
 ጵያ ህዝብ ሰላም ወዳድ መሆኑ በቅዱስ
 ቁርአን ሳይቀር የተመሰከረለት ነው።
 በመሆኑም አገራችን የተለያዩ የሃይ-
 ማኖት ተከታዮች ዘጋራ ተፈታቅረውና ተ-
 ቻችለው የሚኖሩበት ፍትሕ ሰላም ወዳድ-
 ነት ለኢትዮጵያ ህዝብ የአኗኗሩና የባህሉ
 እንድነት መግለጫ ሆኖ ለዘመናት እንደ-
 ቶሃም ታሪካችን ይመሰክራል። የኢትዮ-
 ጵያ ህዝብ ከሰላምተች ጋር ተቻችለና ተ-
 ፋቅሮ ለመኖር ጽኑ ፍላጎት ያለው ህዝብ
 ቢሆንም፤ ከጎረቤቶቹ ያገኘው ምላሽ ግን
 አሉ እንደሚጠበቀው አልነበረም። በተለ-
 ያዩ ወቅቶች ወራሪዎች የተቃጠቡት ታሪ-
 ኩ ሁሉ አገራችን ጻር ደንበሩን የመከላ
 ክል ታሪክ ሆኗል። የኢትዮጵያ ህዝብ
 ከ1983 ዓ.ም ጀምሮ እስከ 1990 ዓ.ም ድ-
 ረስ ጊዜያዊ እርዳታ ቢያገኝም በሻቢያ
 የሰብራት ወረራ ምክንያት ሰላማችን
 ጸግም ደፋርሷል። የኢትዮጵያ ህዝብ ይህ
 የሻቢያ ወረራ በቃጣዝትም ችግሩን በሰ-
 ላማዊ መንገድ ለመፍታት ያላለለ ጥ-
 ረት አድርጓል።

ሆኖም ይህ የኢትዮጵያ የሰላም ጥ-
 ረት ሊላካ አልቻለም። ጦርነቱ በኢትዮ-
 ጵያ ህዝብና ለራሳት የዘላይነት ክተዳጄ
 ዘጋላ ቢሆንም ሻቢያ ጦርነት ለመቀስ
 ቀስ የሰለጠ ገገዦች ከማድረግ አልፀዘ
 ነም። የጦርነት እስከፊነት በሚገባ የሚገ

ማድረግ ነበር። እኛም ለሰላም ካለን ልት-
 እምነት በመነሳት ለሰመገባቶች ሁሉ
 በሰላማዊ መንገድ እንዲፈቱ ጥረት ማድ-
 ረግ ተገዢ መሆኑን እናምናለን። ሰላም፤
 የአገር ጥቅምና ሉዓላዊነትን የማስከበር
 ጉዳይ ጨርሰው እንደማይቃረኑም እጠነ-
 ረን እንገነዘባለን።

የኢትዮጵያ ህዝብ ፍላጎት ሰላምና
 የአገር ሉዓላዊነትና ጥቅምን አተናድቶ
 መሂድ መሆኑ የሚታወቅ ቢሆንም ባለ-
 ፈው ሕዳር 16 ቀን 1997 ዓ.ም አገራችን
 ውስጥ የሰላም ሐሳብ በሚል ሽፋን
 «ታላቅ የክህደት ሰነድ» በጠቅላይ ሚኒስ-
 ጉሩ አማካኝነት ለፓርላማ ተርቦ እንዲፀ-
 ድት እንደተደረገ የሚታወቅ ነው። ይህ
 የክህደት ሰነድ በታወቁበት ጊዜ መላ
 አገር ወዳድ ቤተኞችን ዘህነን ተወጠው
 አገላለጽ እንደረጁ ከጥቂት የዚህ ክህ-
 ደት ደጋፊዎች በስተቀር ኢትዮጵያዊ ሁ-
 ሉ ያስተዋለው ፍጥረት ነበር። ይህ አዲስ
 የሰላም ሐሳብ ተብሎ የሚጠራው ባለ-
 አምስት ነጥብ ሰነድ ዘንድው ጉራ እንደ
 አዲስ ቢተርብም ላለፉት ዓመታት በተ-
 ላይ ደገሞ ሻቢያ ወረራ ከፈጸመብን
 ጀምሮ በጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ዘከ-
 ሰገና በግልፅ በስውር ይተነተን የነበረ ሀሳብ
 ነው። ምንም የተለየ አዲስ ነገር የለ-
 ውም።

በተለይ ለእኛ በዚህ ሰነድ ውስጥ
 የተካተቱትን ይዘቶች በመቃወማችን
 በአቶ መለስ ዬድን ከድርጅቱና ከመንግ-
 ሥት እንድንዛረር ለተደረገነው በተለምዶ
 «አፈንጋጮች» ተብለን ለምንጠራው ሰ-
 ጾች በክህደት ሰነዱ የተካተቱት ነጥቦች
 በሙሉ «በአዲስ ጠርመሽ የተሞሉ አሮጌ
 ወይኖች» መሆናቸው እጅግ ግልፅ ነው።

በኛ እይታ አሁን በአቶ መለስ የተ-
 ረበው የሰላም ሀሳብ የኢትዮጵያ ሉዓላዊ
 መራተችን መሰረታዊ ጥቅሞችን ለኤር-
 ታራ አላልፎ የሚለጥ ዘመኑም በላይ
 ይህ ሀሳብ ስራ ላይ ቢውል ዘላቂ ሰላም
 ሊያረጋግጥ ተርቶ ጊዜያዊ እርዳታም
 ሊሰጥ የማይችል ነው። በኢትዮጵያና

አባሪ አንድ፣ የገብሩ አሥራት ገገግር፣ አዲስ አበባ መስቀል አደባባይ፣ 1997 ዓ.ም

መሰረታዊ ምክንያቶች ተፈትሸው መሰረታዊ መፍትሄ አስከፊ ተሰጣቸው ድረስ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ሊያሳምኑን እንደሚሞክሩት ዘላቂ ሰላም ሊያረጋግጥ አይችልም። በኢትዮጵያና በኦሮሞች መካከል የተፈጠረው ቀውስ የኦሮሞችን ችግር ለመፍታት ሲባል ከተወሰኑት ህዝቡን በሚገዛ ያሳሳተፉ አርምጃዎች በተለይ ደግሞ ኦሮሞች ጎረቤታትን ካወጁ በኋላ የሻቢያ መንግስት የተከተለው ፖሊሲና የኢትዮጵያ መንግስት ይህን የሻቢያ ፖሊሲ ያስተናገድበት አቅጣጫ የመነጨ እንደሆነ እንገነዘባለን። ሻቢያ እንደ መንግስት ከተደራጀበት የመጀመሪያ ቀን ጀምሮ ወታደራዊ ኃይሉን በመገዛት የምስራቅ አፍሪካ አገሮችን ሃብት በተለይ ደግሞ የኢትዮጵያን ሃብት በመገረፍ ጠንካራ አገር ለመመስረት ተንቀሳቅሷል። ይህን ፍላጎቱን በግልፅ በፖሊሲ ደረጃ በማስፈር የአፍሪካ ሲንጋፖር ለመመስረት የተንቀሳቀሰ ሲሆን፤ በተግባርም ከፍተኛ ሃብት እየመዘበረ እንደነበር ይታወቃል። በአጠቃላይ ሻቢያ የአካባቢያችን ልዕስ ኃያል ለመሆን የሚችለው ከፍተኛ ፍላጎት የዚህ ቀውስ ዋነኛው መንስኤ ነበር።

በሌላ በኩል ደግሞ እድገት ጠብቆ ህዝቡና ከፍተኛ እምቅ ሃብት ያላትን አገራችን ለመምራት ኃላፊነቱን የወሰደው መንግስት ይህን የሻቢያ ሀልምና ፍላጎት በመመስረት ረገድ ከፍተኛ ችግር እንደነበረው ይታወቃል። ይህ የኢትዮጵያ መንግስት ደክመት ሻቢያዎች ፍላጎታቸውን እንዲያሟሉ በር ከፍተኛቸዋል። እንዲያውም ሻቢያዎች በህገ ወጥ መንገድ የሚዘርፉት ሃብት አልበቃ ብሏቸው ይፋዊ በሆነ እግዓዝ ገንዘባቸው ኢትዮጵያውስጥ ሀገራዊ ተቀባይነት እንዲያገኝ፤ የኢትዮጵያ ከላዎች ከፍተኛ ሆነው ወደ ኤርትራ የሚፈሉ የኢትዮጵያ ሽቀጦች በጎሳ እንዲገቡና ኤርትራም ሽቀጦቿ ወደ ኢትዮጵያ እንድታራግፍ፤ ኢትዮጵያውስጥ ይኖሩ የነበሩት ኤርትራውያን

እንደ ኢትዮጵያውያን ተቆጥረው የኢግዛድ ስትመንት መብት ተጠቃሚ እንዲሆኑ፤ ኤርትራውያን ያለምንም ይለፍ ወደ ኢትዮጵያ እንዲገቡ «ልዩ መብት» እንዲሰጣቸው ጠይቀዋል።

አሁንም ውስጥ ለዚህ የሻቢያ ፍላጎት የሚገዛበት ወገኖች የነበሩ ቢሆኑም፤ ይህን አሳፋሪ የሻቢያ የልዩ መብት ጥያቄ የማይቀበሉ ወገኖችም ስለነበሩ በወቅቱ ጥያቄው ውድቅ ሆኗል። ይህ አርምጃ የሻቢያን የአካባቢው ልዕስ ኃያል የመሆን ፍላጎት የሚፃረር ስለነበር ሻቢያዎችን እጅግ እናደግፋለን። በመሆኑም ለዓመታት ያደራጁትን ሰራዊታቸው በመጠቀም በድንበር ይገባል ሰብስቦ ኢትዮጵያን ለመውረር ችለዋል። በአርግጥ ሻቢያዎች ኢትዮጵያን በወረሩበት ወቅት የኃይል ሚዛኑ ወደ ሻቢያ ያጋደለ የነበረ ቢሆንም፤ ኢትዮጵያ የነበራት ዕምቅ ዓቅም ከፍተኛ ስለነበር በአጭር ጊዜ የተደራጀው የኢትዮጵያ ሰራዊት የሻቢያን ግሰጋሌ ከማስቆመም በላይ ከጊዜ በኋላም የሻቢያን ሰራዊት ደባት በመምታት የኤርትራ 1/3ኛ ያህል መሬት ለመቆጣጠር ችሏል። በጊዜው አሁንም ውስጥ በተገዛበት ወቅትና በአገር ወዳጆች መካከል ተፈጥሮ የነበረው ትራኒ ባይከሰትና ከዓላዎች ያለመት ሻቢያን የማዳን አቅድ ባይላካ ኖሮ በአሁኑ ወቅት ሻቢያ መነጋገሪያ አጅንዳችን ባልሆነ ነበር።

አባሪ አንድ፣ የገብሩ አሥራት ንግግር፣ አዲስ አበባ መስቀል አደባባይ፣ 1997 ዓ.ም

ሻሕይ ነፍስ ዘርቶ አሁን ባለበት ሁኔታ ሊቆይ የቻለውና በኢትዮጵያ ላይ ከፍተኛ የህይወት፣ የንብረትና የሞራል ውድመት ሊያደርስ የቻለው ከወረራው ዋይማ ጾምሮ ሊሀለዱግ ውስጥ ሊያድነው የቆመ ዙጽን በመኖሩ ብቻ ነው። ወረራው ከመጀመሩ በፊት አብዮቶች ከሕዝብ መሳት የተባረሩት ከፍተኛ የአመራር አባላት ከሻሕይ ባህርይ በመነሳትና ሻሕይ ያደርገው ከነበረ ሀረ-ኢትዮጵያዊ እንትስ ቃሌ በመነሳት ወረራው አይቀሬ መሆኑ ሃሳብ እቅርዘው ነበር። በወቅቱ በጠቅላይ ሚኒስትሩ የሚመራው ዙጽን ግን ሻሕይ ያሳደገው አይደለም፤ ፈጣሪ ሊወረን አይችልም በማለት ተከራክሯል።

ይህም ኢትዮጵያ አስፈላጊውን ዝግጅት አድርጋ ሻሕይ ያደረሰውን ውድመት እንዳትገለልል እጅ ተወርቶ ያስራት ውሳኔ እንዲተላለፍ ያስቻለ መሰራ ሃሳብ ነበር። በጦርነቱ ሂደትም ጠቅላይ ሚኒስትሩና ዙጽናቸው የአገራችንን ሉአላዊ መሬት አሳልፎ የሚሰጠውን ቲክኒካል አፈንጃመንት እየተባለ የሚታወቀውን ሰነድ እንዲሮም በማለት ለመሬት ተከራክረዋል። ያኔ ያቀረቡት ሃሳብ ተቀባይነት ስላላገኘ ሻሕይ አይቀጡ ትዛት ተቀጥቶ ከተቆጣጠረው ሉአላዊ መሬታችን እንዲጠረግ ከመደረጉም በላይ ሳይወድ በግድ አሳፋሪ የሰላም ስምምነት እንዲያደርግ ተገዷል። በወቅቱ የኢትዮጵያ ሰራዊት በከፍተኛ ግስጋሴ ላይ በነበረበት ወቅት ጦርነቱ በ24 ሰዓት ውስጥ ያበቃል የሚል መግለጫ በመስጠቱ ሻሕይን ነብስ እንዲዘራና የኢትዮጵያ ህዝብና ሰራዊት ሞራል እንዲቀበቅብ ያደረጉትም ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንደነበሩ የኢትዮጵያ ህዝብ ያስታውሰዋል።

ኢትዮጵያ ባካሄደችው ሶርነት መሬቷን ማስመለስ ብቻ ሳይሆን የሻሕይን ወታደራዊ የበላይነት በመስበርም የጎደል ሚዛኑን ጭምር ብትለውጠውም ከሻሕይ ጋር የተደረገው የሰላም ስምምነት ግን ይህን እውነት ያገናኘበት አልበረም። በተለይ በአልጀርስ የተፈረመው የጽንዝር ማኅለል መርህ የኢትዮጵያና ኢርትራ ታሪካዊ ግንኙነትና በዚህ ግንኙነት ሂደት የተፈጠሩትን ክስተቶች በሚገባ ያላገናኘበትና የኢትዮጵያን መሰረታዊ ኅቅጦች ያላካተተ ነበር እንላለን። ይህ ስምምነት ድርጅቱ በከፍተኛ ተውስ በሚናገሩበት ወቅት የተካሄደ እንደነበር ቢታወቅም እኛ «አፈንጋሮችም» ከዚህ ታሪካዊ ስህተት ነፃ እንዳልሆንና ለተፈጠረው ትግር ይቅርታ እንደምንጠይቅ በዚህ አጋጣሚም በጽጋሚ ለመግለፅ እንወዳለን።

የተከበራችሁ አገር ወዳዶች! ተንበርካቢው የአቶ መለስ ዙጽን አህአዴግ ውስጥ ሉአላዊ መሬታችንን ለኢርትራ አሳልፎ ለመስጠት የሚፈልገው ክር ስር ባደረገበት ወቅት በርካታ የመከራከሪያ ነጥቦችን አንስቶ እንደነበር በዚህ አጋጣሚ መታወስ ይኖርበታል። አቶ መለስና ደጋፊዎቻቸው መሬታችንን ለኢርትራ አሳልፎ የሚሰጠውን ሰነድ እንዲሮም ባሉበት ወቅት ይህን ሰነድ ካልፈረምን እርዳታ እንከለክላለን።

ማሳተብ ይጣልብናል፤ በረሃብ ምክንያት ሀዘብ ያልቃል፤ ለቱራሽ መሬት ብለን መጥጋት የለብንም፤ ወዘተ የሚሉ ማስፈራሪያዎችና ማጠያያቾችን አቅርበው ነበር። ይህ አጽማቸው የአገራችንን ሉአላዊነት የሚያስጠብቅ ከመሆኑም በላይ የሻሕይን ሰራት እንዳለ እንዲቀጥል የሚያደርግ ስለነበር ግን በብዙሃኑ ተሸንፈው ሃሳባቸው ውድቅ እንዲሆን ተደርጓል።

አባሪ አንድ፣ የገብሩ አሥራት ንግግር፣ አዲስ አበባ መስቀል አደባባይ፣ 1997 ዓ.ም

አቶ መለስና ቡድናቸው የአልጀርሱ ስምምነት ከተፈረመ በኋላ ወደ ሂት ናርድ ቤት ከርከር የቀረቡ ቢሆኑም ዋናው ፍልግያቸው ከሻሶቢያ ጋር መሆኑ ቀርቶ ይቃወሙኛል ከሚሏቸው ግለሰቦች ጋር አደረጉ። በመሆኑም በተገደሉ ሽፋን በተቃዋሚ የአህአዴግ አመራርና አባላት፣ ጦርነቱ በአገራችን ድል እንዲጠናቀቅ ባደረጉት መኮንኖችና የሰራዊቱ አባላት፣ በህዝቡ ውስጥ ደግሞ እነዚያቸው ትክክል አይደለም በሚሉ ቤጉች ላይ «የመንግሥት ዘመቻ» እንዲቀርብ። ይህ ዘመቻቸው ደግሞ ለሻሶቢያ ክፍተኛ ድል ነበር።

አሁን ያለው የአገራችን ሁኔታ እንዲፈጠር ምክንያት ከሆኑት ችግሮች ውስጥም ይህ የአቶ መለስ «የመንግሥት ዘመቻ» አንዱ ነበር። አገር ውስጥ ይህን አገራውያንን የመመንጠር ዘመቻ ሊቃላት ጠፋ ሂግ ላይ ገን ያደረጉት የረባ ክርክር አልነበረም። እንዲያውም ኮሚሽኑ ለኢትዮጵያ ደግሞ ብሉ የወሰነውን መሬት ይህ የኢርትራ እንዲያኛ አይደለም ብለው መስበረዋል። ይህም በሂግ ኮሚሽን ውሳኔ ላይ በግልጽ ተቀምጧል።

አቶ መለስና ቡድናቸው በሂግ ኮሚሽን ላይ የኢትዮጵያ ሉላላዊ መሬትን ለሻሶቢያ እንዲሰጥ ካደረጉ በኋላ ሃቴን ከኢትዮጵያ ህዝብ በመሸሸግ ሲቃረኑ ጥንረዋል። ሚያዝያ 1994 ዓ.ም ላይ «የጠየቅነው ብቻ ሳይሆን ያልጠየቅነውም መሬት ተፈርዶልናል» ብለው ለህዝቡ የሰጡት መግለጫ የዚህ ክሊሚያቸው ተሟላ ማረ ማሰረጃ ነው። አውነቱ ያ እንዳልሆነ እየተጋለጠ ሲመጣም ችግሩን ለኮሚሽኑ በማሸነፍ ህዝቡን ለማጥናት ሞክረዋል።

በአንድ ዘክል የሂግ ውሳኔ ኢ-ፍትሃዊና ኢ-ሀገራዊ ነው ቢለግም፣ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ለቀራሽ መሬት ብሰን እንዋጋም፣ ናርድ ቤት የሌጠውን ውሳኔ ተተበልን እንረዳ፤ የተዋጋነው ለሀገር የበላይነት ስለሆነ ውሳኔው ስህተት ቢሆንም የናርድ ቤቱን ውሳኔ በመተግበር ለሀገር ተገዢ መሆን አለብን፤ ይህን ውሳኔ መቃወም «ጦርነት ናፋቂነት» ነው በማለት የኢትዮጵያን ህዝብ በመለሰ ለማሳመን በሰብሰባ ጠምደውታል። ሆኖም ይህ የክሊሚያ አንቀሳቃሪያቸው በኢትዮጵያ ህዝብ ዘንድ ተቀባይነት ሊያገኝ አልቻለም። በመሆኑም ጊዜ ለመሸመት ሲሉ ፓርላማ ፊት ተርበው የኮሚሽኑ ውሳኔ ሕጋዊና ፍትሃዊ ባለመሆኑ አንተበለውም ብለዋል። ይህ የማደናገሪያ ስልታቸው ደግሞ ለአንድ ዓመት ያህል የክሊሚያ ስቃይታቸውን እንዲያዘጋጁ ፋታ ሰጥቷቸዋል።

ለወራት ያህል ይህን አንቀሳቃሪ ስያደርጉ ከቆዩ በኋላ ዘንድር ሀዳር ላይ ለሁሉም ይፋ የሆነውን የክሊሚያ ስነጽደብ ዘጋጅ ብለዋል። ይህ አዲስ የሰላም ሃሳብ በሚል የተሰየመው ስነጽደብ አዲስነት የሌለው ነው። የሰነዱ ጥናት ይዘቶች ሁሉን ናቸው። እነሱም ጥንትም ይሁን አሁን በደማችን ያስከበርነውን ሉላላዊ መሬታችን ለሻሶቢያ አሳልፎ መስጠትና ጦርነቱ ከመከሰቱ በፊት ሻሶቢያ ያቀረባቸው አኮኖሚያዊ ንብረቶቻቸው በጥር ማሳደዘሽን ስም መሸለም ናቸው። እነዚህ ሃሳቦች በጦርነቱ ሃይትና ጦርነት ከተጠናቀቀ በኋላ በአቶ መለስ አማካኝነት ለአህአዴግ ስራ አስፈጻሚ ተርጠው እንደነበሩ ይታወቃሉ። ወደት የተደረጉትም የአገራችንን ሉላላዊነትና ጥቅም የማያስጠብቁ በመሆናቸው ነበር። ጠፋ አሁን ዘላቂ ሰላም እንደሚገኝና ከደህንነትና ግልባጭነት እንደሚጠቀም የሚረዳን ፍትህ መድኃኒት ነው ቢሆንም የሚባለው ይህ እንዳልሆነ ግልጽ ነው። በሰነዱ

አባሪ አንድ፤ የገብሩ አሥራት ንግግር፤ አዲስ አበባ መስቀል አደባባይ፤ 1997 ዓ.ም

ላይ ወይይት በተካሄደበት ወቅት ሻሕያ አስተማማኝ ያልሆነ የሰላም ጋደል ነው ቢባልም ይህ አባባል ከአቶ መለስና ጋሻጃግሬዎቻቸው በስተቀር የሚጋራው አይኖርም። ሻሕያ ወኛ ላይ ጦርነት የተነሳው የዚህ አካባቢ ልዕላ ጋደል አሁንም ከሚልና ይህን ዓላማ ለማሳሰብ የሚያስችል አስተማማኝ ጋደል አለኝ ስለሰ ብቻ ነበር። ሻሕያ አሁንም ጦርነቱ ሲተሰክስ የነበረው ዓላማና የጋደል ክምችት አለው። እንዲያውም ተጨማሪ ጋደልና መሳሪያም አሉ። ይህ የሻሕያ ጋደል የኢትዮጵያን ዘወትር ሰላም ለማረጋገጥ የተገነባ ነው የሚል ካለ ሰብዓ አልያም ከሃላ ብቻ ነው። ሻሕያ ያብተውን ጋደል ወደ አገራችንም እንዲመጣ የሚችል ምሳሌ ያሰው ጋደል ነው። ሻሕያ የካህናት ስርዓት አድርጎ የሰላም ጋደል ሆኗል ብሎ የሚነገርን መረታችንና ጥቅማችን ለሻሕያ አላልፎ ከሰጠ በኋላ እኛን የትን ግዛት ሊያደርገን የሚችል ቦታን ብቻ ነው።

አገራችን ውስጥ ዘወትር ሰላም የማይረጋገጠው በሻሕያ ባህሪና ወታደራዊ ግንባታ ያዘጋጅባል ብቻ አይሆንም። ዘላለም ሰነድ ላይ በግልጽ እንደተመዘገበው በሰላም ጋደልና የአገራችን ክፍል ባደመንና ሰላም የአድያለን መሪት ለሻሕያ አላልፎ የሚለጠውን፤ በሰላም ጋደል የአገራችን ክፍል ደግሞ ሰላም የሊረብና የተሰማ መሆኑ መረታችንና በርካታ የአፋር ግዛቶችን ለሻሕያ አላልፎ የሚለጠውን የሂጉ ኮሚሽን ውሳኔ አንተብል እየተሰማ ነው። ይህ አልባታ ብሎ ሻሕያ ይህን ሰተነሳውም ስለሚታይ ወጥተው የሚገኙትን ሰላም የኢትዮጵያን እንዲያደርግ እንደሚችል እየተሰማ ነው። የኢትዮጵያ ህዝብ እነዚህን ጥቅማችን አላልፎ ሰጥቶ የሚተኛ አይሆንም። የማይባራ የውሸት ፒሮፓጋንዳ ከፍተኛ ግብረ-ሰውና በርካታ ማባቢያ ቢተርጎሙትም ከዚህ የተሰማው በሰላም ጋደል ተካቶ አያደርግም። እንዲያውም የማይባራ ተወሰኑ ውስጥ ሊካተት ይችላል። ተወሰኑ የሚረጠረው ጥይት ሲመሳ ብቻ የሚመለከቱ ጥቂቶች ናቸው። የህዝብ እምነት ማጣት ከወርሷት የከፋ ውድመትን ያደርሳል። መብትና ጥቅም የተጠቀሙ ህዝብ ደግሞ እርሳት አይኖረውም።

የከዚህ ሰነድ ችግር በይዘቱ ብቻ የሚገለጽ አይደለም። ይህ የአገራችንን ለአላዊ መሪትና ጥቅም ለሻሕያ አላልፎ የሚለጠው ሰነድ ህዝብ ሳይመክርበትና ይህንን ሳይቸረው በአቶ መለስ ተነጻጽሮ በፓርላማቸው የወደቀ ነው። ውሳኔውን ከወሰኑ በኋላ ህዝብ ይወያይበት ማለት የሕዝቡን ወሳኝነት ለማረጋገጥ ላይሆነ ሕጋዊነትን ለማሳበስ ተብሎ የሚደረግ ደራግ ነው። በዚህ ሽር የኢትዮጵያ ህዝብ ስሜት ሊረጋጋ አይችልም። ይህ በችላና

ህዝቡ ሳይመክርበት የተረበ የሰላም ዓላብ ገና ከፓርላማው ደጃ ሳይወጣ ወደቀ የሆነ ነው። በእርግጠኝነት ለመናገር ይህን ሰነድ የደገፉት የኛ ሉዓላዊነትና ጥቅም ጉልቶች ያልሆነው የውጭ መንግስታት፤ በሰላማን ለመቆየትና ለመጠቀም የሚገደቡት አቶ መለስና ቡድኑ ቸው እንዲሁም ወራሪው ሻሕያ ብቻ ናቸው። ይህ እካሄድ ደግሞ ዘወትር ሰላምን ሊያረጋግጥ አይችልም።

በአጠቃላይ አቶ መለስ ያቀረቡት የሰላም ዓላብ የኢትዮጵያ ለአላዊ መሪት ለውራሪው ሻሕያ አላልፎ የሚሰጥ በመሆኑና የኢትዮጵያ መሪታዊ የሊካሄድ ጥቅማችን ለሻሕያ አላልፎ በመስጠት የሻሕያንን ልዕላ ጋደል የመሆን ያቸው የሚያሳካ በመሆኑ ወደቀ መሆኑን ያሳያል ሰነድ ነው። ውገዝቡ መፍትሄ እንዲያገኝ ከተረጋገ።

15/ ለተወሰኑ መስደት መሪታዊ ያዘጋጅባል የሆነ ውሳኔ የኢትዮጵያ ጥቅማችን ያሳካተው የአልጀርያ ስም ያገኘ ውድቅ ተደርጎ በሌላ አዲስ ስምምነት መተካት አለበት።

25/ አዲስ የሰላም ውይይት በማድረግበት ወቅት የኢትዮጵያ መሪታዊ ጥያቄ የሆነውን ህጋዊ የካህናት ቦር የማግኘት ጥያቄ ያስተካክላል።

35/ አዲስ የሚተርጠው የሰላም ዓላብ የኢትዮጵያ ህዝብ በሰላም የተወያየበትና የተለያዩ ጋደሶች ይካተታሉ ያቸ መሆኑ አለበት።

45/ ዘወትር ሰላምን ተግባራዊ አድርጎ የሚረጋገጠው ከህዝብ ጋር በመጥቀምና ሰላምን በመሸለም ሳይሆን የሕዝብ እመኔታ ያለው በግንባታ የመስጠቱ ጋደል ሲኖር ስለሆነ የመስጠቱ ጋደላችንን በሚገባ ማደራጀትና መጠናከር አለበት።

55/ አገራችን ዘወትር ሰላም ሊገኝ የምትችለው ኢትዮጵያ ያላትን የአገራችን ልዕላ ጋደል የመሆን ጥላቻ በታችም ብቻ ነው። አምባገነናዊ ምሥራቅ የሰላም መንግስት በሰላማን ላይ እስካል ድረስ ይህ ምኞት የሚቀም አይሆንም። በኢትዮጵያና በአርትራ መስክል ዘወትር ሰላም የሚኖረው አርትራ ውስጥ ዲሞክራሲያዊ በርሳት ሲኖር መሆኑ ግንባታ ጥገኝ ይኖርበታል። እንዲሁም ኢትዮጵያ ውስጥ ያለው አምባገነንና ኢ-ሃሳብ መንግስት ተወግዶ በሌላ እውነተኛ ዲሞክራሲያዊ አገራዊ መንግስት መተካት ይኖርበታል። የኢትዮጵያ ህዝብም ይህ ተግባራዊ ስግጥና ለሰላማዊ ህጋዊ መንገድ ትግሉን መተግበሩ ይኖርበታል። ከዚህ ውጭ ዘወትር ሰላምን ሊደርስ ሊረጋገጥ አይችልም። አገራዊ ወጪ የተሰጠና ዘላለማዊ መቆየት የተገደበ ህዝብ የሰላም ይህን የሰላም ጋደል ሊሆን አይችልም።

ነዘር ሉዓላዊነታችን ለግንባታ ለተሰጠውት ውድቀት ለተዘርከው መቶና ከሃላዎች! ድል ለኢትዮጵያ ህዝብ!

አባሪ ሁለት፣ በክፍፍሉ ወቅት የኦሕዴድ አመራር ለኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ደብዳቤ

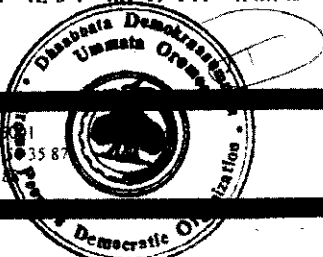
Dhaabbata Demokraasummaa Ummata Oromoo
የኦሮሞ ሕዝብ ዲሞክራሲያዊ ድርጅት
Oromo People's Democratic Organization

Lakko/Ref No.
ቁጥር
Guyyaa/Date 29/06/93
ቀን

ለኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኩሚቴ አባላት
ለንድ፡ ገብሩ አበበ

አንደሚታወቀው ሁሉ ሁሉም የኢሕአዴግ አባል ድርጅቶች ድርጅታዊ ጉባኤዎቻቸውንና የኢሕአዴግ ጉባኤ ከመደረጉ በፊት በየድርጅቶቻቸው ግምገማ ካደረጉ በኋላ በኢሕአዴግ ደረጃ በጋራ እንደሚታይ በተወሰነው መሠረት ከኢሕአዴግ አባል ድርጅቶች ህወሓትና ብሔራዊነት በየድርጅቶቻቸው ግምገማ መጀመራቸው ይታወቃል።

በተለይም ህወሓት ለአንድ ወራት ያህል በግምገማ ላይ ቆይቶ ግምገማውን ለማድረግ ባስቀመጣቸው አጀንዳዎች ቅደም ተከተል መሠረት የመጀመሪያውን አጀንዳ ካጠናቀቀ በኋላ ውሳኔ ሃሳብ ቀርቦ ውይይቱን በድምፅ መወሰን፣ በውይይቱ ላይ ከታላቅተው 28 ሰዎች ውስጥ 15 ረቂቅ ውሳኔውን ሲደግፉ 13 ሰዎች ደግሞ እንደተቃወሙ፣ ወደቀጣይ አጀንዳ ለመግባት ስብሰባው ሲጀመር ውህዳን ቁጥር ያገኙት ማለው ተሰንጥቷል ውይይቱን መቀጠል አይቻልም ፋይዳ ለሌለው ስብሰባ ጊዜ ከምናጠፋ ስብሰባውን አቋርጠን ወደ ጉባኤ እንግባ የሚል ጥያቄ እንዳቀረቡ ለዚህም ከሁለቱም የተውጣጣ ጉባኤ አዘጋጅ ኩሚቴ እንዲቋቋም፣ የሙስናን ጉዳይ በሚመለከትም አጣሪ ኩሚቴ ተቋቁሞ እንዲያጣራና ለጉባኤ እንዲያቀርብ የሚል አቋም እንዳራመደ፣ ብዙሃኑ ወገን ውይይቱ መቀጠል አለበት፣ ምክንያቱም ማለው ተወያይቶ የግምገማ መነሻ አዘጋጅ ለጉባኤ ለቅርብ ጉባኤው የመጨረሻ እልባት መስጠት ስላለበት ጉባኤ አዘጋጅም በማለት ምርጫ መሆን እንዳለበት፣ ውህዳኑ እኛው ያልነው ካለተፈፀመ ስብሰባውን አንቀጥልም ማለቱም ፍላጎቱን በፀረ ዴሞክራሲያዊ አካሄድ ሲኖን ስለማይገባና ስብሰባው መቀጠል እንዳለበት እንዳስቀመጠ።

አባሪ ሁለት፤ በክፍፍሉ ወቅት የኦሕዴድ አመራር ለኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ደብዳቤ

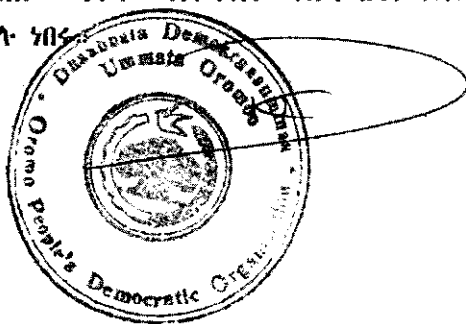
ሰብሰባው በሚቀጥለው ቀን እንዲቀጥል ተወስኖ ከውህዳኑ አንድ ሰው ሲገኝ ሌሎች እንዳልተገኙ፤ ከዚህም በመነሳት ብዙሃኑ 12 የማእከላዊ ኩሚቴ አባላት የነበሩ / ውህዳን ድምፅ ያላቸው/ ከማእከላዊ ኩሚቴ አባልነት እንዲታገዱና የህወሓት ጉባኤ የመጨረሻ እልባት እስኪሰጥ ድረስ በማንኛውም የኢህአዴግ መድረክ ላይ ህወሓትን ወክለው እንዳይገኙ መወሰኑን በግለሰብ አድራሻ የጓድ መለስ ዜናዊ ፈርማ ያለበት ደብዳቤ ደርሶን አይተናል ። የቃል ማብራሪያም ለአንድ ግለሰብ ተሰጥቷል። ይህንን መሠረት በማድረግና አቋም ለመውሰድ የታገዱትን አባላት ማነጋገር ተገቢ መስሎ ስለታየን ከታገዱት ውህዳን አባላት ሶስት ጓዶችን ጠርተን እነጋግርን። በወቅቱም ከጓዶቹ የቀረቡ የህግና የአስራር ችግር አለባቸው የሚሏቸው ጉዳዮች እንደነበሩ።

1. ብዙሃኑ ኩረም ሳይሞላ ሰብሰባውን መቀጠልና በታገዱት አባላት ላይ የእገዳ እርምጃ መውሰዱ ህገ - ወጥ መሆኑ ፤

በህወሓት 4ኛ ድርጅታዊ ጉባኤ በፀደቀው ህጉ ደንብ አንቀፅ 17 ንዑስ አንቀፅ 17 2.7 መሠረት አንድ የማ/ኮ አባል ከማእከላዊ ኩሚቴ አባልነት ለማገድ 2/3 ድምፅ እንደሚያስፈልግ

2. ከታገዱት አባላት አራቱ የኢህአዴግ ስራ አስፈጻሚ ኩሚቴ አባላት በመሆናቸው የኢህአዴግ ስራ አስፈጻሚ ኩሚቴ አባላት ደግሞ በኢህአዴግ ጉባኤ ከየድርጅቱ ከተመረጡ 15 አባላት የተወከለ በመሆኑ የእገዳው ውሳኔ ማስተላለፍ በማይችሉ አባላት ጭምር የተወሰነ መሆኑ ህገ - ወጥ እንደሆነ ፤

3. በ29/06/93 ዓ.ም በተጠራው የኢህአዴግ ስራ አስፈጻሚ ኩሚቴ ሰብሰባ ላይ ለመገኘት ደግሞ ባንድ በኩል ህወሓትን ወክላችሁ በማንኛውም የኢህአዴግ መድረክ መገኘት አትችሉም እየተባለን እንዴት በሰብሰባው እንሳተፋለን የሚሉ ነበሩ።

አባሪ ሁለት፡ በክፍፍሉ ወቅት የኦሕዴድ አመራር ለኢሕአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ደብዳቤ

ከላይ የተጠቀሱትን የብዙሃንና የውህዳን ሃሳብ ስንመለከት የሚያወዛግቡ ህጋዊ ጉዳዮች እያሉ እነዚህ ሁኔታዎች ሳይጠፉና ሳይሰተካከሉ እንዲሁም ከውህዳኑ አራት የኢህአዴግ ስራ አስፈጻሚ ኩሚቴ አባላት በ29/06/93 ዓ.ም በተጠራው ስብሰባ ላይ በማይገኙበት ሁኔታ በስብሰባው ላይ መሳተፍ አስቸጋሪ መስሎ ስለታየን በስብሰባው ላይ ለመሳተፍ ያልቻልን መሆናችንን እየገለፅን ለወደፊቱ ግን እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ሁኔታዎች ከተስተካከሉና በኢህአዴግ ስራ አስፈጻሚ ስብሰባ ላይ መገኘት የሚገባቸው ህጋዊ ሰዎች ሁሉ ተገኝተው መወያየት ከተቻለ በስብሰባው ላይ ለመገኘት ዝግጁ መሆናችንን እናሳውቃለን።

ከሁለት ጋር

ሀ.ማ.አ/አ
KUMAA DAMMAQSAA
ኩማ ደመቅማ
BARBERSIAA DH. D. U. O
የቤተሰብ ጥያቄ
D. D. G. G/SECRETARY

አባሪ ሦስት፤ ከብአዴን ፖሊትቢሮ ለኢሕአዴግ አመራር አባላት የተጻፈ ደብዳቤ

01/07/93

ከብአዴን ፖሊት ቢሮ
ለህወሓት
ለኢሕአዴግ
ለደኢሕዴግ

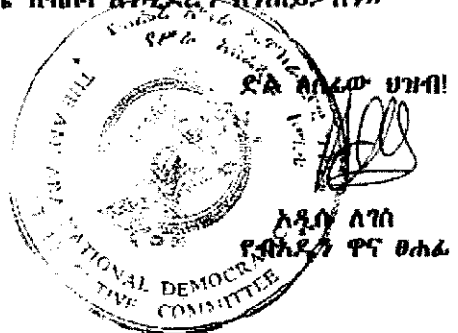
ጉዳዩ፦ የኢህአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ስብሰባ እንዲካሄድ ስለመጠየቅ

ድርጅታችን ኢህአዴግና አገራችን የሚገኙበት አስቸጋሪ ሁኔታ ሁላችንንም በከፍተኛ ሁኔታ ሲያሳስበን እንደቆየ ይታወቃል። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ደግሞ ይህ አስቸጋሪና የተወሳሰበ ሁኔታ ኢህአዴግን፣ መንግሥትንና መላ ህዝባችንን ወደከፍተኛ አደጋ ሊያስገባ ወደሚችል ደረጃ እያመራ ነው። ይህንን ቀውስ በትክክል ተገንዝቦ ለመፍታት የሚቻለው በጉዳዩ ላይ በግልፅ በመነጋገርና አግባብ ያላቸው የኢህአዴግ የአመራር አካላት በሚያስቀምጡት ትክክለኛ አቅጣጫ በመመራት ነው ብለን እናምናለን።

ከዚህ በመነሳት የኢህአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ በአፋጣኝ ተገናኝቶ በጉዳዩ ላይ እንዲመክር የካቲት 29 ቀን 1993 ዓ.ም አስቸኳይ ስብሰባ ተጠርቶ የነበረ ቢሆንም ስብሰባው ሲካሄድ አልቻለም። ዛሬ ቅዳሜ መጋቢት 1 ቀን 1993 ዓ.ም መካሄድ የነበረበት መደበኛ ስብሰባም እንዳልተካሄደ ግልፅ ነው። ሁላችንም በጉዳዩ አሳሳቢነት በእጅጉ እንደምንጨነቅበት ሁሉ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴው በፍጥነት ተገናኝቶ በጉዳዩ ላይ እንዲመክርበት ማድረግ በመላ የአገራችን ህዝቦችና በትግላችን ላይ የተደቀነውን እደጋ ከማስወገድ አኳያ የሚጠበቀው ሚና ከፍተኛ እንደሆነ የብአዴን ፖሊት ቢሮ ይገነዘባል።

ስለዚህም ሁሉም የኢህአዴግ አባል ድርጅቶች ተወካዮች በተገኙበት ቢበዛ በሚቀጥሉት ሁለት ቀናት ውስጥ የኢህአዴግ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ስብሰባ እንዲደረግ እንጠይቃለን።

ደ.ል. ለሰራው ህዝብ!
አዲሱ ለገሰ
የኢሕአዴግ ዋና ፀሐፊ

ግልባጭ
ለጓድ ገገሂ ክስቴን

አባሪ አራት፣ የህወሓት ቁጥጥር ኮሚሽን ክፍፍሉን አስመልክቶ ያሳለፈው ውሳኔ

ውሳኔ ህፁፅ አገልግሎት ኮሚሽን ህወሓት

ብውድባዊ ህንፃ ህዝባዊ ወያኔ ሐርነት ትግራይ መሰረት በብ 2 ዓመቱ ከካዩድ ዝግበኦ ጉባኤ ብዝተፈላለዩ ምክንያት ተናጂሑ ድሕሪ ሉላሳውነትና ምርግጋፅ ማ/ኮምቴ ህወሓት ምድሳው ጀሚሩ ኣብ ጉዕዞ ከምዝፀንሓ ዝፍለጥ እዩ። ይኹን'ምበር እቲ ሽይዲ ኣብ መወዳእታ ከይበፅሓ እናሃለወ ኣብ መንፃ ማ/ኮምቴና ብዝተፈጠረ ናይ ኣረኣእያ ፍልልይ ኣብ 2 ተገሚዑ እቲ ኣብ ውሽጡ ከካይዶ ዝፀንሓ ቻልሲ ከም ማ/ኮሚቴ ሽይኑ ከፈትሓሉ ናብ ዘይሸለል ደረጃ በፂሑ ኣሉ። በዚ ምክንያት ድማ ወያኔና ናብ ከቢድ ሓደጋ ዝኣተወሉ ኩነታት ተፈጢሩ ኣሉ።

እዲት ኮሚሽን ህወሓት ብዕለት 27/6/93 12 ኣባላት ማ/ኮምቴ ዝፈረምሉ ፕሮፓጋንዳ ናብ ማ/ኮምቴ ዘቐረበዎ ለበጥን /petition/ መሰረት ብመግባር ካብ ዕለት 30/6/93 ክሳብ ዕለት 2/7/93 ህፁፅ አገልግሎት ኣካይዱ።

ቐድሚ ናብ ዝርዝር ውሳኔታት ምእታው ዝሸደ ሽይዲ ከምዝሰበበ ነይሩ መጀመርያ በቲ 12 ኣባላት ማ/ኮምቴና ዝቐረበ ፕሮፓጋን ትሕዝቶ ብዕምቀት መርሚሩ እቲ ፕሮፓጋን ግቡኡን ሕጋዊ ምኻኑን ተቐቢሉ ኣሚኑሉ። በዚ መሰረት ናይ ምፅራይ ሰርሑ ቀፀሉ። ኣብ ምፅራይ ዓብይ ጠቐሚታ ኣለዎ ኢሉ ብምእማን ድማ ንክልቲኡ ወገን ማ/ኮምቴ ብዛዕባ እቲ ተፈጢሩ ዘሉ ኩነታት ብኣካል ቐሪብካ ብዝርዝር ምስማዕ ኢዩ ነይሩ። ካብ ክልቲኡ ወገን ብዛዕባ እቲ ተፈጢሩ ዘሉ ኩነታት ብዝርዝር ተረዲሑ ንወሳኔ ዝጠቐምዎ ዝተፈላለዩ መረዳእታታት ሕቶታት ኣልዲሉ በሚዑ ።እቲ ካብ ክልቲኡ ወገን ዝተረደኦ ፅሚቕ ሓሳብ ከምዝሰበብዩ ።

መጀመርያ እቲ ማ/ኮምቴ በሓባር ኣጀንዳታት ዘትዩ ከምዘፅደቐ። ድሕሪ እዚ ናብ ዝርዝር ምይይጥ ቐድሚ ምእታው 2 ማ/ኮምቴ ኣባላት እዚ ናብ ሓደ ምርድዳእ ስለዘይበፀሓና ነዚ ንድሕሪ ጉባኤ ኣፅንሕና ሕዚ ጉባኤና ነካይድ ዝብል ሓሳብ ኣቐሪቦም ተቐባልነት ምስባኣኑ ንሰኹም ተፅሑ ንሕና ኣይንሳተፍን ኢሎም ካብ አገልግ ከምዝተረፉ ገፊዱ። እቲ ኣቐሪቦም ማ/ኮምቴ ኣይንእከብን ምባሉም ኮኒኑ ምምሕዳራዊ በጉምቲ'ውን ወርቅኣክል ከምዝተመያየጠን ኣብ ሓደ ኣጀንዳ ፕራይ 15 ብ13 ድምዒ ውሳኔ

Handwritten signatures and initials at the bottom of the page.

አባሪ አራት፤ የህወሓት ቁጥጥር ኮሚሽን ክፍፍሉን አስመልክቶ ያሳለፈው ውሳኔ

ከምዝሃብ በሪሁሉ። ድሕሪ እዚ ካብቲ ውሑድ ድምጺ ዘለዎ 13 ማ/ኮምቴ እቲ 12 ማ/ኮምቴ ለበዋ /petition/ አቕራቢ ማ/ኮምቴ ንፍርቂ መዓልቲ ከምዝተመያየጠሉ። ድሕሪኡ ናብ ሓደ መዕለቢ ቐድሚ ምብፃሕ ነቲ ጉዳይ ኩሉ ኣብቲ ኣጼባ ዝነበረ ማ/ኮምቴ ኣባል ሓሲቡሉ ብቐፅ መፍትሒ ንሰሉስ ለካቲት 27 ብ3 ሰዓት ንኅሆ እንደገና ከእከብ ተሰማሚዑ ከምዝተሸደ። ድሕሪ እዚ በቲ ቆፀራ መሰረት እቲ 16 ኣባል ማ/ኮምቴ ብሰዓቱ ኣብ መእከቢ ቦታ እንትርከብ እቲ ለበዋ ዘቐረበ 12 ማ/ኮምቴ ኣብቲ ኣጼባ ብሰዓቱ ከምዘይተረሸበ ተረዲሑ። ይኹን'ምበር ካብቶም ለበዋ ዘቐረቡ ኣባላት ብፃይ ተወልደ ናብቲ ናይ ኣጼባ ቦታ ከባቢ ከይዱ ሽዑ ተስፋ ኪሮስ ዝተባሃለ ሃኪመ ንብፃይ ሰዩም በፃይ ኣባይስ ንክመፅእ ኣይጥዕመንደን እሞ ኣብ ዝ ብበልኪ ክትረገበኒ ትኸእል ኢኻ ኢሉካ ከምዘበሉ፣ ብድሕሪኡ ዝነበረ ርክብ ቅደም ስዓብ ከምዘሰዕብ ምንባሩ ኣዲት ኮምሽን ተረዲሑ።

- ብፃይ ተወልደ ንብፃይ ሰዩም ንራሽብ ኢሉ « እቶም petition ዘቐረቡ ናብቲ ኣጼባ ኣይመፁን ፣ ኣብቲ petition ዘለኩም ውሳኔ ግን ኣፍሉጡና » ከምዝበሉ ፤
- ብድሕሪኡ ኣብ መንጎ በፃይ ሰዩምን በፃይ ተወልደን ነናይ ባዕሉም ራኢቶታት ከምዝተለዋወጡ፤
- ብፃይ ሰዩም ናብቲ ኣጼባ ኣቐረበ መልሱ ክነግረካ እየ ከምዝበሉ፤
- ብፃይ ሰዩም ናይቲ ኣጼባ መልሲ ወይኹሉም ወይ 2 ሰባት /ኣባይን ተወልደን / መዲእም ይግለፁልና ዝብል ከምዝኾነ ንብፃይ ተወልደ ከምዝነገሮ፤
- ብፃይ ተወልደ እውን ነቲ ዝወከሉ ኣካል ነጊሩስ እቲ ኣካል ሕዚ'ውን በውሱናት ኣካላት /ክልተ በክልተ / ንረዳዳእ በሉ ዝብል ከምዝነበረ፤
- እቲ ናይ 16 ኣባላት ማለኸባይ ኮምቴ ኣጼባ ድማ ድሕረሕዚ ወይ ኹሉም ወይ ብተወከልቱ ኣቢሉ ብቐጥታ ክሳተፍ ፍቓደኛ እንተዘይ ሾይኑ ብ/delegation/ እንገብሮ ርክብ የለን ከምዝበለን በዚ መሰረት ኣብቲ ኣጼባ ክትርከቡ ኣለኩም ፤ ኣነእውን ብ/delegation/ ኣይረገበካን ኣጼባውን ክንቅፅል ኢና ኢሉ ብፃይ ሰዩም ንብፃይ ተወልደ ከምዝነገሮ ፤
- ብፃይ ተወልደ እሞ ኣጼባኹም ኮረም ስለዘይመልእ ሕጋዊ ኣይኾነን ኢሉ ንብፃይ ሰዩም ምስነገሮ ናይመወዳእታ ርክቦም እውን ኣብዚ ከምዘብቐዐ ኣዲት ኾምሽን ተረዲሑ ኢሉ።

ድሕሪ እዚ እቲ 16 ኣባል ማ/ኮምቴ ኣጼብሉ ከምዝቐፀለ ኣብ ምጅማር ኣጼባ ድማ ናይ ምልኣተ ጉባኤ ሕቶ ከምዝተለዓለ ይኹን'ምበር 2/3 /ክልተ ሲሶ ኣባል ማ/ኮምቴ ክርከብ ሓለዎ ዝብል ሕጊ በመሰረቱ ብዙሕ ሓሳብ ንክመፅእ ተባሂሉ ዝሰፈረ ስለዝኾነ

አባሪ አራት፣ የህወሓት ቁጥጥር ኮሚሽን ክፍፍሉን አስመልክቶ ያሳለፈው ውሳኔ

እሞ ድማ አቶም ካብ ኣጼባ ተሪፎም ዘለው ኣባላት ማ/ኮምቴ ሓሳብ ከንህብ ኣይንደልን ስለዝበሉ ንሶም ብዘይ ምምፃእም ዝተርፈ ነገር የለን ስለዚ ኣጼባና ከንቅፅል ኢና ብዝብል ትርጉም ከምዝቐፀለ ተረጺኡ ።

ነዚ ኣብ ግምት በምእታው ካብቲ ዝቐረበሉ ጥርፃን ንዝልቲኡ ኣረኣእያ ካብ ዝተወከሉ ሰባት ዝቐረበሉ ዝርዝር ሓሳብን መረጻእታን መሰረት ብምግባር ኣብ ዝሰበቡ ጉዳያት ዝሰበብ መደምደምታን ውሳኔን በዓሉ ኣሉ።

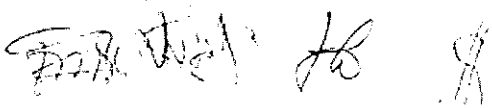
1/ መጀመርያ ዝረኣዩ ናይቲ ጥርፃን ሕጋዊነት ዝምልከት ኢዩ። እዚ ድማ እቲ ዝቐረበ ጥርፃን ብህንፃና ፃንቀፅ 21.2.4 ማለት «ንማ/ኮምቴ ይኹን ናይ ሰራሕ ፈፃሚት ኮምቴ ከም ኣካል መጠን ዝሕተት ጉዳይ ብናይ ባዕሉ ትዕዛብቲ ወይ ካብ ኣባላት ብዝቐረበሉ መረጻእታን ከሲን ተመሰሪቱ እንተረኣዩ ከፃርን ናብ ማ/ኮምቴ ኣቐረቡ ፍታሕ ከደልን ሓላፍነት ኣለዎ። ብማ/ኮምቴ እንተዘይተፈቲሑ ድማ ንማእኸላይ ኮምቴ ከሲ መሰሪቱ ናብ ጉባኤ ከቐርብ ስልጣን ኣለዎ።» ኢሉ ብዝሃበ ሓላፍነት መሰረት እቲ ተፈጢሩ ዘሉ ቐልወላው ንማ/ኮምቴ ከመ ኣካል መጠን ዝሕተት ስለዝኸለል ንቲ ጉዳይ ከንሪኣን ከተኣናግድ ሕጋዊ ምኽኑ ተረጺጺኡ።

2/ ብዛዕባ ኣብ ልዕሊ 12 ኣባላት ማ/ኮምቴ ዝተወሰደ ናይ ኣግድ ስቲመቲ ዝምልከት

- መጀመርያ እቲ ናብ ሕድሕድ 12 ኣባላት ማ/ኮምቴ ዝተፅሓፈ ናይ ኣግድ ደብዳቤ ካብ በዓዩ መለሰ ሓቲቱ መሰረሽብ ብንባብ ትሕዝትኡ ደጋጊሙ ድሕሪ ምርጻእ ሰፊሕ ምደይጥ ገይሩ ኣብ መወጻእታ ብብዙሕ መዳይ እቲ ዝተወሰደ ሰንምቲ ፍፁም ዘረ ዲሞክራሲን ዘይሕጋዊን ንቲ ተፈጢሩ ዘሉ ሓደጋ ዘጋድድ ንጠቐሳላ ውድብ ኣብ ሓደጋ ዘውድቕዩ ዝብል መደምደምታ ብዘይ ኣፈላላይ ደምዲሞና።

እዚ መበገሲ ዝገበረ ድማ

12.1/ ኣብ ውደባዊ ህንፃና ብንፁር ሰፊሩ ዝርከብ ፃንቀፅ 8 ንኡስ ፃንቀፅ 8.2 ሙሉእ ብሙሉእ ዝጠብሰ ብምኽኑ እዩ። ፃንቀፅ 8.2 ከምዘሎ «ውሳኔ ዝምልከት ምልኣተ ጉባኤ ዝተረጋገፀሉን ናይ ዝብዝሕ ድምጺ ድጋፍ (50%+) ኣብ ዝተረኸበሉ እዩ። ብፍሉይ ተራእዩ ካሊኦ ሕጊ እንተዘይወጪኡሉ ብልሙድ ናይዝኸን ኣካል ምልኣተ ጉባኤ ክልተ ሲቦ ናይ ኣባላቱ እንተተረኸበም ይኸውን ይብል።» እዚ ፃንቀፅ እዚ ንጠቐሳላ ኣባል ዝገዝእ ሽይኑ በፍሉይ ንማ/ኮምቴ ብዝምልከት ድማ ኣብ ንኡስ ፃንቀፅ 17.1.5 «ናይ ማ/ኮምቴ

አባሪ አራት፤ የህወሓት ቁጥጥር ኮሚሽን ክፍፍሉን አስመልክቶ ያሳለፈው ውሳኔ

ምልከተ ጉባኤ ከልተ ሲሰላ ዲዩ» ብዝብል ብዘየሻሚ የቻሉ። እዚ ዝኾነሉ ድማ ሓፊሻዊ ትርጉም ተዋሂቡዎ ንክይጣሓስ ኮነ ተባሂሉ ከምዝተቐመጠ አሚኑ። እዚ ን12 አባላት ማ/ኮምቴ አጊደ እየ ዝበለ አካል ምልከተ ጉባኤ ናይ ጠቅላላ ቁፅሪ ማ/ኮምቴ ዘየረጋገፀ እዩ። ምልከተ ጉባኤ ናይ ማ/ኮምቴና 20 ኢዩ እቲ ተኣኪቡ ዝወሰነ ዘሎ አካል ግን ብቁፅሪ 15 ወይ 16 ኢዩ ስለዚ ህንፃና ስለዝጠሓስ ዘይሕጋዊ ምኽኑ ደምዲሙ።

ብተወሳኺ ድማ ምናልባቶ « ብፍሉይ ተራእዩ ሕጊ እንተዘይወፃኡሉ ---»ዝብል ስለዘለፍ ብማ/ኮምቴ እዚ ዝምልከት ዝወፀ ሕጊን መምርሒን ከይህሊ አባሪናውን ቐድሚ ሕዚ ዝወፀ ሕጊን መምርሒን ከምዘየለ አረጋጊፀ ።ስለዚ እቲ እግድ ዘመሓላለፈ ማ/ኮምቴ ንህንፃ ከትርጉም ይኹን ኣብ ህንፃ ተመስራቱ ውሳኔታት ከውስን ሕጋውነት የብሉን።

2.2 - ዓንቀፅ 10.5 ፣ዓንቀፅ11.2፣ ዓንቀፅ 11.3 እዚእን ኩለን ቐድሚ ዝኾነ ይኹን ምምሕዳራዊ ስጉምቲ ህንፅት አባላት ከቐድሙ ካምዘለዎ ይሕብሩ። ስለዚ ወላ ምልከተ ጉባኤ ዘማልኦ ሕጋዊ አካል እነተዝኸውን'ውን ኣብ ውሽጢ ስዓታት ይትረፍ 12 አባላት ማ/ኮምቴ 1 ተራ አባል'ውን እንተዝኸውን ኣብዛ ከምዚኦ ዝበለት ኩነታት ምምሕዳራዊ ስጉምቲ ከወሰድ ኣይግባእን። ንዚ ዝበለፀ ዘብረሃልና ኣብ ተመሳሳሊ ኩነታት 2 ማ/ኮምቴ ማለት'ውን ብፃይ ከንፈን ብፃይ ሙሉ'ጌታን /ጫልቱ/ «እዚ ምይይጥ ፍይዳ ዘለዎ ምርድዳእ ከብፃሕሉ ኢዩ ኢልና ስለዘይንኣምን ኣብ ጉባኤ ንራኸብ» ኢሎም ኣኼባ ምስታፍ እንተቋርቡ እቲ ማ/ኮምቴ ንቲ ተግባር ንኒኡ ጉዳዩም ግን ብጉባኤ ክራኦ እምበር ምምሕዳራዊ ናይ ዲስፒሊን ስጉምቲ ከውሰድ ከምዘይ ግባእ ተኣማሚኑ ሓሊፍዎ'ዩ ። ስለዚ ኣብዘም 12 ማ/ኮምቴ እውን እንተገደደ ብተመሳሳሊ መንገዲ ከሓልፎ ነይርዎ። ስለዚ እቲ ስጉምቲ ፍትሓውነት'ውን ዝጎደሉ'ዩ ። በዘን ኣብ ላዕሊ ዝተዘርዘረ ሓጋዊ መመዘንታት መሰረት ገይሩ እቲ ተመሳሳሪ ዘሎ ናይ ምእጋድ ስጉምቲ ሕጋዊ ከምዘይኮነ ብሙሉእ ድምዒ 7 አባላት ወሲኑ። ስለዝነሳ ድማ እቲ እግድ ከላፃል ከምዘለዎ'ውን ይሓትት።

12.4/ ኣብ ዓንቀፅ 17 « ማእኸላይ ኮምቴ » ንኡስ ዓንቀፅ 17.28 « ኣብ መንጎ ጉባኤታት ንኹሉ ናይ ውሳኔታትን ፕሮግራምን ውድባዊ ህንፃን እውን ናይ ምትርጓምን ምትግባርን ውክልና ይህልዎ።» ይብል ማ/ኮምቴ ከም ኣካል ከውስን ፕሮግራም ውድባዊ ህንፃ ከትርጉም ድማ ናይ ግድን ምልከተ ጉባኤ (2/3) አባላቱ ኣብዝተረኸቡሉ ዲዩ። ስለዚ ብዝኾነ ይኹን ኣካል ዝኾነ ናይ ህንፃን ፕሮግራምን ትርጉም ኣብዚ ሕዚ እዋን ፍጹም ሕጋዊ ከኾን ኣይከክልን።

አባሪ አራት፤ የሀውሳት ቁጥጥር ኮሚሽን ክፍፍሉን አስመልክቶ ያሳለፈው ውሳኔ

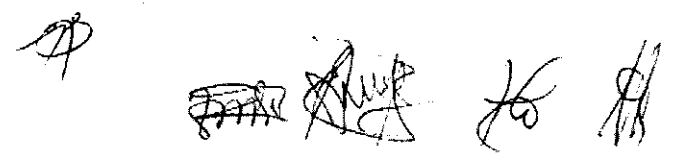
3/ ብዛዕባ 12 ማከምቴ አባላት ከባ አሼባ ምትራፍ ዝምልከት።

አብዛ አጀንዳ አዚህ ብሓደ ገፅ አሼባ ከቐበሉ ወሲኖም እናሃለው ናብ አሼባ እንተይመፁ ምትራፍም በመሰረት ዓንቀፅ 6.3፤ 8.14 ህንፃ ጢሒሶም ኢዮም በዝብልን ብሻሊኦ ገፅ ድማ ግቡእ አገባብ አይተኸተሉን'ምበር ብህንፃ ምጥሓስ ደረጃ ዝረሓ ጌጋ የብሉምን ብዝብል ሰፊሕ ክትፅ ተሻይድ። አብ መወዳእታ 'ውን ዝብዝሕ ድምዒ ብህንፃ ምጥሓስ ዝረሓ ጌጋ የብሉምን ኢሉ ብምውሳን ሰጊሩዎ ነይሩ። ድሕራሉ ራቲቕ ናይውሳን ሃሳብ ኪርኢ እንተሉ ዳግም ናይ ኢንፎርመሽን ሕቶታት ተላዲሉ። እቲ ዝነበረ ኢንፎርመሽን ብቐፅ ዘይኮነ ሽይኑ ረከብናዮ ካብሉ ብመብጋስ ነቲ ኢንፎርመሽን ዘፃረየሉ 2 ሰብ ወኪሉ ንብዓይ ሰይምን ንብዓይ ተወልደን ሓቲቶም ዘምፅእልና መረዳእታ ብንፁር እቲ ዝበዝሕ ድምዒ ናብቲ አሼባ ክትመፁ አለኩም ካልእ መማረዒ የለን ኢሉ ከምዝነገርምን እዚ ፊሊወም ኮምዝተረፉን አረጋጊፁ። በዚ መሰረት ነቲ ቐዳሙ ዝወሰኖ ውሳኔ ደግሞ ክረሓ አሚኑ። ደግሞ ምስረአዮ ድማ አብህንፃና ዓንቀፅ 8-3 ሲፊሩ ዝርከብ «ብሕጋዊ መንገዲ ዝተወሰነ ውሳኔ ኩሉ ኣካል ናይቲ ዝወሰነ ኣካል ኩሉም ኣብ ትሕቲኡ ዘለው ኣካላትን ኣባላትን ክፍፅዎም ግድን ይኸውን ኣፈላግዮም ኣብ ቀፃሊ ሕጋዊ መድረኻት የቐርቡ» ዝብል ንፁር ሕጊ ከምዝጠሓሉ አረጋጊፁ።

በዚ ምክንያት ወላኪ እቲ ንቐደም ብፀቢብ መድረኽ ንርእዮ ዝብል ሓሳቦምን ግዕሮምን ኣወንታዊ እንተነበረ ኣብ መወዳእታ እዚ ዘይኸውን ምዃኑ ብግልፂ ምስተረድኡ ተጠርኒፎም ኣብቲ አሼባ ክርከቡ ብዘይ ምኽኣሉም ኣብቲ ተፈጢሩ ዘሉ ቅልውላወ ኣብ ምግዳደድ ተራ ስለዘለዎም ተጠየቐቲ ኢዮም ብዝብል ብኣብዝሓ ድምዒ ወሲኑ።

4/ እቲ ተፈጢሩ ዘሉ ዘገሖ ብዛዕባ መፍትሔ ዝመልከት

- በቲ ውድባዊ ህንፃና ዝፈቐደ መሰረት ናይ ባዕሉ መፍትሔ ዝብሉ ሓሳባት ሓንፃቡ ምስ ማከምቴ ብናይ ሓባር አሼባ ከፈትሕ ወሲኑ አሉ።

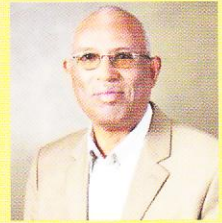

አባሪ አራት፣ የህወሓት ቁጥጥር ኮሚሽን ክፍፍሉን አስመልክቶ ያሳለፈው ውሳኔ

1. ሕቡር ገ/ኪዳን
2. ሃይሉ በርህ
3. ተሻለ ፍሳሃዕዮን
4. አረጋዊ አባይ
5. ቸኮል ኪዳነ
6. ሓድሽ ዘነበ
7. ጥላሁን ታረቀ

ስለ ጸሐፊው

ገብሩ አሥራት ጥቅምት 29 ቀን 1943 ዓ.ም. በመቀሌ ከተማ ተወልዶ እስከ 1963 ዓ.ም. በዚሁ ከተማ በሚገኘው የአጼ ዮሐንስ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተምሯል። በ1964 ዓ.ም. አዲስ አበባ ወደሚገኘው የልዑል በዕደ ማርያም መሰናዶ ትምህርት ቤት ከገባ በኋላ እስከ 1966 ዓ.ም. በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ የጂኦግራፊና የታሪክ ትምህርቱን ሲከታተል ቆየ። በ1967 ዓ.ም. የእድገት በኅብረት ዘማች እያለ የተሳህት አባል ሆኖ በከተማ ሲንቀሳቀስ ቆይቶ፤ መጋቢት 1968 ዓ.ም. ላይ የተሳህትን የትጥቅ ትግል ተቀላቀለ። በድርጅቱ ውስጥ የሕዝብ ግንኙነትና የኃይል ኮሚሳር ሆኖ ካገለገለ በኋላ በ1971 ዓ.ም. በተደረገው የመጀመሪያው የተሳህት ጉባኤ የማዕከልዊ ኮሚቴ አባል ሆኖ ተመረጠ። በ1975 ዓ.ም. በተደረገው ሁለተኛ ድርጅታዊ ጉባኤ ደግሞ የፖሊት ቢሮ አባል ሆኖ ተመረጠ። በ1977 ዓ.ም. በተኪያሄደው የማሌሊት መሥራች ጉባኤና በ1981 ዓ.ም. በተኪያሄደው የህወሓት ሦስተኛ ድርጅታዊ ጉባኤም የድርጅቶቹ ፖሊት ቢሮ አባል ሆኖ ተመረጠ። ኢሕአዴግ ከተመሠረተ በኋላ እስከ 1993 ዓ.ም. የድርጅቱ የምክር ቤትና የሥራ አስፈጻሚ አባል ሆኖ ሠርቷል። ገብሩ አሥራት በትጥቅ ትግሉ ጊዜ የደቡባዊ ዞን ኮሚሳር፣ የምዕራባዊ ትግራይ ሪጅን ሊቀመንበር፣ የማኅበረ ኢኮኖሚ ኮሚቴ ምክትል ሊቀመንበርና የትግራይ ደጀን ሊቀመንበር ሆኖ ያገለገለ ሲሆን የትጥቅ ትግሉ እንዳበቃም ከ1983 ዓ.ም. እስከ 1993 ዓ.ም. የትግራይ ክልል ፕሬዚዳንት ሆኖ አገልግሏል። በኢትዮጵያና በኤርትራ ግንኙነት በኩል ደግሞ ከ1987 እስከ 1990 ዓ.ም. ጦርነት ድረስ የኢሕአዴግና የህዝባዊ ግንባር ለዴሞክራሲና ለፍትሕ /ህግዴና/ ፓርቲዎች የጋራ ኮሚቴ አባል ሆኖ ሠርቷል። ህወሓት ለሁለት ከተከፈለ በኋላም የዓረና ትግራይ ለዴሞክራሲና ለዓላዊነት መሥራች አባልና ሊቀመንበር፣ በተጨማሪም የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ አንድነት ግንባር ሥራ አስፈጻሚ ሆኖ በተለያዩ ደረጃዎች አገልግሏል።

Printed in the U.S.A
\$35.00

ISBN 978-0-578-14650-8

9 780578 146508

53500>